Shree Vijaya Dharma Laxmi Gyana Mandir
श्री विजयधर्म
लक्ष्मी ज्ञान मंदिर
आगरा
Belanganj, AGRA.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ अथ पूजापङ्कजभास्करप्रारंभः ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

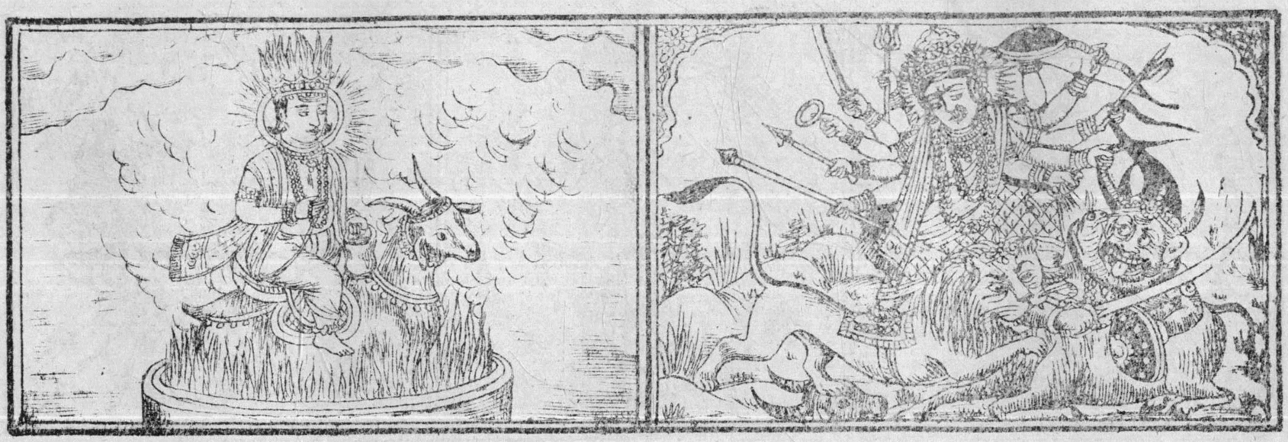

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ श्रीवेंकटेश्वरायनमः ॥

श्रीमद्विबुधकुमुदकुमुदबान्धव शीलौदार्यवीर्यचातुर्यगाम्भीर्यादिगुणचुञ्चुमिथिलादेशान्तर्गे तदरभङ्गाराजधानीस्थविविधबिरुदावलिविराजमानमानोन्नतमहाराजाधिराजामिथिलाधीश श्रीरुद्रसिंहकुमारबाबुश्रीमद्गुणेश्वरसिंहचरणसरोजयुगुलसंनिधौ असकृत्साष्टाङ्गंप्रणम्यविज्ञापयामि किञ्चित्, कलिमलकलुषितसकलजनोद्दिधीर्षया सभगीरथं प्रयत्नं कृत्वेमांपूजापङ्कजभास्कराख्यद्युनदीं पुरातनागमानिगमब्रह्मसदनात्प्राज्ञेतरस्वान्तभूमिमवतार्यप्राथमिकमुद्रणमार्गगामिनींचकृत्वा पुनर्मुद्रणाद्यधिकारोमह्यमददुरतो महान्तं श्रीमत्कृतमुपकारभरं बिभर्मि आशासेच पुनरीदृशा अनेके ग्रन्थाः भवदीयोद्यमविलसितं भवेयुरिति.

श्रीकृष्णदासात्मजो गङ्गाविष्णुः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विज्ञापनम्.

पुरा किलास्मिन् भारतवर्षे वेदमार्गानुयायिनस्तदर्थबोधौपयिकव्याकरणादिषडङ्गकर्त्तारः पाणिन्यादयस्तथा मीमांसान्यायसाङ्ख्ययोगाख्यषड्दर्शननिर्मातारो जैमिन्यादयो वेदोक्तधर्मप्रतिपादकस्मृत्यादिप्रवक्तारो याज्ञवल्क्यादयश्चालौकिकज्ञानशालिनो मुनयो जज्ञिरे ते चाजिघृक्षवोऽपि तदानीन्तनैः प्रबलारातिहृदयपाटनपटुतरोद्दण्डभुजदण्डविराजमानैर्गुणिगुणग्राहकैर्नृपैर्दानमानादि-

For Private and Personal Use Only

ना सत्कृता यथासुखं कालं निन्युः, पश्चात् पूर्वजस्थापितधर्मपरायां मुनिसन्ततौ
१ श्रृङ्गारादिरसप्रधानकाव्यनाटकादिजनितारो महाकवयः, काव्यादिगुणदोषविवे
चककारिकादिग्रन्थोत्पादका नाट्यालङ्कारतत्त्वज्ञा गीतवाद्यनृत्यादिकलानिपुणा
भरतादयश्च स्वधर्मपरायणा एव सम्बभूवुः ततस्तन्मार्गवर्त्तिनः कालिदासादयो
ऽपि तत्कालीननृपैः सभाजिता मुमुदिरे. तदनु उदग्दिगायातयवनैराजवत्यस्मि
न्देशे गीर्वाणभारती बहुलपक्षचन्द्रइवानुदिनं ह्रासमेवाप्नोदाप्नोति च. तथा विद्व १
ज्जनदौर्लभ्यजनितवेदशास्त्राद्यपरिशीलनशालित्वादर्वाचीनानां प्रायशः सदाचार

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लोपो दुरितप्रवृत्तिश्च प्रादुरभूत् दुःखोदर्कमेतत्सकलैहिकामुष्मिकार्थहानिकर
ञ्च तदेतत्सर्वं समालोच्य मिथिलदेशान्तर्गतदरभङ्गाराजधानीस्थेन विविधबिरु
दावलीविर जम नमानोन्नतमहाराजाधिराजमिथिलाधीशश्रीरुद्रसिंहकुमारबाबु
श्रीश्रीमद्दुर्गेश्वरसिंहेन दानमानादिसन्तुष्टस्वाश्रितविद्वन्मण्डलीकारित एष पूजा
पङ्कजभास्करनामा ग्रन्थो मन्निकटेऽङ्कनायप्रैष्यत सोऽयं स्वानुष्ठानजन्येन महता
पुण्यचयेन सर्वेषां भारतवासिनां पूर्वजास्थितिप्रापकः स्यात्, अनेन च पुरातनधर्मः
शुक्लपक्षशशीव प्रत्यहं वृद्धिं लभेदिति सर्वेषाम्बहुलादरपात्रङ्कृत्यमेनत्, मयैतन्मुद्र

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

णंदृढपत्रेषु सर्वजनसौलभ्याय स्थूलायसाक्षरैःकृतायं प्राकट्यमनायीत्यलम्.

२ जम्बुद्वीपोदरगतमिदं भारतं वर्षमस्मिन् नीवृद्यःप्राक्ककुभि मिथिलाख्यो
ऽस्तितद्राजधानी ॥ गुण्यैः स्तुत्यैर्धनिकनिवहैर्मौनहन्त्री मुनीनां संप्रत्य
स्ति स्वरिव दरभङ्गाख्यया लोकवित्ता ॥ १ ॥ तस्यान्द्रोढा कुपथगनृणाञ्चा
वमन्ता रिपूणान्दोग्धार्थानां सपदि गुणिसद्वृत्तयोर्वाञ्छितानाम् ॥ आदौश्री
मद्गुणपदयुतामीश्वराख्यान्दधानः सिंहान्तां यो वसति मिथिलेशात्मजो
ऽन्वर्थनामा ॥२॥ चित्रं यत्कविभिरवर्णि वर्ण्यतेऽपि बन्द्युत्तंसमुखविचुम्बिनी २

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यदीया ॥ आद्वीपाद्दिशिदिशिसन्ततं भ्रमन्ती निन्दन्तीभुवनमचन्द्रिकंचकी
र्त्तिः ॥ ३ ॥ यत्प्रोत्साहप्रकटितधियान्धीमताञ्ज्ञानबिम्बं पूजापद्मार्कइह भ
गवद्धामदाताजनिष्ट ॥ श्रीरुद्रस्य प्रथितमिथिलाधीश्वरस्यात्मजोयो भूया
त्सो ऽयं सकलहितकृद्धर्मगोप्ता चिरायुः ॥ ४ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ छ ॥

श्रीकृष्णदासात्मजस्य गंगाविष्णोः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

बाणान्तरिक्षवसुचंद्र १८०५ मिते शके यो गंगादिविष्णुरिति तेन निजें ऽकनं सत् ॥
३ श्रीवेंकटेश्वरसुयंत्रगृहे ऽस्य मुंबापुर्य्यां कृतं बुधमुदे खलुपुस्तकस्य ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ अस्यपुनर्मुद्रणाद्यधिकारः प्रकाशकहस्तेवर्तते ॥

३

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अथास्य ग्रन्थस्यानुक्रमणिका प्रारभ्यते.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ अथेयं पूजापङ्कजभास्कराभिधग्रन्थस्थविषयानुक्रमणिका लिख्यते ॥

विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
वंशावली · · · ·	१	१	१	जाविचारः · ·	५	२	५	अथदेवपूजाधार			
प्रमाणग्रन्थनिर्देशः	२	१	६	तदयंसमुदायार्थः	८	१	४	विचारः · · · ·	१४	१	५
देवपूजायामधि				अथनित्यपूजा				तथाचायम्प्रकर			
कारानधिकारौ.	३	१	४	कालः · · · ·	८	२	५	णार्थः · · · ·	१७	१	७
स्त्रीशूद्रयोःशाल				तदयम्प्रकरणार्थः	११	१	५	अथ देवपूजाया			
ग्रामशिलार्चने				अथदेवपूजानामू				ङ्करणमन्त्र			
विचारः · · · ·	४	१	२	ढर्यापरीभावविं				विचारः · · · ·	१८	२	१
तदयम्प्रकरणार्थः	५	१	४	चारः · · · ·	११	२	६	तदयम्प्रकरणार्थः	१९	२	४
अथनित्यकाम्यनू				तदयंसमुदायार्थः	१३	२	४	अथोपचारपात्रा			

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठ	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
णि	२०	१	२	वसनम्	२७	२	३	दिधारणम् ..	४१	१	२
तदयंसमुदायार्थः	२१	२	७	उपवीतम्	२७	२	६	जलप्रतिमादावा			
अथोपचारविचा				गन्धः	२७	२	७	वाहनविसर्ज्ज			
रः	२२	२	४	अथपुष्पाणि ..	२८	१	२	नविचारः ..	४१	२	४
तत्रासनम्	२४	२	१	धूपः	३१	१	२	उपचारेहस्तनिय			
स्वागतम्	२५	१	४	दीपः	३१	२	४	मः	४२	२	७
पाद्यम्	२५	१	५	नैवेद्यानितु	३२	२	३	उपचारप्रोक्षणवि			
अर्घ्यम्	२५	१	५	सूर्य्यादिभ्योदत्तनै				चारः	४३	२	४
आचमनीयम् ...	२५	२	४	वेद्यप्रतिपत्तिः	३४	२	३	पूजायांदिङ्नियमः	४४	१	२
मधुपर्कः	२५	२	६	वन्दनम्	३५	१	१	सावाहनदेवता			
स्नानीयद्रव्यप्रति				तदयम्प्रकरणार्थः	३५	१	५	ध्यानम्	४५	१	४
पत्तिः	२६	१	४	पूजाकालेसुवर्णा				तिलकधारणम्.	४५	१	६

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
स्नानीयादौघण्टा				णि	५१	१	५	णि	५६	२	३
वादनम्	४५	२	१	विहितनिषिद्धानि				अथाग्निपूजाध्या			
गीतवाद्यादिकरणं	४५	२	२	तु	५१	२	४	नन्त्र	५६	२	४
प्रकरणार्थः	४६	१	६	निषिद्धानितु	५१	२	६	अथदुर्गापूजा	५७	२	१
अथदेवपूजाप्रयो				पत्रेषुविहितानि	५१	२	७	अस्याध्यानम्	५७	२	४
गः	४८	१	१	धूपास्तु	५२	२	३	अस्याअर्घः	५८	२	६
अथसूर्यपूजा	४९	२	५	अस्यदीपे	५२	२	७	गन्धास्तु	५९	१	१
अस्यध्यानम्	५०	१	३	नैवेद्यानितु	५३	१	१	पुष्पाणितु	५९	१	२
अस्यार्वैभविष्य				अथायमत्रप्रयोगः	५४	१	७	पत्राणितु	५९	२	४
पुराणम्	५०	२	६	अथगणपतिपूजा	५५	२	३	धूपे	६०	१	१
तत्रादौगन्धाः	५१	१	२	अस्यध्यानम्	५५	२	३	दीपे	६०	१	३
अथविहितपुष्पा				निषिद्धपुष्पपत्रा				नैवेद्यम्	६०	१	४

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
पूजाप्रयोगस्तु ··	६०	२	१	दीपघृतम् ·· ··	६६	२	१	मेत् ·· ·· ··	६८	२	४
अथशिवपूजा सा				नैवेद्यम् ·· ··	६६	२	१	अथविष्णुपूजा ·	६८	२	६
चलिङ्गेप्रशस्ता	६०	२	५	अथारात्रिका ··	६६	२	४	शालग्रामादौवि			
लिङ्गद्रव्याणि	६१	१	१	अथनमस्कारः ··	६६	२	७	ष्णुपूजाप्रशस्ता.	६९	२	२
अथध्यानम् ··	६३	२	५	मुखवाद्यम् · ··	६७	१	४	ध्यानंतु ·· ··	७१	१	४
गन्धद्रव्याणि ··	६४	२	५	प्रयोगस्तु ·· ··	६७	१	५	अर्घ्यं ···· ··	७१	२	१
पुष्पाणिविहिता				एतन्नैवेद्यस्याभ				तत्रदक्षिणावर्त्तश			
नि ·· ··	६४	२	७	क्ष्यत्वे ·· ··	६७	२	५	ङ्खः प्रशस्तः	७१	२	७
निषिद्धपुष्पपत्रा				लिङ्गद्वयमेकका				घण्टावादनम् ··	७२	२	१
णि. ·· ··	६५	२	४	लेनार्च्यम् ··	६८	१	७	गन्धद्रव्याणि ··	७२	२	७
विहितपत्राणि ··	६६	१	१	शूद्रस्पृष्टंलिङ्गं				पुष्पाणिविहिता			
धूपास्तु. ·· ··	६६	१	४	हरिञ्चनन				नि ·· ·· ··	७४	१	२

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयाः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
धूपास्तु	७५	१	५	अष्टाक्षरमन्त्रेण				न्तु	९२	२	४
दीपः	७६	१	३	विष्णुपूजा	८५	२	१	आगमोक्तेष्टदेव			
नैवेद्यानितु	७६	१	७	जपोप्यस्यातिप्र				ता पूजा	९३	२	१
वस्त्रम्	७७	१	६	शस्तः	८६	२	२	रजत सुवर्णधारणं	९३	२	४
गीतवाद्यादि	७८	१	३	अथप्रदक्षिणम्	८७	१	७	आचमनम्	९४	१	१
नीराजनम्	७८	२	४	अथनमस्कारः	८८	१	४	सामान्यार्घः	९४	१	४
पूजाप्रयोगस्तु	७९	२	५	अथविसर्ज्जनम्	८९	१	५	मूलमन्त्रस्तु	९५	१	२
अथपुरुषसूक्तेन				अथपादोदकधा				अर्घादिपात्रम्	९५	१	५
विष्णुपूजा	८०	१	७	रणम्	८९	२	२	द्वारदेवतापूजा	९५	२	१
ध्यानर्य्यथा	८०	२	५	नैवेद्यभोजनम्	९०	१	६	विघ्नोत्सारणम्	९७	१	१
पूजाक्रमः	८१	२	२	अथापराधः	९१	२	१	आसनपूजा	९७	१	७
अथैतत्प्रयोगः	८३	१	५	अपराधक्षमापन				पूजोपकरण स्थाप			

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विषयः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	विषयः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	त्रिषयः	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
नस्थानम् ..	९८	१	७	न्त्रेप्रशस्ता ..	११२	२	५	आरात्रिकम् ..	१२४	२	३
भूतशुद्धिः	९९	१	३	आवाहनप्रकारः	११३	१	४	ततःप्रदक्षिणम् ..	१२५	१	१
अथप्राणस्थापनम्	१०२	२	७	प्रतिष्ठितप्रतिमा				सर्व्वकर्म्मसमर्प्प			
मातृकान्यासः ..	१०३	२	७	शालग्रामादि				णम्	१२५	१	३
प्राणायामः	१०७	२	१	ष्वावाहनादि				विसर्ज्जनम् ..	१२५	१	६
पीठन्यासः	१०७	२	७	विचारः.. ..	११५	१	५	निर्म्माल्यक्षेपणम्	१२५	२	१
मानसपूजा ..	१०९	१	३	कुण्डलिनीतु द्विवि				चरणोदकग्रहणा			
विशेषार्घस्थापनं.	१०९	२	५	धा..	११६	१	१	दि	१२५	२	३
पीठपूजा	१११	२	७	षोडशोपचाराः	११६	२	२	सङ्क्षेपपूजा ..	१२५	२	५
पूर्व्वादिदिङ्निय				पूजाङ्गहोमः ..	१२०	१	६	माला निर्णयः ..	१२६	२	५
मः..	११२	२	१	अथ जपात्पूर्व्वमि				वस्त्रादिनिर्म्मित			
अथपूजासाचय				तिकर्त्तव्यता ..	१२१	१	२	गोमुखविचारः	१२८	२	१

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
विशेषान्तरम् ..	१२८	२	६
अक्षमालादिषुकृत जपसङ्ख्याया गणनद्रव्यविचारः ...	१२९	१	३
मुद्राकथनम् ..	१२९	१	६
पार्थिवशिवलिंगपूजा	१३१	२	६
ब्रह्मपूजा	१३३	२	६
पूजोत्तरकृत्यम्.	१३५	२	२
काम्यपूजानाम पिमोक्षसाधक			
त्वम्	१३५	२	५
ग्रन्थ समाप्तिः ..	१४०	१	२

इत्यनुक्रमणिका सम्पूर्णा.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आसीत्खंडवलाकुलार्णवभवः श्रीमन्महेशश्शशी योविद्यासु
चतुर्दशस्वपिसुराचार्य्योपमोजायत॥यंचक्रेमिथिलाधिपंबुधवरंसत्कृत्यदिल्लीपति र्यं
त्कीर्त्त्याविशदीकृतेवनितलेकाकोपिहंसायते ॥ १ ॥ तद्वंशप्रभवोरिकक्षदहनोभूमीभु
जामग्रणीः श्रीमन्माधवसिंहभूपतिरभूद्भूदेवदेवद्रुमः॥ यस्यापत्यगणैर्व्विभातिमिथि
लामेरुर्यथानिर्जरैर्योगाभ्यासपरोमहाव्रतधरः काश्यान्तनुंयोजहौ ॥ २ ॥ तत्सूनुः
स्वसपत्नवारणगणप्रद्रावणेकेसरी भूमीपालशिरोमणिःसुरवपुः श्रीछत्रसिंहोऽभव
त्॥यत्सौन्दर्यविनिर्ज्जितोमनासिजोमन्येऽतनुत्वंदधौ योनित्यंबहुशास्त्रवित्परिवृतोवे

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दान्तमभ्यस्तवान् ॥३॥ तस्माद्धर्म्मपरःप्रजासुखकरःसद्वृत्तवृत्तिप्रदोदानव्रातविनि र्जितामरतरुःश्रीरुद्रसिंहोह्यभूत्॥स्मार्त्ताचारविचारचारुचतुरःप्रोद्यत्प्रतापानलोय द्भीत्याप्रविवेशवाडवमिषाच्छत्रुप्रतापोम्बुधौ ॥ ४ ॥ तस्मात्समुद्रादिवपूर्णचन्द्रोमहे श्वरादिःसबभूवसिंहः॥सद्दानसन्तोषितभूमिदेवःस्वाचारनिष्ठःकृतदेवसेवः ॥ ५॥ य स्माद्विश्वजनीनभूतिरारिहाजातःप्रजारञ्जकःश्रीलक्ष्मीश्वरसिंहईतिरहितक्ष्मामण्ड लाखण्डलः॥दानेकर्णसमोधियागुरुसमोगाम्भीर्यरत्नाकरःस्वर्ल्लोकम्मघवेवशास्ति मिथिलांप्रौढप्रतापानलः ॥६॥ तस्यानुजोवरविर्त्तिमिथिलेशकृतादरः ॥ श्रीगुणेश्वर

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सिंहोयःपितृदत्तमहीश्वरः ॥ ७ ॥ क्रियाकलापैर्जमदग्नितुल्योयुधिष्ठिरेणापिसमोव
चोभिः॥ तीर्थाटनैर्य्यःशिवशर्म्मनाम्नादानेनतुल्यःशिबिभूमिपेन॥ ८ ॥ सोयंसूर्य्यग
णाधिपौहुतवहंदुर्गाशिवंश्रीहरिं स्वाभीष्टांपरदेवतांच शुभदांनत्वाप्रजानांपतिम् ॥
विद्वद्भिर्म्मिथिलेशमानिततरैर्ग्रंथान्विभाव्याग्रजान्पूजापङ्कजभास्करंवितनुतेविद्व
त्प्रमोदप्रदम् ॥९॥ वाक्यसंयोजनंत्वत्रकुरुतेतदनुज्ञया॥प्यारेशर्म्मापगौलीसंविष्णु
दत्ततनूद्भवः ॥ १० ॥ ग्रंथास्तुमहामहोपाध्यायश्रीदत्तकृतछन्दोगाह्निकाचारादर्श म
हामहोपाध्यायहरिनाथकृतस्मृतिसार महामहोपाध्यायविश्वेश्वरकृतस्मृतिसमुच्च

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

य महामहोपाध्यायशंकरमिश्रकृतछन्दोगाह्निक महामहोपाध्यायवाचस्पतिमिश्रकृ
ताचारचिन्तामणि महामहोपाध्यायपक्षधरमिश्रकृततत्वनिर्णय महामहोपाध्यायदे
वनाथठक्कुरकृतस्मृतिकौमुदी महामहोपाध्यायगणेश्वरमिश्रकृतहरिभक्तिदीपिका
महामहोपाध्यायशूलपाणिकृताचारविवेक महामहोपाध्यायाभिनववाचस्पतिमि
श्रकृतकृत्यप्रदीप महामहोपाध्यायवामदेवकृतस्मृतिदीपिकाप्रभृतिमैथिलनिबद्धाः
जीमूतवाहनान्वयापरादित्यकृतयाज्ञवल्क्यस्मृतिटीकापरार्क रघुनन्दनभट्टाचार्यकृ
तान्हिकतत्व गोपालभट्टकृतहरिभक्तिविलास प्रभृति गौडनिबद्धाः विज्ञानेश्वरकृत

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

याज्ञवल्क्यटीकामिताक्षरा नीलकंठभट्टकृताचारमयूख कमलाकरभट्टकृतनिर्णयसिं
धु रामाचार्य्यकृतस्मृत्यालोक प्रभृति दाक्षिणात्यनिबद्धाःविस्तरभियातत्रतत्रोक्तप्र
माणवचनानिक्कचित्कचित्परिहृत्यप्रमेयमात्रंपूजाप्रकरणीयंसिद्धवदत्रलिख्यते अ
थदेवपूजा तत्रसर्वेषांवर्णानामधिकारः ॥ क्षमाशौचंदमःसत्यंदानमिन्द्रियनिग्रहः ॥
अहिंसागुरुशुश्रूषातीर्थानुसरणन्दया॥आर्ज्जवंलोभशून्यत्वंदेवब्राह्मणपूजनं ॥ अन
भ्यसूयाचतथाधर्म्मःसामान्यउच्यते इतिविष्णुवचनात् स्वधर्मत्यागिनश्चाशिवपू
जनेनाधिकारः ॥ स्वधर्मंयःपरित्यज्यपरधर्मरुचिर्भवेत्॥तेनाहंपूज्यमानोपिगन्धांजि

For Private and Personal Use Only

ग्रामिकौणपं इतिस्कन्दपुराणीयाशिववाक्यात् ब्राह्मणस्यस्वधर्मत्यागिनोपिशि
वपूजनेऽधिकारः॥ वेदमन्त्रधनैर्विप्रैरहन्तुष्येर्व्रतःसदा॥नविप्राणांकरस्पर्शैरुद्विजा
मिवराननने॥ शूद्रकर्मरतेनापिस्पृश्यमानोद्विजन्मना ॥ हृष्यामितेनसुतरांपूज्यमान
श्चसुन्दरि इतिगौरींप्रतिशिववाक्यादितिवाचस्पतिमिश्रप्रभृतयः स्मृतिदीपि
कायांतु स्वधर्मत्यागिनःशूद्रस्यशिवपूजनेनाधिकारः ब्राह्मणस्यस्वधर्मत्यागिनो
प्यधिकारइत्याह तन्मतेक्षत्रियवैश्ययोःस्वधर्मत्यागिनोरधिकारानधिकारयोरनध्य
वसायापत्तिर्दोषइतिबोध्यम् दाक्षिणात्यास्तु ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रश्चपृथिवीप

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ते॥स्वधर्मतत्परोविष्णुमाराधयतिनान्यथा इतिदेवीपुराणात् स्वधर्मपराणामेवचतु
र्णामपिवर्णानांविष्णुपूजाधिकारमाहुः एवंस्त्रीशूद्रयोःशालग्रामशिलार्च्चनेनाधिका
रः॥ब्राह्मणस्यैवपूज्योहंशुचेरप्यशुचेरपि ॥ स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शोवज्रादपिसुदुःसहः
इतिशिष्टपरिगृहीतवचनात् प्रणवस्यजपाद्धोमाच्छालग्रामशिलार्च्चनात् ॥ ब्राह्मणी
गमनाच्चैवशूद्रश्चांडालतामियादितिवचनाच्चेतिकेचित् अत्रपूजापदमर्च्चनपदंचस्प
र्शपरम् उत्तरार्द्धार्थानुरोधात् भूमावप्सुतथाग्नौचशालग्रामशिलात्मकः ॥ सर्ववर्णैरहं
पूज्यःशिलांशूद्रोनसंस्पृशेदितिविष्णुरहस्योक्तभगवद्वचनात्स्पर्शमात्रस्यैवनिषेधा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

च्चतेनस्त्रीशूद्रैःस्पर्शएवनकार्यःपूजातुकार्यैवेतिबहवः आचारोपितथैवेतिबोध्यम् गौ
डास्तु स्त्रीणामनुपनीतानांशूद्राणाञ्चजनेश्वर ॥ स्पर्शनेनाधिकारोस्तिविष्णौवाशंक
रेपिवा ॥इतिवचनादनुपनीतेनापिविष्णुशिवयोःस्पर्शोनविधेयइत्याहुः दाक्षिणात्या
स्तु विष्णुधर्मे शालग्रामशिलांवापिचक्रांकिताशिलान्तथा ॥ ब्राह्मणःपूजयेन्नित्यंक्ष
त्रियादिर्नपूजयेत् ॥इतिस्पर्शसहितपूजाविषयमित्युक्त्वा स्त्रीणामनुपनीतानामित्या
दिपूर्वोक्तवचनाद्विष्णुशिवयोःस्पर्शने स्त्र्यादीनामनाधिकारमुक्त्वा शालग्रामंनस्पृशे ४
त्तुहीनवर्णोवसुन्धरे स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शोवज्रस्पर्शाधिकोमतः मोहाच्चेत्संस्पृशेच्छूद्रो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

योषिद्वापिकदाचन स्वपतेनरकेघोरेयावदाभूतसम्प्लवम् यदिभक्तिर्भवेत्तस्यस्त्रीणां
वापिवसुन्धरे दूरादेवस्पृशन्पूजाङ्कारयेत्सुसमाहित इतिवराहोक्तेः शालग्रामशिला
मात्रेनिर्बन्धोनप्रतिमादौ सर्ववर्णैस्तुसम्पूज्याःप्रातिमाःसर्वदेवताः लिङ्गान्यपितु
पूज्यानिमणिभिःकल्पितानिचेतितत्रैवोक्तेरित्याहुःतदयम्प्रकरणार्थः देवपूजायाश्च
तुर्ण्णामपिवर्ण्णानामधिकारः स्वधर्म्मत्यागिनोब्राह्मणेतरस्याशिवपूजनेनाधिकारः
स्त्रीशूद्रयोःशालग्रामशिलास्पर्शानधिकारेपि शालग्रामशिलायांस्पर्शशून्येप्रतिमा
दौस्पर्शसहितेपिपञ्चोपचारादिभिर्विष्णुपूजनेधिकारएव गौडमते स्त्रीशूद्रानुपनीता

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नांविष्णुशिवस्पर्शनेनाधिकारः दाक्षिणात्यमतेतुचतुर्णामपिवर्णानांस्वधर्मपराणा
मेवविष्णुपूजनेधिकारःशालग्रामेगोमत्यादिभवचक्राङ्कितशिलायांचस्पर्शपूर्वकपूज
नेक्षत्रियादीनामनुपनीतानांस्त्रीणांचनाधिकारः प्रतिमास्तुसर्वैःपूज्याःलिङ्गानिचम
णिभिःकल्पितान्यवक्षत्रियादिभिःपूज्यानीति ॥ इतिपूजापङ्कजभास्करेप्रथमःप्रका
शः॥अथनित्यकाम्यदेवपूजाविचारःतत्र शिवम्भास्करमग्निञ्चकेशवङ्कौशिकीमपि म
नसानर्च्चयन्यातिदेवलोकादधोगतिमितिकालिकापुराणात् शिवादीनांपञ्चानाम्पू
जानित्या कौशिकीदुर्गा मनसाप्यनर्च्चयन्नित्यर्थः तेनपूजाप्रशस्तपुष्पाद्यभावेमन

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

साप्येषाम्पूजाकर्य्येत्यर्थः फलति अधोगतिंनरकगतिंतेनैषामर्चनस्यनित्यत्वम् नि
त्यगणमध्यपाठेनविश्वजिन्न्यायानवतारात् वरम्प्राणपरित्यागःशिरसोवापिकर्त्तन
म् नत्वसम्पूज्यभुञ्जीतकेशवङ्कौशिकींशिवमितिकालिकापुराणीयनिन्दाश्रवणाच्च ए
वम्ब्रह्मपूजापिनित्यैव ब्रह्माणंशङ्करंसूर्य्यन्तथैवमधुसूदनम् अन्यांश्चाभिमतान्देवा
न्भक्त्याचाक्रोधनोत्वरः स्वैर्म्मन्त्रैरर्च्चयेन्नित्यम्पत्रैःपुष्पैस्तथाम्बुभिः योमोहादथवा
लस्यादकृत्वादेवतार्च्चनम् भुङ्क्तेसयातिनरकंशूकरेष्वभिजायते इतिकूर्म्मपुराणात्
विष्णुंप्रजापतिञ्चापिशिवंवाभास्करन्तथा तल्लिङ्गैःपूजयेन्मन्त्रैर्द्देवानेतान्समाहितः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इत्यग्निपूराणाभिधानाच्च वरन्देहपरित्यागोवरन्नरकसम्भवः नचासम्पूज्यभुञ्जीत
देवम्पद्मसमुद्भवम् सदापूजयतेयस्तुदेवंभक्त्यापितामहम् मनुष्यचर्म्मणानद्धःसवे
धानात्रसंशयइतिपूजारत्नाकरीयभविष्यपुराणाच्च एवंचसूर्य्याग्निदुर्ग्गाशिवाविष्णु
प्रजापतीनाम्पूजानित्येतिसिद्धम् आरोग्यंभास्करादिच्छेद्धनमिच्छेद्धुताशनात् ज्ञा
नम्महेश्वरादिच्छेन्मोक्षमिच्छेज्जनार्दनादित्यादिमत्स्यपुराणात् श्रान्तसंव्वाहनंरो
गिपरिचर्य्यासुरार्च्चनम् विप्रपादोदकोच्छिष्टमार्ज्जनङ्गोप्रदानवत् गवाह्निकन्देवपु
जावेदाभ्यासःसरित्प्लवः नाशयत्याशुपापानिमहापातकजान्यपोति याज्ञवल्क्यवच

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नात्‌देवमाल्यापनयनन्देवागारसमूहनम्‌।स्नपनंसर्व्वदेवानाङ्गोप्रदानसमंस्मृतामि
तियमवचनाच्चफलश्रवणाद्‌देवपूजायाःकाम्यत्वेपिकाम्यप्रसंङ्गेनानित्यानिर्व्वाहोबो
ध्यइतिस्मृतिदीपिकायांवामदेवोपाध्यायः माल्यम्‌ निर्म्माल्यम्‌ श्रीदत्तोपाध्यायवा
चस्पतिमिश्रादयस्तु तर्पणोत्तरकर्मानन्तरम्‌ एवंसूर्यन्नमस्कृत्यात्रिःकृत्वाचप्रदक्षिण
म्‌ द्विजङ्गाङ्काञ्चनंस्पृष्ट्वाततोविष्णुगृहंव्रजेत्‌ आशयस्थञ्चसम्पूज्यप्रतिमास्थञ्चपू
जयेत्‌ इतिविष्णुवचनात्‌ सूर्य्याञ्जलिमुत्क्वाततोगृहार्च्चनङ्कुर्य्यादभीष्टसुरपूजनम्‌
जलाभिषेकपुष्पाणान्धूपादीनान्निवेदनैः इतिविष्णुपुराणेभिधानाच्च विष्णुपूजेष्ट

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

देवतापूजयोरेवनित्यत्वम् फलश्रवणादन्यदेवपूजानाङ्काम्यत्वमेवेत्याहुः आदिपदे
नगन्धदीपनैवेद्यग्रहणम् सतिसम्भवेपञ्चानामावश्यकत्वात् साचपूजासूर्याग्निदु
र्गाशिवविष्णुपदैर्नैवविधेयासूर्यादिशब्दवाच्यत्वेनैवतेषान्देवतात्वात् शिष्टाचारादि
तिशूलपाणिः गणपतिपूजातुकाम्यैव महागणपतेःकर्म्मसिद्धिम्प्राप्नोतिमानवइति
देवीपुराणात् एवम्पार्थिवशिवलिङ्गपूजापिकाम्या यःकृत्वापार्थिवल्लिङ्गम्पूजयेच्छु
भवेदिकम् इहैवधनवान्श्रीमानन्तेरुद्रोभिजायतेइतिभविष्यपुराणीयादितिबोध्य ७
म् दाक्षिणात्यास्तुविष्णुशिवब्रह्मसूर्यशक्तिविनायकादिष्वभिमतान्देवतामर्च्चयेत् त

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्रापिकलौहरिहरयोःपूजाप्रशस्ताकलौकलिमलध्वंसंसर्वपापहरंहरिम् येर्च्चयन्तिन
रानित्यन्तेपिवन्द्यायथाहरिः नविष्णवाराधनात्पुण्यंविद्यतेकर्म्मवैदिकम् तस्मादना
दिमध्यान्तन्नित्यमाराधयेद्धरिम् अथवादेवमीशानम्भगवन्तंसनातनम् प्रणवेनाथ
मन्त्रेणरौद्रेणत्र्यम्बकेणवेत्याद्यभिधानादितिवदन्ति तदयंसमुदायार्थः सूर्य्याग्निदु
र्ग्गाशिवविष्णूनामिष्टदेवतायाश्चपूजानित्येतिस्मृतिकौमुदीकृद्देवनाथठक्कुरः श्रीवि
ष्णवभीष्टदेवतयोःपूजानित्या सूर्य्याग्निदुर्ग्गाशिवानान्तुनित्यकाम्या तत्रकाम्यप्रस
ङ्गेननित्यनिर्व्वाहः साचपूजासूर्य्याग्निदुर्ग्गाशिवविष्णुपदमुच्चार्य्यविधेया गणपति

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पूजातुकाम्यैवेतिस्मृतिदीपिकाकृद्वामदेवोपाध्यायः श्रीविष्णोरभीष्टदेवतायाश्चपू जानित्यान्येषाङ्काम्येतिश्रीदत्तोपाध्यायवाचस्पतिमिश्रादयःब्रह्मपूजानित्यैवेतिशूल पाणिः पार्थिवशिवलिङ्गपूजाकाम्यैव दाक्षिणात्यास्तु सूर्य्यादिदेवतानाम्मध्येकाम प्येकामभिमतान्देवतामर्च्चयेत् तत्रापिहरिहरयोःपूजाप्रशस्तेत्याहुरिति इतिपूजा पङ्कजभास्करेनित्यकाम्यदेवपूजाविचारोनामद्वितीयःप्रकाशः ॥२॥ **अथनित्य पूजाकालः** सच चतुर्थेसव्विँभागेतुस्नानार्थम्मृदमाहरेत् तिलपुष्पकुशादी

For Private and Personal Use Only

निस्नानञ्चाकृत्रिमेजले पञ्चमेतुतथाभागेसंविँभागोयथार्हतः इत्यादिनादक्षोक्तम
ध्याह्नस्नानसन्ध्यावन्दनोत्तरोज्ञेयः मध्यान्हस्नानसंध्यावन्दनोपरि ततोगृहार्च्चनङ्
कुर्य्यादभीष्टसुरपूजनमित्यादिनातद्विधानात् यत्तुमैत्रम्प्रसाधन स्नानन्दन्तधावनम
ञ्जनम् पूर्वाण्हएवकुर्वीतदेवतानाञ्चपूजनमितिमनुवचनन्तत्काम्यपूजापरमितिवा
चस्पतिमिश्रादयः अत्राह्नः पूर्व्वभागेतृतीयप्रहरात्पूर्व्वमेवतत्कार्य्यमित्यर्थमाश्रि
त्यविरोधपरिहारंशूलपाणिराह यच्च सुखोषितास्तांरजनीम्प्रातःसर्व्वेकृताह्निकाः
विविशुस्तांसभान्दिव्याङ्कितवैरनुमोदितामितिमहाभारतवचनन्तदप्रत्याख्येयका

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

र्य्यानुरोधेनानन्यगत्यानित्यानामाह्निकानांसूर्य्योदयानन्तरम्मध्यान्हात्प्रागपिकर
णमदुष्टमित्येवम्परम्‌ अत्रचपक्षेमध्याह्नस्नानसन्ध्यावन्दनेअपितदैवकार्य्ये क्र
मभङ्गेबीजाभावात्तदन्तापकर्षन्यायाच्च अत्रप्रातःपदेनप्रातःकालोमुहूर्त्तांस्त्रीनि
त्यादिनापरिभाषितोज्ञेयोनतुसूर्य्योदयात्पूर्व्वकालः सूर्य्योदयव्विँनानैवस्नानदा
नादिकाःक्रियाइत्यादिनानिषेधादितिमिश्रादयः स्मृतिकौमुद्यान्देवनाथठक्कुरस्तु
प्रातःस्नानेनापिनित्यपूजाधिकारीभवति परन्तुमध्याह्नस्नानसन्ध्येअपिनित्यतया ९
विधातव्येएवेत्याह वस्तुतोदक्षाद्युक्तोमध्याह्नादिःस्नानादिकालोदृष्टार्थएवअतएव

For Private and Personal Use Only

वैद्यकेपिमध्याह्नस्नानंतदुत्तरंभोजनमुक्तमिति शिष्टाअपिमध्यान्होत्तरमासुरींवेला
म्परित्यज्यस्नानादिकमाचरन्ति उपवासादिविशेषसत्वेतुपूर्व्वाण्हएवस्नानंपञ्चयज्ञां
श्चविधायभुञ्जते तस्मादहनिस्नात्वापञ्चयज्ञान्कृत्वातिप्रातर्मध्यान्हञ्चनिषिद्धकाल
ञ्विहायभोजनमेतावन्मात्रमेववैधमिति यदिचदक्षोक्तकालस्यवैधत्वमपितदापिका
र्य्यान्तरानाशक्तौतद्बोध्यम् ग्रामगमनसभोपवेशनादिकार्य्यान्तराशक्तौएकस्मिन्नेव
कस्मिँश्चिदहर्भागेस्नानपञ्चयज्ञकरणम् तथाहिभारते सुखोषितास्तांरजनीम्प्रातः
सर्वेकृताह्निकाः विविशुस्तांसभान्दिव्याङ्कृतवैरनुमोदितामितिप्रथमाहर्भागेभोजन

प्राक्कालीनमहः कृत्यन्दर्शयाति नतुपूर्व्वाण्हमध्यान्हापराण्हानफलान्कुर्य्यात् यथाश
क्तिधर्म्मार्थकामेभ्यः इतिगौतमोप्यन्हः पूर्व्वमध्यपरभागान् यथाक्रमन्धर्म्मादिषुवि
दधत् पूर्व्वोक्तमर्थमनुमेने अतएवसहवस्त्रोहरहराप्लुत्यान्यद्वस्त्रमाच्छादयेदितिसा
ङ्ख्यायनगृह्यम् अहरहः पञ्चयज्ञान्निर्व्वपेदितिशङ्खलिखितौचाहमात्रंव्विवक्षित
वन्तौ केचित्तु अहरेवाधिकाराविशेषणम् तदन्तर्ग्गतमध्यान्हादिकालश्चाङ्गमात्रमि
तितदसम्भवेप्यनुष्ठानम् सर्वशक्तिन्यायादित्याहुरितिश्रीदत्तोपाध्यायकृतछन्दोगा
न्हिकम् गौडास्तु पूर्वाण्हेदेवतार्च्चनम्मुख्यम् पूर्वाण्हएवकुर्वीतदेवतानाञ्चपूजनमि

तिमनुवचने एवकारस्मरणात् मध्यान्हेपिकूर्म्मपुराणे पौरुषेणतुसूक्तेनततोविष्णुंस
मर्च्चयेत् वैश्वदेवन्ततःकुर्य्याद्बलिकर्म्मततःपरामित्युक्तेरित्याहुः तेनपूर्व्वाण्हमध्यान्ह
भिन्नकालस्यगौणत्वंसूचितवान् देवार्च्चनन्तुप्रातर्होमोत्तरञ्चतुर्थभागेब्रह्मयज्ञोत्तरङ्का
र्य्यम् विधायदेवतापूजाम्प्रातर्होमादनन्तरम् कुर्वीतदेवतापूजाम्पञ्चयज्ञादनन्तरम्
इत्यादिद्विविधस्मृतेःतदयम्प्रकरणार्थः मध्यान्हस्नानसन्ध्यावन्दनोत्तरन्नित्यपूजा
विधेया अप्रत्याख्येयकार्य्यानुरोधेनसूर्य्योदयानन्तरम्मध्याह्नात्प्रागपि काम्यपूजा
तुपूर्वाण्हेइतिश्रीदत्तादयः प्रातःस्नात्वापिसूर्य्योदयोत्तरन्नित्यपूजादयोविधेयाः म

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ध्याह्नस्नानसन्ध्यावन्दने अपिनित्यतयाविधेयएवेतिस्मृतिकौमुदी श्रीदत्तोपाध्याय
स्तुकस्मिंश्चिदेकस्मिन्नहर्भागेराक्षसींवेलाम्मुक्त्वास्नानादिभोजनान्तङ्कर्म्मविधेयम्
मध्याह्नादिकालनियमस्तुदृष्टार्थएवेत्याह पूर्वाण्होमध्याह्नश्चाहर्भागोमुख्यःपूजाका
लोन्योगौणइतिगौडाः दाक्षिणात्यास्तु प्रातर्होमोत्तरञ्चतुर्थभागेब्रह्मयज्ञानन्तरं
व्वादेवपूजाविधेयेत्याहुरिति इतिपूजापङ्कजभास्करेनित्यपूजाकालविचारोनामतृ
तीयःप्रकाशः॥ ३॥ **अथदेवपूजानाम्पूर्व्वापरीभावविचारः** त

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्रसर्व्वादौसूर्य्यपूजा यावन्नदीयतेभानोरित्यादिवचनात् यथादेवमयत्वाच्चतरणि
र्ल्लोकपूजितः तथाधूपोपहारैश्चपूजयेत्प्रथमंरविम् अपूज्यप्रथमंसूर्य्यमपरान्यःप्र
पूजयेत् नतद्भूतकृतम्पाद्यंसम्प्रतीक्षन्तिदेवताइतिस्कन्दपुराणाच्च ततःकाम्यत्वेपि
सकलविघ्नहरणद्वाराकर्म्मसिद्धिदायकत्वेन आदित्यङ्गणनाथञ्चदेवींरुद्रंयथाक्रमम्
नारायणंविँशुद्धाख्यमंतेचकुलदेवतामितिपद्मपुराणवचनाच्च गणपतिपूजाकार्य्या
विशुद्धाख्यंवह्निङ्कुलदेवतामिष्टदेवताम् अन्तेचेष्टदेवतापूजाआगन्तूनामन्तोभिनि
वेशादुक्तवचनाच्चेतिसकलपूजानिबन्धकारः मध्येदुर्ग्गाशिवविष्णूनाङ्क्रमेणपूजाका

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

र्य्या उक्तवचनात्पद्मपुराणेरविर्विनायकश्चण्डीईशोविष्णुस्तुपञ्चमःक्रमेणानेनपू
ज्यन्तेऽव्युत्क्रमेणमहद्भयमित्याभिधानाच्च अग्निपूजातुतदनन्तरङ्कार्य्यारावोर्विनायक
इतिक्रमविरोधभयादितिमहामहोपाध्यायवामदेवकृतस्मृतिदीपिकासङ्क्षेपछन्दो
गाह्निककृद्वामदेवोपाध्यायस्तुसूर्य्यगणपत्यग्निदुर्ग्गाशिवाविष्णवभीष्टदेवतेतिक्रमेण
पूजामाह एवमेवमिथिलाधिपवासुदेवसिंहकारितगोण्टिशर्म्मकृताह्निकोद्धाराभिन
ववर्द्धमानकृताह्निकविवेकप्राचीनशौरिशर्म्मकृताचाराचिन्तामणिप्रभृतिषूपलभ्यते १२
मिथिलायामाचारोप्प्येवमेवततःकाम्यापार्थिवशिवालिङ्गपूजा आचारात् ततोब्रह्मपू

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

जा साचयद्यपिनित्यातथापिसकलदेवपूजान्तेपूजोपकरणशेषद्रव्यैः ओंब्रह्मणेनम
इत्युच्चार्य्यकार्य्याशिष्टाचारादितिशूलपाणिः गौडनिबन्धे तत्रप्रथमतःसूर्य्यपूजा अ
पूज्यप्रथमंसूर्य्यमित्यादिब्रह्मपुराणात्प्रागुक्तपद्मपुराणवचनाच्च यत्तुभविष्यपुराणे
देवतादौयदामोहाद्गणेशोनचपूज्यते तदापूजाफलंहन्तिविघ्नराजोगणाधिपइत्यनेन
गणेशपूजनमादावुक्तम् तत्सूर्य्यपूजातिरिक्तेज्ञेयम् आदित्यङ्गणनाथञ्चेतिपद्मपुरा
णैकवाक्यत्वात् आदौविनायकःपूज्योन्तेचकुलदेवताः इतिबह्वृचगृह्यपरिशिष्टो
क्तम्गौर्य्यादिपूजनपरमितिकल्पतरुप्रभृतिभिरपिसूर्य्यपूजनस्यादित्वमुक्तम् एव

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ञ्चसूर्य्यङ्गणेशंदुर्ग्गांशिवञ्विँष्णुञ्चसम्पूज्यब्राह्मणमन्यांश्चपूजयेत् गृहीतागमम
न्त्रस्यतुतत्तत्पूजनादेवपौराणिकपूजनासिद्धिः तदनन्तःपातिनस्त्विष्टदेवस्यपृथक्पू
जनमित्युक्तम् स्मृत्यालोकेदाक्षिणात्यरामस्तुसर्व्वादौसूर्य्यपूजासर्व्वान्तेविष्णुपू
जामध्येगणपत्यादिपूजा।तत्रक्रमनियमोनेत्याह तदयंसमुदायार्थः सूर्य्यगणपतिदु
र्ग्गाशिवविष्ण्वग्नीष्टदेवताःसम्पूज्य काम्यपार्थिवशिवलिङ्गपूजाव्विँधायसकलदेव
पूजोपकरणशेषद्रव्यैः ओंब्रह्मणेनमइत्युच्चार्य्यब्रह्मपूजाकार्य्या इतिशूलपाणिः सू
र्य्यगणपत्यग्निदुर्ग्गाशिवविष्णुस्वेष्टदेवताकाम्यपार्थिवशिवलिङ्गपूजाव्विँधाय ब्रह्म

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पूजाविधेयेतिशौरिशर्म्मसंक्षेपछन्दोगाह्निककृद्वामदेवोपाध्यायादयः गौडास्तु एव
मेवोक्ता गृहीतागममन्त्रस्य आगमोक्तरीत्यातत्तद्देवपूजनादेवपौराणिकपूजासिद्धिः
तदनन्तःपातिनस्त्विष्टदेवस्यपृथक्पूजनङ्कार्य्यमित्याहुः दाक्षिणात्यरामस्तुसर्वादौ
सूर्य्यस्यसर्वान्तेविष्णोःपूजाकार्य्या मध्येगणेशादिपूजनेक्रमनियमोनास्तीत्याह इ
तिपूजापङ्कजभास्करेपूजाक्रमविचारोनामचतुर्थःप्रकाशः ४ अथदेवपूजाधारविचारः
तत्रप्रतिमायांसर्वदेवतापूजाप्रशस्ता ध्यानाद्यनभिज्ञस्त्रीबालादीनान्तुतत्रैवसाप्रश
स्ता प्रतिमातुगृहे अङ्गुष्ठपर्वादारभ्यवितस्तिप्रमितासप्ताङ्गुलिप्रभृतिवितस्तिप्र

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मितावाधार्य्या अङ्गुष्ठपर्व्वादारभ्यवितस्तियावदेवतु गृहेषुप्रतिमाधार्य्यानाधि
काशस्यतेबुधैरितिमत्स्यपुराणात् सप्ताङ्गुलांसमारभ्ययावच्चद्वादशाङ्गुला गृहे
ष्वर्च्चासमाख्याताप्रासादेचाधिकाशुभा इतिदेवीपुराणाच्च साचसुवर्णादिभिर्व्विधा
तव्या सौवर्णीराजतीवापिताम्रीरत्नमयीतथा शैलदारुमयीवापिलौहसङ्घमयीत
था रीतिकाधातुयुक्तावाकांस्यताम्रमयीतथा शुभदारुमयीवापिदेवतार्च्चाप्रशस्यते
इतिमत्स्यपुराणात् शैलदारुमयी शैलमयीदारुर्द्देवदारुस्तन्मयीचेत्यर्थः लौहसङ्
घमयी लौहंसुवर्णादितत्समूहमयी रीतिकाधातुयुक्ता रीतिकाधातुःपित्तलस्तद्युक्ता

For Private and Personal Use Only

कांस्यताम्रमयी कांस्यताम्रोभयमयी शुभदारुमयी यज्ञियदारुमयी चतुर्भुजादे
वीप्रतिमागृहेउपविष्टानधार्य्या देवीपुराणे ऊर्द्धस्थितागृहेकार्य्यासदादेवीचतुर्भुजा
अन्यथातुनकर्त्तव्याकृताभयकरीमता इत्यभिधानात् अष्टभुजातूपविष्टैवधार्य्या त
थाचाष्टभुजाकार्य्याप्रासादेवागृहेथवा ऊर्द्धस्थितासदाघोरारौद्रीचापिनरेश्वर इति
तत्रोक्तेः तथाशैलजानगृहेपूज्याअभावात्काष्ठजाशुभा तथानगृहेसजटाशुभा एवमू
र्द्धदृष्टिरधोदृष्टिस्तिर्य्यग्दृष्टिर्म्मानोन्मानहीनाचप्रतिमानिषिद्धा नाधोदृष्टिर्नोर्द्धदृ
ष्टिर्न्तिर्य्यग्दृष्टिन्नकारयेदितिनरसिंहपुराणात् अप्रतिष्ठितातुनंक्वापिनिषिद्धेतितत्रा

For Private and Personal Use Only

पू. पं. वाहनादिविसर्ज्जनान्तापूजाविरुद्धा प्रतिष्ठितायास्तुकदाचित्पूजालोपेप्रत्यवायइ भा.
१५ तिश्रीदत्तादयः नास्तिकस्थापितातुप्रतिमानपूजनीयास्तिकेन नार्म्मदलिङ्गशाल प्र.५
ग्रामादीनाम्पूजाधारत्वंविशेषपूजाप्रकरणेवक्ष्यते एवञ्जलादीनामपिपूजाधारत्व
माहशातातपः भूमावप्सुतथाग्नौचादिविसूर्य्येचदेवताः नित्यमन्नेहिरण्येचगोषुचब्रा
ह्मणेषुच अप्सुदेवामनुष्याणान्दिविदेवामनीषिणां काष्ठलोष्टेषुमूर्खाणाय्युँक्तस्या
त्मनिदेवताः दिविआकाशेदेवताःसन्तीतिशेषः एषुस्थानेषुदेवताः पूज्याइत्यर्थः अ १५
न्यथाव्यर्थतास्यात् अतएवपूजाप्रकरणेएवेदव्वँचनंलिखितम् तत्रभूमौजलेआका

शेच भावेनदेवतामारोप्यगन्धादिनापूजाकार्य्या अग्नौहोमरूपापि सूर्य्यमण्डले
ध्यानेनेतिबोध्यम् अन्नादीनान्तुनदेवतान्तराधारत्वम् आचारविरोधात् किन्तुतेषा
म्पूज्यत्वार्थमेवदेवतान्तराधारत्वमभिहितम् तथाचमनुः पूजयेदशनन्नित्यमिति ना
रदोप्याह लोकेस्मिन्मङ्गलान्यष्टौब्राह्मणोगौर्हुताशनः हिरण्यंसर्प्पिरादित्यआपो
राजातथाष्टमः एतानिसततम्पश्येन्नमस्येदर्च्चयेच्चयः प्रदक्षिणानिकुर्व्वीततथास्या
युर्न्नहीयते इतितस्माद्भूम्यादीनान्देवतांतराधारत्वमन्नादीनाम्पूज्यत्वमेवेतिस्थित
म् युक्तस्यात्मनीति योगिनाब्बाँह्योपचाराभावादन्तर्य्यजनकर्त्तव्यतापरम् अयञ्च

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सामान्येनाधारविधिः शिवपूजायामप्यविरूद्धः अतएवआकाशंलिङ्गमित्याहुःपृ
थिवीतस्यपीठिका आलयःसर्वभूतानां लयनाल्लिङ्गमुच्यते इतिलिङ्गत्वेनाकाशस्तु
तिरपि गृहस्थस्यजलेशिवपूजानिषिद्धेतितदागमविदः गौडास्तुविष्णुःआपआयत
नंयस्मत्तस्मात्तासुसदाहरिः अतएवबौधायनःप्रतिमास्थानेष्वप्स्वग्नावावाहनवर्ज्ज
मितिशातातपोपि अप्सुदेवामनुष्याणान्दिविदेवामनीषिणाम् काष्ठलोष्टेषुमूर्खाणां
व्युक्तस्यात्मनिदेवताःइति आत्मनीति योगिनोबाह्योपचारनिरासेनकर्तव्यतापरमि
त्याहुः दाक्षिणात्यास्तुभागवते शैली दारुमयी लौही लेप्या लेख्याच सैकती मनो

For Private and Personal Use Only

मयी मणिमयी प्रतिमाष्टविधास्मृता तत्रैवकालकौमुद्यांस्कान्दे अक्षादल्पपरी
माणान्नलिङ्गङ्कुत्रचिन्नरः कुर्वीताङ्गुष्ठतोऽह्स्वन्नकदाचित्समाचरेत् अक्षोशीति
गुञ्जाः गुञ्जाः पञ्चाद्यमाषकाः तेषोडशाक्षःकर्षोस्त्रीत्यमरकोशात् प्रयोगपारिजाते
नवाष्टसप्ताङ्गुलिकंलिङ्गंश्रेष्ठमिहोच्यते षट्पञ्चकचतुर्म्मानंमध्यमंत्रिविधंस्मृतं त्रि
द्व्येकाङ्गुलिमानंय्यत्त्रिविधन्तत्कनीयसं एवन्नवविधम्प्रोक्तञ्चरलिङ्गंय्यथाक्रम
मिति विष्णुधर्मोत्तरे नार्च्यागृहेश्मजामूर्तिश्चतुरङ्गुलतोधिका नवितस्त्याधिकाधा
तुसंभवाश्रेयइच्छतेतिचाहुः तथाचायम्प्रकरणार्थः प्रतिमायांसर्वदेवतापूजाप्रशस्ता

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. ध्यानाद्यविदुषान्तत्रैवसाप्रशस्ता साचप्रतिमाङ्गुष्ठपर्व्वादारभ्यवितस्तिपर्यन्तप्र भा.
१७ माणा सप्ताङ्गुलांसमारभ्यद्वादशाङ्गुलिपर्यन्तप्रमाणावागृहेधार्याप्रासादेचाधि प्र.५
कापि सापिपुनः सुवर्णमयी रजतमयी ताम्रमयी रत्नमयी शैलमयी देवदारुमयी सु
वर्णरजतताम्रसमूहमयी पित्तलमयी कांस्यताम्रोभयमयी यज्ञियदारुमयी वाका
र्य्या चतुर्भुजादेवीप्रतिमागृहेऊर्ध्वस्थितैव अष्टभुजातूपविष्टैवगृहेकार्य्याऊर्ध्वदृष्टि
रधोदृष्टिस्तिर्यग्गृदृष्टिर्व्यङ्गमानोन्मानहीनाचप्रतिमासर्व्वथानिषिद्धाशैलजासज १७
टाचगृहेनिषिद्धा एवम्भूमौजलेआकाशेचाभावेनदेवतामारोप्यगन्धादिनापूजाका

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

र्य्या अग्नौहोमरूपापि सूर्य्यमण्डलेध्यानेनेत्यवगंतव्यं गृहस्थस्यतुजलेशिवपूजा
निषिद्धा अत्रगौडैस्तु प्रतिष्ठितप्रतिमाभूमिजलाग्निष्वावाहनबिँबैनैवपूजाकार्य्येत्यु
क्तम् दाक्षिणात्यैस्तु शैली दारुमयी लौही लेख्यालेप्याचसैकती मनोमयीमाणिम
यीत्यष्टधाप्रतिमामुक्ता लिङ्गन्त्वक्षपरिमाणतोन्यूनपरिमाणकन्नकार्यम् अक्षोशीति
गुञ्जाः आरोहेनवाष्टसप्ताङ्गुलिपरिमितंश्रेष्ठम षट्पञ्चचतुरङ्गुलिपरिमितम्मध्य
मम् त्रिद्व्येकाङ्गुलिपरिमितमधमंज्ञेयम प्रतिमातुगृहेचतुरङ्गुलितोधिकानकार्या
धातुमयीवितस्त्यधिकानकार्य्येत्युक्तमिति इतिपूजापङ्कजभास्करेपूजाधारविचारो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नामपञ्चमःप्रकाशः ५ अथदेवपूजायाङ्कुरणमन्त्रविचारः ब्रह्माणंशङ्कुरंसूर्य्यन्तथैव
मधुसूदनम् अन्यांश्चाभिमतान्देवान्भक्त्याचाक्रोधनोत्वरः स्वैर्म्मन्त्रैरर्च्चयेन्नित्य
म्पत्रैःपुष्पैस्तथाम्बुभिः इतिकूर्म्मपुराणवचनात् तल्लिङ्गैःपूजयेन्मन्त्रैः सर्वदेवान्स
माहितःइत्यग्निपुराणवचनाच्च ब्राह्मणादिवर्णत्रयेणतत्तद्देवताकवेदमन्त्रेण तत्तद्देव
तापूजाविधेयाविष्णुपूजातुविष्णुसंहितास्थविष्णुकल्पेनपुरुषसूक्तेनचविधेया वेद
मन्त्रानभिज्ञैस्त्रैवर्णिकैस्तु पञ्चरात्रोदितकल्पैःपूजाविधेया अभावे वेदमन्त्राणाम्प
ञ्चरात्रोदितोविधिः स्त्रीशूद्रयोर्नतच्छ्रोत्रपदवीमपियास्यतीतिविष्णुपुराणात् तत्रचय

For Private and Personal Use Only

स्ययस्मिन्कल्पेदीक्षातेनसकल्पआदरणीयः दीक्षामन्त्रविहीनैस्त्रैवर्णिकैस्तत्तन्म न्त्रव्विँनाप्रणवादिचतुर्थ्यन्तनमोन्ततत्तद्देवतानाम्नापिकृतापूजामहाफला नत्वदी क्षितस्यपूजायामनधिकारः प्रमाणाभावात् दीक्षामन्त्रविहीनेनापीत्याद्यभिधाना च्च सर्व्वानुपचारानुक्त्वाभविष्यपुराणे अयव्विँनैवमन्त्रेणपुण्यराशिःप्रकीर्त्तितः स्यादयम्मन्त्रयुक्तश्चेत्पुण्यंशतगुणोत्तरमित्युक्तेश्च स्त्रीशूद्रैस्तुप्रणवस्थानेनमःशब्द एवपठनीयः स्मृतिकौमुद्यान्देवनाथठक्कुरास्तु स्त्रीशूद्रैरपिपञ्चरात्रोदितविधिरुपा देयः स्त्रीशूद्रयोर्नतच्छ्रोत्रपदवीमपियास्यतीतिवचनस्थतच्छब्देनवेदमन्त्रस्यैवपराम

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू.पं. शादित्याहुः एवञ्चपञ्चरात्राप्रामाण्याभिधानमनवबोधात् महाभारतादौप्रशंसित भा.
१९ त्वात् नचपञ्चरात्राप्रामाण्यबोधकभट्टवार्त्तिकवेदान्तिनयादिविरोधःस्यादितिवाच्यं प्र.६
तस्यवसिष्ठाद्युक्तपञ्चरात्राभिन्नवेदविरोधिमोक्षोपायप्रदर्शकशाण्डिल्याद्युक्तपञ्चरा
त्रपरत्वादितिबोध्यम् तदयम्प्रकरणार्थः वेदमन्त्राभिज्ञैस्त्रैवर्णिकैः तत्तद्देवताकवेद
मन्त्रैस्तत्तद्देवतापूजाविधेया विष्णुपूजातु वेदमन्त्रानभिज्ञैस्त्रैवर्णिकैःपञ्चरात्रोदिते
नविधिनाविधेया तत्रापियस्ययस्मिन्कल्पेदीक्षातेनसकल्पआदरणीयः दीक्षामन्त्र १९
विहीनैस्त्रैवर्णिकैस्तुप्रणवादिनमोन्तचतुर्थ्यन्ततत्तद्देवतानाम्नापूजाविधेया स्त्रीशूद्रै

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्तुप्रणवस्थानेनमःशब्दएवोच्चारणीयइति इतिपूजापङ्कजभास्करेपूजामन्त्रविचा
रोनामषष्ठःप्रकाशः ६ अथोपचारपात्राणि तानिचदारुमृत्तिकापद्मपत्रपलाशपत्र
ताम्ररूप्यसुवर्णमयानि अर्घस्नाननैवेद्यबलिधूपादिकार्य्ये उत्तरोत्तरम्प्रशस्तानि
इतिछन्दोगाह्निकेश्रीदत्तोपाध्यायाः यद्यपिदारवेणातुपात्रेणदानादर्घस्ययत्फलम्
तस्माच्छतगुणम्प्रोक्तम्मृत्पात्रेणनराधिप ताम्रजेनार्घपात्रेणपुण्यन्दशगुणंस्मृतम्
पलाशपद्मपात्राभ्यान्ताम्रपात्रसमम्भवेत् रौप्येणचार्घपात्रेणलक्षांशैरधिकम्भवेत्
सुवर्णपात्रविन्यस्तमर्घ्यङ्कोटिगुणम्भवेत् इत्यर्घप्रकरणस्थस्मृतिसारधृतवचनेऽ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. र्घपदमस्ति तथापिस्नाननैवेद्यादेरपिउपलक्षकन्तत् अन्यथास्नाननैवेद्यादिदाने भा.
२० पात्रानध्यवसायापत्तिःस्यादितितदाशयः विष्णोःस्नानीयदानेतुशङ्खःप्रशस्तः श प्र. ७
ङ्खस्थितेनतोयेनयःस्नापयतिकेशवम् कपिलानांसहस्रस्यदत्तस्यफलमाप्नुयात्
इतिशङ्खमाहात्म्येविष्णुधर्म्मोत्तरेभिधानात् शिवेतुशङ्खोनिषिद्धः नशिवंशङ्ख
वारिणेतिवचनात् दक्षिणामूर्त्तिशिवपूजायान्तुशङ्खमनुजानन्तिवृद्धाः संहिताया
व्विँधानादितिशूलपाणिः गौडास्तु नद्याद्भास्करायार्घंशङ्खतोयैर्व्विचक्षणइति २०
कालिकापुराणात्सूर्य्येपिशङ्खान्निषेधयन्ति स्नानेतुसौवर्णराजतकुम्भाभावेताम्रकु

For Private and Personal Use Only

म्भः प्रशस्तस्तदभावेमृत्कुम्भः देवतान्तराणामपिस्नानेकुम्भरूपाणिपात्राणिप्रश
स्तानि मृत्कुम्भात्ताम्रजैः कुम्भैः स्नानंशतगुणोत्तरम् रौप्यैर्लक्षोत्तरम्प्रोक्तंहैमैः
कोटिगुणोत्तरामितिभविष्यपुराणात् विष्णोर्नैवेद्यदानेतुसुवर्णपात्रादपिताम्रपात्र
मधिकफलकमितिछन्दोगान्हिकम् भग्नन्तुपात्रंसर्वत्रानिषिद्धम् ताम्रसुवर्णरूप्या
श्ममुक्तास्फटिकशङ्खशुक्तिपात्राणिभग्नान्यपिप्रशस्तानितानिचपुण्डरीकाकृतीनि
नीलोत्पलाभानिरत्नादिरवचितानि काञ्चीघनयुतानि नानाविचित्ररूपाणि यथाशो
भर्थ्यथालाभङ्कल्पनीयानितेषुचारोहपरिणाहाभ्यांषट्त्रिंशदङ्गुलिपरिमितान्युत्त

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मानि चतुर्व्विंशत्यङ्गुलिपरिमितानिमध्यमानि द्वादशाङ्गुलिपरिमितान्यधमा
नि वस्वङ्गुलिपरिमितन्यूनानितुनैवकार्य्याणि षट्त्रिंशदङ्गुलम्पात्रमुत्तमम्पारि
कीर्तित्तम् मध्यमन्तुत्रिभागोनङ्कनिष्ठन्द्वादशाङ्गुलम् वस्वङ्गुलिविहीनन्तुनपा
त्रङ्कारयेत्क्वचित् नानाविचित्ररूपाणिपुण्डरिकाकृतीनिच शङ्खनीलोत्पलाभानि
पात्राणिपरिकल्पयेत् रत्नादिखचितान्येवकाञ्चीघनयुतानिच यथाशोभय्यँथाल
भम्पात्राणिपरिकल्पयेत् इतिदेवीपुराणात् त्रिभागोनम् तृतीयभागहीनम् चतु
र्व्विंशत्यङ्गुलमित्यर्थः शंखेतुपरिमाणनियमोनास्तीतिशूलपाणिः तदयंसमुदाया

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

र्थः अर्घस्नाननैवेद्यबलिधूपादिकार्य्ये दारुमृत्तिकापद्मपत्रपलाशपत्रताम्ररूप्य
सुवर्णमयानिपात्राणिउत्तरोत्तरम्प्रशस्तानि विष्णोःस्नानीयदानेशङ्खः प्रशस्तः
नैवेद्येतुसुवर्णपात्रादपिताम्रपात्रमधिकफलम् स्नपनेतु मृत्तिकाताम्ररजतसुवर्ण
कुम्भाउत्तरोत्तरम्प्रशस्ताः शिवस्यार्घादौशङ्खोनिषिद्धः गौडमतेसूर्यार्घेपिश
ङ्खोनिषिद्धः ताम्रसुवर्णरूप्याश्ममुक्तास्फटिकशङ्खशुक्तिपात्रातिरिक्तानिभग्नपा
त्राणिनिषिद्धानि तानिचपुण्डरीकाकृतीनिनीलोत्पलाभानिरत्नादिखचितानिकाञ्ची
घनयुतानिनानाविचित्ररूपाणियथाशोभय्यँथालाभङ्कल्पनीयानि तानिचारोहपरि

For Private and Personal Use Only

णाहाभ्यांषट्त्रिंशदङ्गुलिपरिमितान्युत्तमानिचतुर्विंशत्यङ्गुलिपरिमितानिमध्य भा.
मानि द्वादशाङ्गुलिमितान्यधमानि अष्टाङ्गुलन्यूनानितुनकार्य्याणि शङ्खेतु प्र. ८
परिमाणनियमाभावएवेति इतिपूजापङ्कजभास्करेउपचारपात्रविचारोनामसप्त
मःप्रकाशः ७ अथोपचारविचारः तत्रहारीतः सपर्य्याविविधाप्रोक्तातासामेकांस
माश्रयेत् गन्धादिकानिवेद्यान्तापूजापञ्चोपचारिकेति कालिकापुराणम् गन्धपुष्पे
तथाधूपोदीपोनैवेद्यमेवच पितामहोप्याह गन्धादिकान्निवेद्यान्ताम्परिचर्य्याम्प्रक २२
ल्पयेदिति इयमेकाअपरादशोपचारा अर्घपाद्याचमनीयमधुपर्काचमनानिच गन्धा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दिपञ्चकञ्चेतिउपचारादशोदिताइति अत्रपाद्यम्प्रथममित्यन्ये अत्रमधुपर्क्कदानात्पू
र्व्वंस्नानीयन्देयमितिगौडाः तृतीयाषोडशोपचारा आसनंस्वागतञ्चार्घ्यंपाद्यमाचम
नीयकम् मधुपर्क्काचमनस्नानवसनाभरणानिच गन्धपुष्पेधूपदीपौनैवेद्यव्वँन्दनन्त
था चतुर्थीअष्टादशोपचारा आसनावाहनेचार्घ्यम्पद्यमाचमनन्तथा स्नानव्वँस्त्रोप
वीतञ्चभूषणानिचसर्व्वतः गन्धम्पुष्पन्तथाधूपंदीपमन्नेनतर्प्पणं माल्यानुलेपनेचै
वनमस्कारविसर्ज्जने पञ्चमीषट्त्रिंशोपचारा आसनाभ्यञ्जनेतद्वदुद्वर्त्तननिरुक्षणे
सम्मार्ज्जनंसर्प्पिरादिस्नपनावाहनेततः पाद्यार्घाचमनीयानिस्नानीयमधुपर्क्कौ पु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नराचमनीयञ्चवस्त्रयज्ञोपवीतके अलङ्कारेगन्धपुष्पेधूपदीपौतथैवच ताम्बूलानि चनैवेद्यम्पुष्पमालातथैवच अनुलेपनञ्चशय्याचचामरव्यजनन्तथा आदर्शदर्शनञ्चै वनमस्कारोथनर्त्तनम् गीतवाद्येचदानानिस्तुतिहोमप्रदक्षिणम् दन्तकाष्ठप्रदान ञ्चततोदेवविसर्ज्जनम् उपचाराइमेज्ञेयाःषट्त्रिंशत्सुरपूजने एतेषुपञ्चसूपचारकल्पे षुउत्तरोत्तराधिकफलेषुआद्ययोर्न्नैवेद्यंशेषेदेयम् निवेद्यान्ताइत्यभिधानात् ताम्बूल यज्ञोपवीतालङ्कारादियत्किञ्चिद्दानमत्रकल्पयोर्न्नैवेद्यात्प्रागेव वस्त्रोत्तरङ्गन्धपूर्व्व मितिकथनाच्छाद्धेवस्त्रात्प्रागिवेतिस्मृतिदीपिका छन्दोगाह्निकेतुस्नापनोत्तरंवस्त्रा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लङ्कारयज्ञोपवीतादीनिदत्वा गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यानिदद्यादित्याहुः श्रीदत्तोपा
ध्यायाः एतेचोपचारकल्पाःकाम्यपूजायांयथाविभवमादेयाः तत्रापिप्रथमःकल्पो
नियतः सोपिपाद्यादिस्नानीयान्तन्दत्वैवविधेयइतिसामान्यपूजाप्रयोगेश्रीदत्तोपा
ध्यायाः नित्यायान्तुपूजायांसोपिननियतः किन्तुपञ्चोपचारेष्वपियावदेवलभ्यन्ता
वतैवसानिर्व्वाह्यानित्यत्वात् गौडास्तुस्मृतिः गन्धम्पुष्पन्तथाधूपन्दीपन्नैवेद्यपञ्चमं
प्रतिमादिषुपूजायामवश्यङ्कल्पयेद्बुधः जलेतुपुष्पमात्रेणजलैर्व्वाप्रतिपूजयेत् तुर
प्यर्थेभिन्नक्रमः पुष्पमात्रेणप्रीत्यर्थइत्यधिकमाहुः अत्रचषोडशोपचारपंचोपचारपू

For Private and Personal Use Only

जयोःप्रसिद्धत्वात्तदीयद्रव्याणिविविच्यन्ते तत्रासनम् कुशसूत्रादिनिर्मितपुष्पौघर
चितम् यज्ञियदारुमयश्चन्दनोद्भवम् वाल्कलम् कोशजम् फालम् फलनिर्मितम् रो
मजंकंबलम् रङ्कुचर्ममयम् कुशमयम् आयसकांस्यसीसकभिन्नतैजसद्रव्यमयम्
शिलामयम् रत्नमयम् मणिमयव्वायथालाभङ्ग्राह्यम् कालिकापुराणेसप्तष
ष्टितमेध्याये पौष्पम्पुष्पौघरचितङ्कुशसूत्रादिसंय्युतम् अतिप्रीतिकरन्देव्याममा
प्यन्यस्यभैरव यज्ञदारुसमुद्भूतमासनम्मसृणंशुभम् नोच्छ्रायन्नातिविस्तीर्णमास
नव्विँनियोजयेत् वाल्कलङ्कौशजम्फालवाँस्त्रमेतत्त्रयंस्मृतम् रोमजङ्कम्बलञ्चैवत

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दनेनचतुष्टयम् वास्त्रेषुकंबलंश्रेष्ठमासनंदेवतुष्टये राङ्कवञ्चार्म्मणंश्रेष्ठंदारवञ्चन्दनो
द्भवम् यच्चासनंकुशमयन्तदासनमनुत्तम् सर्व्वेषांतैजसानाञ्चआसनञ्ज्येष्ठमुच्यते
आयसर्व्वञ्जयित्वातुकांस्यंसीसकमेवच शिलामयम्मणिमयन्तथारत्नमयम्मतम्
आसनन्देवताभ्यस्तु भुक्त्यैमुक्त्यैसमुत्सृजेदित्यादिनोक्तत्वात् स्वागतन्तुस्वागत
न्तेइति स्वागतमस्तुइतिवाशब्दोच्चारणरूपम् पाद्यम् पादप्रक्षालनार्थजलम् अ
र्घ्यम् रक्तचन्दनकुङ्कुमान्यतरत् बिल्वपत्राक्षतपुष्पदधिदूर्वातिलकुशयुतञ्जलम्
रक्ताबिल्वाक्षतैःपुष्पैर्दधिदूर्व्वाङ्कुशैस्तिलैः सामान्यःसर्व्वदेवानामर्घोयम्परिकीर्त्ति

For Private and Personal Use Only

पू.पं. तः अभावेदधिदूर्वादेर्म्मानसव्वाँप्रकल्पयेत् इत्यर्घप्रकरणेदेवीपुराणात् रक्तं कुङ्कु भा.
२५ मं रक्तचन्दनव्वाँ इदन्तुसतिसम्भवे असतितुजलन्नियतमेवेतिचिन्तामणिः अत्रपु प्र.८
ष्पतिलयोर्बहुत्वाव्विँवक्षितम् अत्रगौडनिबन्धे इदमर्घ्यमितिछन्दोगानाम् एषोर्घइ
त्यन्येषामित्याह आचमनीयंशुद्धजलंआगमेतुगंधपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपदू
र्व्वाअर्घद्रव्याणि दूर्व्वाब्जविष्णुक्रांताःपाद्यद्रव्याणि जातीलवङ्गकङ्कोलान्याचमनी
यद्रव्याणि शुद्धाभिरद्भिःपुनराचमनीयमित्युक्तमित्याचारचिन्तामणिः मधुपर्कः दधि २५
घृतजलमधुसितासमूहःकांस्यपात्रस्थःकांस्यपात्रेणपिहितः दधिसर्प्पिर्ज्जलङ्क्षौद्रं

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सितैताभिश्चपञ्चभिः प्रोच्यतेमधुपर्कस्तुसर्वदेवौघतुष्टये जलंतुसर्व्वतःस्वल्पंसिता
दधिघृतंसमं सर्व्वेषामधिकङ्क्षौद्रम्मधुपर्कंप्रयोजयेत् इतिकालिकापुराणात् गौड
निबन्धेपाद्यादिदानस्थानमाह श्रीमूर्तौतुशिरस्यर्घन्दद्यात्पाद्यञ्चपादयोः मुखेचाचम
नीयन्त्रिम्मधुपर्कञ्चतत्रहीति स्नानन्तच्चस्नानीयद्रव्यैर्युगपत्सकलाङ्गसंयोगइति
स्मृतिकौमुदी तानिचघृततैलदधिक्षीरेक्षुरसजलमधुप्रभृतीनि भविष्यपुराणे घृततै
लदधिक्षीरैरिक्षोश्चैवरसेनतु नीरेणमधुनास्नानन्तस्यस्नानमिहोदितं इत्युक्तत्वात् त
त्रस्नानेघृतादि अष्टोत्तरशतपलपरिमितं महास्नानेसहस्रद्वयपलपरिमितन्देयम् दे

For Private and Personal Use Only

पू. पं. वानाम्प्रतिमायत्रघृताभ्यङ्गक्षमाभवेत् पलानितस्यदेयानिश्रद्धयापञ्चविंशतिः अ भा.
२६ ष्टोत्तरपलशतंस्नानेदेयञ्चसर्वदा द्वेसहस्रेपलानाञ्चमहास्नानेचसङ्ख्यया दातव्येँये प्र.८
नसर्व्वासुदिक्षुनिर्य्यातितद्घृतामितिब्रह्मपुराणेभिधानात् अत्रघृतप्रतिमेउपलक्ष
णे दुग्धादावपिलिङ्गेपिचास्याएवव्यवस्थायाःसत्वात् स्नानंशतपलेनैवेति लिङ्गपु
राणन्तुलिङ्गस्नपनविषयम्बोद्धव्यम् पञ्चविंशपलाल्लिङ्गेअभ्यङ्गङ्कारयेदथ शिवस्य
सर्पिषास्नानम्प्रोक्तम्पलशतेनतु तावतामधुनाचैवदध्नाचैववततःपरः तावतैवहिक्षीरे २६
णपञ्चगव्येनवापुनः इतिकालिकापुराणेभिधानात् तत्रघृताभ्यङ्गघृतस्नानानन्त

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रम् यवगोधूमचूर्णैर्जटामास्यादिगन्धद्रव्यचूर्णयुक्तवटपिप्पलवल्कलचूर्णादिभि
र्वाउद्वर्त्तनङ्कृत्वासुखोष्णजलेनक्षालनङ्कर्त्तव्यम् दुग्धादिस्नानानन्तरमपिजलक्षा
लनंकर्तव्यम् घृताभ्यङ्गेघृतस्नानेलिङ्गँय्यत्नाद्विरुक्षयेत् यवगोधूमजैश्चूर्णैःकषायै
र्गन्धयोजितैः सुखोष्णेनाम्बुनावापिस्नापयेत्तदनंत्तरम् इतिभविष्यपुराणीयात्
लिङ्गमित्युपलक्षणम् प्रतिमादेरपि नरसिंहपुराणे यवगोधूमजैश्चैर्णैरुद्वर्त्योष्णेनवा
रिणा प्रक्षाल्यदेवदेवेशव्वाँरुणँल्लोकमाप्नुयादित्याभिधानात् ततोब्रह्मणोविष्णोश्च
स्नानघृतादिब्राह्मणेभ्योदातव्यम् शिवस्याग्नौ अन्यदेवानान्दीनेभ्योदातव्यम् ब्र

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. ह्माङ्गलग्नव्विप्रेभ्योवैष्णवञ्चप्रदीयते रुद्राङ्गलग्नमग्नौचदहेत्सर्व्वञ्चतत्क्षणात् शिष्टे भा.
२७ भ्यस्त्वथदेवेभ्योयत्तद्दीनेषुनिःक्षिपेत् इतिब्रह्मपुराणात् देवेभ्यइत्यत्रदेव्यश्चदेवाश्चे प्र.८
तिपुमान्स्त्रियेत्येकशेषाद्देवीभ्यइत्यपिज्ञेयम् वसनम् मृदुर्विकेशन्नवन्दृढंसूक्ष्मम्पारि
धानशयनासनादिभिर्म्मनुष्यासम्पृक्तम् नीलरक्तभिन्नव्विँष्णवे गौडनिबन्धे नीली
रक्तंतथाजीर्णवस्त्रमन्यद्धृतन्तथा देवदेवाययोदद्यात्सतुपापैःप्रलिप्यते अत्रापवादः
आविकेपट्टवस्त्रेचनीलीरागोनदुष्यतीति उपवीतम् पट्टसूत्रादिनिर्म्मितंशुक्लम्पीत २७
व्वाँदातव्यमितिछन्दोगाह्निकं गन्धश्चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमान्यतमपङ्कम् तिलक

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रूपन्तच्चगन्धपदेनोल्लिख्यैवदेयामित्यग्रेस्फुटीभविष्यति सर्वत्रानुलेपनानन्तरन्ता
लवृन्तवीजनम्पुण्यप्रदमितिछन्दोगान्हिकम् अथपुष्पाणि अरण्यसम्भवानि गिरि
सम्भवानि स्ववाटिकासम्भवानि स्वामिनावाटिकारक्षकेणवास्वेछयादत्तपरवाटि
कासम्भवानिच नित्यपूजायाञ्चौर्य्येणाप्यानीतानिच निषिद्धवर्ज्जं सुरभीणिनिश्छि
द्राणि प्रोक्षितानि सामान्यतोविहितानि यत्तु परारोपितवृक्षेभ्यःपुष्पाण्याहृत्ययोर्च्च
येत् अविज्ञाप्यचतस्यैवतस्यतान्निष्फलंभवेत् तद्द्विजेतरपरं द्विजस्तृणैधः पुष्पाणि
सर्वतःस्ववदाहरेत् इतियाज्ञवल्क्यात् देवतार्थन्तुकुसुममस्तेयम्मनुरब्रवीदितिवच

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नाच्चगोग्न्यर्थन्तृणमेधांसियज्ञार्थेवीरुद्वनस्पतीनाम्पुष्पाणिस्ववदाददीतफलानिच
परिबृंहितानाम् इतिगौतमवचनाच्चविशेषोज्ञेयइत्याहुः।विशेषतस्तु जाती शमीकुब्ज
क कुश करवीर नागपुन्नाग मल्लिका अशोक चम्पक रक्तोत्पल नीलोत्पल बकुलप
द्म पुष्पाणि सर्व्वदेवानाव्विहितानि स्वयमुत्पादितपुष्पम् मुक्तपुष्पाद्ग्रथितपुष्पञ्चा
धिकफलम् ग्रथितम्मालारूपेण गुच्छरूपेणवा उग्रगंन्धीनिविशेषविहिताभिन्नानि
र्गंन्धीनि सकेश सकीट कीटविद्ध स्वयम्पतित स्वयमविकासितो पहत शीर्ण शु
ष्काधोवस्त्रधृत मस्तकोपरिधृत वामहस्तधृत शूद्रानीताऽविकासितानि कृताहःस्ना

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नेन पूजाकर्त्रास्वयन्त्रोटितानि याचितानिसच्छिद्राणिचनिषिद्धानि अशुच्युत्पादि
तानिच निषिद्धानीतिचिन्तामणिः कलिकापिसर्वेषान्निषिद्धा मुकुलैर्न्नार्च्चयेद्देवमपक्क
न्ननिवेदयेदितिभविष्यपुराणात् अभिवादनकालेभिवाद्याभिवादककरस्थितानिनि
षिद्धानीतिकेचित् अग्रभागत्यागात्प्रोक्षणाच्चतानिशुद्धानीत्यपरे क्रयक्रीतन्तुनिष्फ
लमितितु प्रवादः महाजनैरनादृतत्वादिति तुलस्याम् बिल्वपत्रेजलपुष्पेषुचपर्य्युषि
तत्वदोषोनेतितुप्रवादइतिचश्रीदत्तादयः पर्य्युषितेष्वपिमालाकारगृहास्थिते नदोष
इतिशैवागमः यावच्चपुष्पन्निर्म्माल्यतान्नयातितावद्देवदेवताङ्गेभ्यउत्तरणीयं निर्म्मा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ल्यताच जात्याप्रहरेणकरवीरस्याहोरात्रेण इतरपुष्पाणाङ्गन्धापगमेभवति प्रहरं
तिष्ठतेजातीकरवीरमहर्न्निशमित्यादिश्रवणात् शारदायाम्सलिलम्भूमिसंस्पृष्टङ्
कृमिकेशादिदूषितम् अङ्गस्पृष्टंसमाघ्रातन्त्यजेत्पर्य्युषितम्बुधः पद्मपुराणेभूमिस्पृष्ट
न्नगृण्हीयाच्छेफालीबकुलंम्विना गौडास्तु योगिनीतन्त्रे बिल्वपत्रञ्चमाघ्यञ्चतमा
लामलकीदलम् कल्हारन्तुलसीचैवपद्मञ्चमुनिपुष्पकम् एतत्पर्य्युषितन्नस्याद्यच्चा
न्यत्कलिकात्मकम् भविष्ये पद्मानिसितरक्तानिकुसुमान्युत्पलानिच एषाम्पर्य्युषि
ताशङ्काकार्य्यापञ्चदिनोर्ध्वतः इतिलिखन्ति निषिद्धान्यपिमालयादेयानि देवार्प्पित

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वाटिकासम्भवानि वृक्षमुत्पाट्य वृक्षशाखाम्भङ्क्त्वाचावचितानिचनिषिद्धानीतिज्ञे
यम् पत्राणिचारण्यसम्भवानि कीटादूषितानि निश्छिद्राणि निष्केशानि अपर्य्युषि
तानि अनुपहतानि सर्वेषांन्देवानाव्विँहितानि बिल्वपत्राणिच सर्व्वेषाव्विँहितानि
पुष्पेषुयेयेनिषेधाउक्तास्तेपत्रेष्वप्यनुसन्धेयाः विहितपुष्पपत्राभावेविहितनिषिद्धा
नि तदभावेनिषिद्धवर्ज्जमन्यान्यपिगन्धवर्णयुतानि तदभावेविहितपुष्पवृक्षपत्राणिदे
यानि हरिभक्तिदीपिकायान्तु पुष्पाद्यभावे जलेनापि नित्यपूजानिर्व्वाह्येतिविशेषउ
क्तः अत्रश्रीदत्तोपाध्यायाः पुष्पैररण्यसम्भूतैःपत्रैर्व्वागिरिसम्भवैरितिवाक्येपूजा

For Private and Personal Use Only

पू. पं. स्वरूपसिद्धौविकल्पश्रवणेपितत्तद्वचनकथिततत्फलार्थितयासमुच्चयोपि पुष्पाभा भा.
३० वेपत्रविधेर्न्नेतिकेचित्तन्न तत्रतत्रपत्रपदस्यपुष्पतुल्यतयाविहितपत्रेतरपत्रपरत्वात् ए प्र.८
वञ्चमुहुर्म्मुहुः पुष्पदानन्नानापुष्पजातिसमुच्चयोनानापत्रजातिसमुच्चयश्चसमर्थितः
फलविशेषार्थत्वात् बहुवचनञ्चनकपिञ्जलन्यायात् त्रित्वपरम्प्रतिमाच्छादनादेर्व्वि
हितत्वात् त्रित्वपरत्वेप्यधिकफलार्थितयाधिकदानमपि तस्मात्पूजास्वरूपसिद्धिरेक
पुष्पजात्यापिएकपत्रजात्यापिअनावृत्यापिभवतीतिफलार्थितयासमुच्चयोपिपुष्पैरे ३०
तैर्य्यथालाभम् एतेषाञ्चयथालाभैःपत्रैश्चेत्याद्युक्तेर्व्वासमुच्चयः इत्युक्तवन्तः पुष्पाद्य

र्प्पणे गौडाः ज्ञानमालायाम् पुष्पव्वाँयदिवापत्रम्फलन्नेष्टमधोमुखम् पुष्पाञ्जलि
विधिंहित्वायथोत्पन्नन्तथार्प्पणमितिपठन्ति धूपः सघृतगुग्गुलुः सचपुष्पमदत्वानदे
यःअदत्वागन्धमाल्यानियोमेधूपम्प्रयच्छति मृतोसौजायतेभूमौयातुधानोनसंशयः
इतिवराहपुराणात् माल्यपदमग्रथितपुष्पाणामप्युपलक्षणम् धूपदीपनैवेद्यदानेगौ
डनिबन्धेकालिकापुराणं नैवेद्यन्दक्षिणेवामेपुरतोनचपृष्ठतः दीपन्दक्षिणतोदद्यात्पु
रतोनचवामतः वामतस्तुतथाधूपमग्रेवानतुदक्षिणे निवेदयेत्पुरोभागेगन्धम्पुष्पञ्च
भूषणं प्रातिमादिषुयद्योग्यङ्गात्रेदातुञ्चतत्तनौ दद्यादयोग्यम्पुरतोनैवेद्यम्भोजनादि

कामिति तथागन्धपुष्पधूपाश्चघ्रात्वादेवेभ्योनदेयाः कालिकापुराणे गन्धम्पुष्पञ्च
धूपञ्चउपचराँस्तथापरान् जिघ्रन्निवेद्यदेवेभ्योनरोनरकमाप्नुयात् तथाभूम्यादौसं
स्थाप्यधूपन्नदद्यात् नभूमौवितरेद्धूपन्नासनेनघटेतथा यथातथाधारगतंकृत्वातद्विँ
निवेदयेत् इतिकालिकापुराणात् इतिचोक्तं दीपः सच नेत्राल्हादकरःस्वर्चिःक्रूरता
पविवर्ज्जितः सुशिखःशब्दरहितोनिर्द्धूमोनातिह्रस्वकः लभ्यतेयस्यतापस्तुदीपस्य
चतुरङ्गुलात् नसदीपइतिख्यातोव्योमवह्निस्तुसस्मृतइतिकालिकापुराणोक्तलक्ष
णलक्षितःकार्य्यःसर्वदेवानान्दीपेघृतं शिवभिन्नदेवानान्तैलञ्चविहितं घृतन्तैलञ्च

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मिश्रीकृत्यदीपेनदेयं नमिश्रीकृत्यदद्यात्तुदीपेस्नेहघृतादिकान् दत्वामिश्रीकृतंस्नेह
न्तामिस्त्रन्नरकँव्रजेदितिकालिकापुराणात् वर्तिकातुतत्रशुद्धपट्टकौशेयकार्प्पासूत्र
नववस्त्रतद्दशाभवाकार्य्येतिशूलपाणिः नतुजीर्णमलिनोपयुक्तवस्त्रादिभवा शाणव्वाँ
दरकव्वाँस्त्रजीर्णम्मालिनमेववा उपयुक्तन्तुनोदद्याद्वर्त्तिकार्थङ्कदाचन इतिकालिका
पुराणादितिबोध्यम् सूर्य्यदीपाधिकारेभविष्यपुराणे ताँश्चदत्वानाहिंसेतनचतैलविव
र्ज्जितान् कुर्व्वीतदीपहर्त्ताचमूषिकोन्धश्चजायते इतिवचनात् नैवनिर्व्वापयेद्दीपन्दे
वार्थमुपकल्पितम् दीपहर्त्ताभवेदन्धःकाणोनिर्व्वापकोभवेदितिकालिकापुराणाच्च

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

देवायकल्पितोदीपोननिर्व्वापणीयः भूमौदीपोनधार्य्यः वृक्षेदीपःप्रदातव्योनतुभू
मौकदाचन सर्व्वंसहावसुमतीसहतेनत्विदंद्वयम् अकार्य्यपादघातञ्चदीपतापन्त
थैवचेतिकालिकापुराणात् नैवेद्यानितुभक्ष्यभोज्यकन्दमूलफलान्नपानकादीनिसर्व्व
त्रविहितानि फलन्तु अपक्कम् क्कथितम् यत्नपक्कम् विद्धम् कालापक्कञ्चनानिवेदनी
यम् मुकुलैर्नार्च्चयेद्देवमपक्कन्नानिवेदयेत् फलङ्क्कथितविद्धञ्चकालापक्कमपित्यजेदि
तिदेवीपुराणात् अन्यत्रयत्नपक्कमपित्यजेदितिदर्शनाच्च क्कथितम् जलमध्येग्निपक्कं
तत्रजलमध्येइत्यंशः क्कथितपदार्थेविवक्षितः यत्नपक्कमपित्यजेदित्यन्यत्रदर्शनात् त

For Private and Personal Use Only

त्रयत्नोऽग्निधूपरूपः सङ्ख्यापरिमाणनिर्णयनिबन्धे यत्नपक्कमपिग्राह्यङ्कदलीफलमु
त्तमं अत्रयत्नोधूमोपरिस्थापनगर्त्तादिनिःक्षेपवासकपत्राद्याच्छादनरूपः उत्तमप
देनरसोत्कर्षाभिधानात् हेतुगर्भश्चतद्विशेषणमिति पनसलिकुचादिकमपितादृशङ्ग्रा
ह्यमित्यायाति कालापक्कम् समुचितपाकसमयपक्कव्यतिरिक्तम् विद्धम् कण्टककृ
म्यादिना व्यञ्जनस्याग्निपक्कतानियमात्तद्भिन्नतयाग्निपक्कस्यकालापक्कस्यवानिषे
धोज्ञेयस्तेनकदलिपनसपटोलादेर्व्यञ्जनरूपस्यननिषेधः आम्रचूर्णतिन्तिड्यादेर
पिव्यञ्जनोपकरणत्वादपक्कस्याग्निपक्कस्यचननिषेधः मातृपूजायामकालपक्कमपि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

देयमितिछन्दोगाह्निकम् सिद्धान्नन्तुवैश्वदेवानन्तरपूजापक्षेएवदेयमित्येके अकृतेपि
वैश्वदेवेवैश्वदेवार्थमग्रभागमुद्धृत्यशेषेणान्नेननैवेद्यदानमविरुद्धम् अकृतेवैश्वदेवेतुभि
क्षौचगृहमागते वैश्वदेवार्थमुद्धृत्य भिक्षान्दत्वाविसर्ज्जयेदितिनरसिंहपुराणीयोद्धर
णवादित्यपरे नचवैश्वदेवव्विँनापक्वान्नस्यासंस्कृतत्वान्ननैवेद्यार्हत्वमितिवाच्यम् अह
रहःस्वाहाकुर्य्यादाकाष्ठादितिश्रुतेः सायम्प्रातर्व्वैश्वदेवःकर्त्तव्योबलिकर्म्मच अन
श्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषीभवेदितिकात्यायनस्मृतेश्च वैश्वदेवस्य पुरुषार्थत्वेन
पाकसंस्कारकत्वाभावात् नचपाकाग्रमुद्धृत्यजुहुयादितिप्रयोगदर्शकविष्णुसूत्रादुद्ध

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रणोत्तरंहोमस्यैवविधानात्तदातेननैवेद्यदानमयुक्तमितिवाच्यं विष्णुसूत्रस्यकठशा
खीयत्वादन्यशाखीयानामुद्धरणस्यार्थलभ्यत्वात् वस्तुतः क्वाश्रवणेनहोमस्योद्धर
णोत्तरकालिकत्वेपिअव्यवहिततदुत्तरकालिकत्वेमानाभावात्कठशाखीयैरपिउद्धृत्य
सिद्धान्नन्निवेदनीयमेवाभिक्षुभिक्षादानवदित्याहस्मृतिदीपिकाकारः पाकासत्वेतु
आमान्नफलादिभिरेवनैवेद्यदानङ्कार्य्यम् किञ्चवैश्वदेवानिषेधायज्ञार्थन्निवर्त्ततइ
तिगोभिलदर्शनाद्विष्ण्वर्थकपाकान्तरेणसर्व्वेषान्नैवेद्यदानमविरुद्धमितिबोध्यम् य
ज्ञो विष्णुःशूद्रस्यचनैवेद्यम् वैश्वदेवश्चामान्नेनैवआमंशूद्रस्यपक्वान्नम्पक्वमुच्छिष्टमु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

च्यतइतिनिषेधात् मांसंशिवेतरेषुदातव्यम् तच्चपक्कम् दाक्षिणात्यनिबन्धे नैवेद्यादौ पार्थक्याभावेयथांशतइतिवदेत् सुवर्णमययज्ञोपवीतेप्येवमाचारइतिविशेषउक्तःस र्वत्रनैवेद्यदानानन्तरमादर्शदर्शनम्पुण्यप्रदमितिश्रीदत्तः एतच्चनैवेद्यंसूर्य्यायदत्तंम गेभ्यः शिवायदत्तम्भस्माङ्गेभ्यः दुर्ग्गायैदत्तंस्त्रीभ्यो विष्णवेदत्तंसात्वतेभ्यो ब्राह्मणे भ्योवादद्यात् विप्रेभ्यस्त्वथतद्देयम्ब्रह्मणेयन्निवेदितम् स्त्रीभ्योथदेयम्मातृभ्योयत्कि ञ्चिद्धिनिवेदितम् भूतप्रेतपिशाचेभ्योयत्तद्दीनेषुनिःक्षिप्रेत् एतद्वचनस्यस्नानीयदान प्रकरणोक्तत्वेपिविनिवेदितामित्युपसंहारात् नैवेद्यप्रतिपादनस्याप्यभिधायकत्वात्

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वन्दनम् स्तुतिःप्रणामश्च स्मृतिदीपिकाकारास्तु चन्दनमितिपठित्वा चन्दनंहस्ता
भ्यङ्गेषुलेपनम् तदेवचाष्टादशोपचारेनुपलेपनपदार्थः गन्धःसुरभिद्रव्येणतिलकरू
पः सचगन्धपदेनोल्लिख्यैवदेयः अनुलेपनपदेनदानविशेषादर्शनमूलकम् अतएवै
षगन्धः शिवायनमः इत्येवप्रयोगल्लिँखन्तिशिष्टाः गन्धानन्तरमक्षतदानेमानन्तु
पारणाद्यर्थपूजायाङ्गन्धाक्षतकरणकत्वदर्शनमितिवामदेवोपाध्यायाआहुः तदयम्प्र
करणार्थः पूजाविविधातत्रगन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्येतिपञ्चोपचाराःएका पाद्यार्घाचम
नीयमधुपर्काचमनीयगन्धादिपञ्चके,तदशोपचाराद्वितीया अत्रमधुपर्कदानात्पूर्व्वं

For Private and Personal Use Only

स्नानीयन्देयमितिगौडाः आसन स्वागत पाद्यार्घाचमनीय मधुपर्काचमनस्नानव
सनाभरण गन्धादिपञ्चक वन्दनेतिषोडशोपचारातृतीया स्मृतिदिपिकायान्तुचन्द
नमितिपठित्वाचन्दनंहस्ताद्यङ्गेषुलेपनम् गन्धस्तुललाटेतिलकरूपइत्याह आसना
वाहनार्घपाद्याचमनस्नानवस्त्रोपवीत भूषण गन्धादिपञ्चक माल्यानुलेपननमस्का
रविसर्ज्जनेतिअष्टादशोपचाराचेतिचतुर्थी आसनाभ्यञ्जनोद्वर्त्तननिरुक्षणसम्मार्ज्ज
नसर्पिरादिस्नानावाहन पाद्यार्घाचमनीयस्नानीय मधुपर्क पुनराचमनीय वस्त्रयज्ञो
पवीता लङ्कारगन्धादिचतुष्टय ताम्बूलनैवेद्य पुष्पमालानुलेपन शय्या चामर व्यज

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नादर्शदर्शन नमस्कारनर्त्तन गीत वाद्यदान स्तुतिहोम प्रदक्षिणादन्तकाष्ठदानदेव
विसर्जनेति षट्त्रिंशदुपचारापञ्चमी एतेचोपचाराउत्तरोत्तराधिकफलाः तत्राद्ययो
र्नैवेद्यंशेषेदेयम् अनयोः कल्पयोः फलदर्शनात्ताम्बूलयज्ञोपवीतालङ्कारादिदानन्नैवे
द्यात्प्रागेव श्राद्धेवस्त्रात्प्रागिवेतिस्मृतिदीपिका छन्दोगाह्निकेतुस्नपयित्वायथालाभ
व्वँस्त्रालङ्कारादीनियज्ञोपवीतादीनिचदत्वागन्धपुष्पधूपनैवेद्यादीनिदद्यादितिले
खात् गंधात्पूर्व्वँस्नानोत्तरमेतेषांदानमायाति एतेकल्पाःकाम्यपूजायाय्यँथाविभव
मादेयाः तत्रापिप्रथमः कल्पोनियतः नित्यायान्तुपूजायांसोपिननियतः किन्तुप

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ञ्चसूपचोरष्वपियावदेवलभ्यन्तावतैवसानिर्व्वाह्यानित्यत्वात् प्रतिमादिषुपूजायाङ्ग
न्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यान्यवश्यन्देयानि जलेतुपुष्पमात्रेणजलैर्व्वापिपूजासिद्ध्यती
तिगौडाः अथषोडशोपचारद्रव्याणि तत्रासनम् कुशसूत्रादिनिर्म्मितम्पुष्पौघरचि
तम् यज्ञदारुमयम् चन्दनोद्भवम् वाल्कलम् कोशजम् फलभवम् रोमजङ्कम्बलम्
रङ्कुचर्म्ममयम् कुशमयम् आयसकांस्यसीसकभिन्नतैजसद्रव्यमयम् शिलामयम्
रत्नमयम् मणिमयञ्चदेयम् स्वागतन्तु स्वागतमस्तु स्वागतन्तेइत्यादिनाकार्य्यम् ३६
पाद्यंपादप्रक्षालनार्थमुदकम् अर्घ्यम् रक्तचन्दकुङ्कुमान्यतरत् बिल्वपत्राक्षतबहुपु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्पदाधिदूर्व्वा बहुतिलकुशयुतजलम् एषांमध्येयदभावस्तस्यजलेमनसाकल्पनाका र्य्या आचमनीयम् शुद्धजलम् मधुपर्क्कः दधिघृतजलमधुसितासमूहःकांस्यपात्रस्थः तत्रजलंसर्व्वतःस्वल्पं सितादधिघृतंसमंदेयं स्नानङ्घृततैलदधिक्षीरेक्षुरसजलमधु प्रभृत्यन्यतमद्रव्यैरष्टोत्तरशतपलपरिमितैर्युगपत्सकलाङ्गसम्बन्धः महास्नानन्तु सहस्त्रद्वयपलपरिमितैरुक्तद्रव्यैर्भवति अत्रघृतस्नानानन्तरं यवगोधूमचूर्णैर्ज्जटा मांस्यादिगन्धद्रव्यचूर्णयुक्तवटपिप्पलवल्कलचूर्णादिभिर्व्वाउद्वर्त्तनङ्कृत्वासुखोष्ण जलेनक्षालनङ्कर्त्तव्यं दुग्धादिस्नानानन्तरमपिजलक्षालनङ्कर्त्तव्यम् ततोब्रह्मणोवि

For Private and Personal Use Only

ष्णोश्वस्नानघृतादिब्राह्मणेभ्योदातव्यं शिवस्याग्नौ अन्यदेवानान्देवीनाञ्चदीनेभ्यो
देयं वसनम् मृदुविकेशम् नवन्दृढम् सूक्ष्मम् परिधानशयनासनादिभिर्म्मनुष्यास
म्पृक्तं नीलरक्ताभिन्नं गौडमते पट्टवस्त्रन्नीलं रक्तञ्चदेयं उपवीतं पट्टसूत्रादिनिर्म्मितं
शुक्लम्पीतव्वाँदातव्यमितिछन्दोगाह्निकं गन्धः चन्दनागुरुकर्प्पूरकुङ्कुमान्यतमप
ङ्कन्तिलकरूपं तच्च एषगन्धइत्युच्चार्य्यदेयं तदपिदेवतापुरोभागेएवनपृष्ठतःगन्धदा
नानन्तरन्तालवृन्तैश्चामरैश्चवीजनमतिप्रशस्तं पुष्पाणि अरण्यसम्भवानि गिरि ३७
सम्भवानि सुवाटिकासम्भवानि स्वामिनावाटिकारक्षकेणवास्वेच्छयादत्तपरवाटि

कासम्भवान्यपि गौडमतेपरवाटिकासम्भवान्यपि स्ववद्द्विजैरादेयानीति नित्यपू
जायाश्चौर्य्येणानीतान्यपिनिषिद्धवर्ज्जम् सुरभीणिनिश्छिद्राणि प्रोक्षितानि सामा
न्यतोविहितानि विशेषतस्तु जाती शमी कुब्जक कुश करवीर नागपुन्नाग मल्लिका
ऽशोक चम्पक रक्तोत्पल नीलोत्पल बकुल पद्मपुष्पाणि सर्वदेवानांविहितानि स्व
यमुत्पादितपुष्पं मुक्तपुष्पादग्रथितपुष्पञ्चाधिकफलं उग्रगन्धीनि विशेषविहितभि
न्ननिर्गन्धीनि सकेशसकीट कीटविद्ध स्वयम्पतित स्वयमविकसितोपहतशीर्ण शु
ष्काधोवस्त्रधृत नीली कपित्थाद्यपवित्राणि अन्तर्ज्जलक्षालित पर्य्युषिताकालभव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

देवोपरिधृत मस्तकोपरिधृत वामहस्तधृत शूद्रानीतानि कृताहःस्नानेनपूजाकर्त्रा
स्वयंत्रोटितानियाचितानिसच्छिद्राणिच निषिद्धानि अशुच्युत्पादितानिच निषिद्धा
नीतिशूलपाणिः कलिकातुसर्वेषान्निषिद्धा अभिवादनकालेभिवाद्याभिवादककर
स्थितानिनिषिद्धानीतिकेचित् अग्रभागत्यागात्प्रोक्षणाच्चतानिशुद्धानीत्यपरे क्रय
क्रीतन्तुनिष्फलमितितुप्रवादएव शिष्टैरनादृतत्वादिति तुलस्यांबिल्वपत्रेजलपुष्पेषु
चपर्य्युषितत्वदोषोनेत्यपिप्रवादएवेतिचश्रीदत्तोपाध्यायाः पर्य्युषितेष्वपिमालाकार ३८
गृहस्थितेषुनदोषइतिशैवागमः यावच्चपुष्पंनिर्माल्यतान्नयाति तावदेवदेवताङ्गेभ्यउ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्तारणीयं निर्माल्यतातुजात्याःप्रहरेण करवीरस्याहोरात्रेण इतरपुष्पाणाङ्गंधापग
मेभवति शेफालीबकुलातिरिक्तानिमूमिस्पृष्टान्यपिनिषिद्धानि गौडनिनंधेबिल्वपत्र
तमालामलकीदलकल्हारतुलसीपद्मपत्रागस्त्यानाङ्कलिकात्मकानांचपुष्पाणांपर्य्यु
षितत्वदोषाभावः सितरक्तपद्मानामुत्पलानाञ्चपञ्चमदिनादूर्द्धंपर्य्युषितत्वशङ्काकार्ये
त्युक्तम् निषिद्धान्यपिमालयादेयानि देवार्पितवाटिकासम्भवानि वृक्षमुत्पाट्य वृक्ष
शाखाम्भङ्क्त्वावावचितानिच निषिद्धानि पत्राणिचारण्यसम्भवानि कीटादूषितानि
निश्छिद्राणि निष्केशानि अपर्य्युषितानि अनुपहतानि सामान्यतोविहितानिविशे

For Private and Personal Use Only

पू. पं. षतोबिल्वपत्राणि सर्व्वेषांविहितानि पुष्पेषुयेयेनिषेधाउक्तास्तेपत्रेष्वप्यनुसंधेयाः भा.
३९ विहितपत्राभावेविहितनिषिद्धानि तदभावेनिषिद्धवर्ज्जमन्यान्यपि तदभावेविहित प्र॰८
पुष्पवृक्षपत्राणिदेयानि हरिभक्तिदीपिकायान्तुपुष्पाद्यभावेजलेनापिनित्यपूजानि
र्व्वाह्येतिविशेषउक्तः धूपः सघृतगुग्गुलुः तञ्चभूम्यातिरिक्ताधारेदेवतावामभागेऽग्रे
वादद्यान्नतुदक्षिणे नचगन्धपुष्पमदत्वादद्यात् सर्वदेवानान्दीपेघृतम् शिवभिन्न
देवानान्तैलञ्चविहितम् वर्तिकातुतत्रशुद्धपट्टकौशेयकार्प्पासमूत्रनववस्त्रतद्दशाभवा ३९
कार्य्यैतिशूलपाणिः दीपन्तुदेवतादक्षिणेपुरतोवादद्यान्नवामतोनचभूमौ देवेभ्योदत्त

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दीपोननिर्व्वापनीयः नैवेद्यानितु भक्षभोज्यकन्दमूलफलान्नपानकादीनिसर्व्वत्र विहितानि फलन्तुअपक्कम् जलमध्येग्निपक्कम् क्कथितपदवाच्यम् धूमपक्कम् समुचितपाकसमयव्यतिरिक्तसमयपक्कम् कालापक्कपदाभिधेयम् कंटककूम्यादिनाविद्धञ्च नदेयं व्यञ्जनरूपपनसकदलपटोलादीनि अग्निपक्कानि कालापक्कानिचदद्यात् एवमाम्रचूर्णतिन्तिड्यादेरपि व्यञ्जनोपकरणत्वादपक्कमग्निपक्कव्वाँ।तत्रनदोषायेति बोध्यम् सिद्धान्नन्तुवैश्वदेवानंतरपूजापक्षेदेयम् अकृतेवैश्वदेवपूजेतिपक्षेतुवैश्वदेवार्थमग्रभागमुद्धृत्यशेषमन्नन्देवेभ्योनिवेदनीयमित्यपरे असतिपाकेफलादिष्वप्यस

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. त्सुआममन्नमपिनिवेदनीयम् शूद्रेणतुपक्वमन्नन्नैवदेयम् मांसन्तुशिवेतरदेवेभ्योदात भा.
४० व्यम् तदपिपक्वमेव एतच्चनैवेद्यंसूर्य्यायदत्तम्मगेभ्यःशिवायदत्तम्भस्माङ्गेभ्यःदुर्ग्गा प्र.८
यैदत्तंस्त्रीभ्योविष्णवेदत्तंसात्वतेभ्योब्राह्मणेभ्योवादद्यात् इतरदेवताभ्योनिवेदितंदी
नेभ्योदद्यात् दाक्षिणात्यनिबन्धेनैवेद्यादौ पार्थक्याभावेयथांशतइतिवदेत् स्वर्णम
ययज्ञोपवीतेप्येवमाचारःइतिविशेषः सर्व्वत्रनैवेद्यदानानन्तरमादर्शदर्शनम्पुण्यप्र
दम् वन्दनम् स्तुतिः प्रणामश्च स्मृतिदीपिकाकारमतेतुचन्दनामितिपाठः तच्चह ४०
स्ताद्यङ्गेषुलेपनम् गन्धस्तुसुरभिद्रव्येणतिलकरूपः सचगन्धपदमुल्लिख्यैवदेयः

For Private and Personal Use Only

गन्धानन्तरमक्षततिलादिदानमाचारादिति इतिपूजापङ्कज० उपचारविचारोनामा
ष्टमःप्रकाशः ८ अथप्रकीर्णकम् पूजाकालेसुवर्णरजतकुशत्रयाणिदक्षिणहस्ते
धारयेत् जपेहामेतथादानेस्वाध्यायेपितृतर्प्पणे अशून्यन्तुकरंकुर्य्यात्सुवर्णरजतैःकु
शैरिति हारीतवचनात् तत्राप्यनामिकायाम् अनामिकायान्तद्धार्य्यन्दक्षिणस्यकर
स्यचेतिहेमधारणप्रकरस्थदेवीपुराणेहेमधारणस्यतत्र वि हितत्वेनतत्सम भिव्याहृता
नांरजतकुशानांधारणस्यापितत्रैवौचित्यात् तर्ज्जन्यांरजतंधार्य्यमितिनिर्म्मूलमिति
कल्पतरुप्रभृतयः एवम्पवित्रधारणमपितत्रैव सव्यःसोपग्रहःकार्य्योदक्षिणःसपवि

पू. पं. त्रकइतिकात्यायनेनाभिधानात् गौडास्तु अनामिकाधृतंहेमतर्ज्जन्यांरौप्यमेवच क भा.
४१ निष्ठायांधृतंखङ्गन्तेनपूतोभवेन्नरइतियाज्ञवल्क्यवचनात् तर्ज्जनीरूप्यसय्युँक्ताहेम प्र. १
युक्तालनामिका सैवयुक्तातुदर्भेणकार्य्याविप्रेणसर्व्वदाइतिविद्याकरधृतवचनाच्च
तर्ज्जन्यामेवरजतंधार्य्यमितिवदान्ति यत्रजलप्रतिमादौस्थिरएवदेवसान्निधिस्तत्रा
वाहनव्विँसर्ज्जनञ्चविनैवपूजाकार्य्या प्रतिमास्थानेष्वप्स्वग्नावावाहनविसर्ज्जनव
र्ज्जमितिबौधायनवचनात् हरिभक्तिदीपिकायाङ्गुणेश्वरमिश्रास्तु शालग्रामशिला ४१
यामपिविष्णोरावाहनव्विँधेयम् नचावाहनंसान्निध्यार्थं सान्निध्यञ्चस्वतःसिद्धमेव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir
For Private and Personal Use Only

शालग्रामशिलायत्रतत्रसन्निहितोहरिरितिवचनात् अथदैशिकसान्निध्यस्यतत्रसि
द्धत्वेपिबौद्धसान्निध्यार्थन्तदाचरणमितितुनवाच्यम् बौद्धसान्निध्यस्यापिवचनबला
देवसिद्धत्वादितिवाच्यम् अदृष्टार्थत्वात् मन्त्रकरणकसान्निध्यबुद्धेरेवतत्रादृष्टजनक
त्वानियमात् तादृग्बुद्धेस्तत्करणतायाआवाहनंविँनासम्भवात् अतएवपद्मपुराणी
यस्नानेविष्णोःपादप्रसूतासीतिगङ्गायामपिगङ्गावाहनमाचरन्तिशिष्टाः अतएवच
यस्यापिगृहेसोमस्तेनापिसोमक्रेतव्यइत्यधिकारणसिद्धान्तः आरुण्यादिगुणाविशि
ष्टगाक्रेतिसामेस्यवोदृष्टजनकत्वनियमात्देवतासम्मुखीकरणार्थमावाहनमित्याग

पू. पं. मिकाइत्याहुः गौडैस्तु उद्वासावाहनेनस्तःस्थिरायामुद्ववार्च्चने अस्थिरायाव्विँक भ॰
४२ ल्पः स्यात्स्थण्डिलेतुभवेद्द्वयमितिविशेषउक्तः द्वयम् उद्वासावाहने दाक्षिणात्यानि प्र.१
बन्धेपुरुषसूक्तषोडशोपचारपूजाप्रकरणे ध्यायेदभिमताव्विँष्णुमूर्त्तिंसम्पूजयेत्ततः
प्रथमयापुरुषसूक्तऋचाआवाहनम् शालग्रामशिलादावावाहनाभावादग्न्तेपुष्पं
देयमितिलिखितम् आवाहनन्तु आगच्छेतिपदानन्तरं सम्बोधनान्तदेवतानाम्नेति
छन्दोगाह्निकम् सम्बोधनान्तदेवतानामानन्तरमागच्छेतिपदेनदेवतामावाह्येतिवा ४
चरुपतिमिश्रशूलपाण्यादयः एतेचोपचाराःदक्षिणहस्तेनैवदेयाः कर्म्मोपदिश्यते

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यत्रकर्त्तुरङ्गन्नचोच्यते दक्षिणस्तत्रविज्ञेयः कर्म्मणाम्पारगः करः इतिछन्दोगपरिशि
ष्टात् घण्टावादनन्तुवामहस्तेन दक्षिणकरस्यार्घादिनावरुद्धत्वादिति सव्येआचम
नीयङ्कुर्व्वन्वामहस्तेनकमण्डलुङ्गृह्णातीतिवाक्ये आचमनकालेवामहस्तेनक
मण्डलुधारणवदितिहरिभक्तिदीपिका तत्रापिदेवतीर्थेनैव सम्मार्ज्जनबलिकर्म्मभो
जनप्रदानानिदैवेनेतिहारीतोक्तेः यद्यप्यञ्जलिपूजायांशिष्टाचारोस्ति तथापिनस
प्रमाणम् श्रुतिस्मृतिविहितोधर्म्मतदलाभेशिष्टाचारःप्रमाणमितिवसिष्ठवचनेनत
योरविरोधेशिष्टाचारस्यप्रमाणत्वबोधनादित्यवधेयम् एवञ्चसतियदागमोक्तपूजा

For Private and Personal Use Only

पू. पं. याम् जपान्तेदेवता।ऽव्यालादद्यात्पुष्पाञ्जलित्रयम् इत्यादिवचनेनाञ्जलिपूजनम् भा.
४३ तत्रापिवामहस्तयोगमात्रम्पुरस्कृत्यपुष्पत्यागोदक्षिणहस्तेनैव तौयुतावञ्जलिःपु प्र.९
मानित्याद्यमरकोशाभिधानस्वरसेनवामकरयोगमात्रेणापिदक्षिणकरस्याञ्जलि
पदशक्तेर्व्युत्पत्तिसिद्धायास्तादवस्थ्यादितिहरिभक्तिदीपिकासर्व्वेचोपचाराःप्रोक्ष्यै
वदेयाःनाप्रोक्षितंस्पृशेत्किञ्चिद्दैवेपित्र्येचकर्म्मणीतिवायुपुराणात् यद्दीयतेचदेवेभ्यो
गन्धपुष्पादिकन्तथा अर्घपात्रस्थितैस्तोयैरभिषिच्यसमुत्सृजेत् इतिकालिकापुरा १३
णाच्च प्रोक्षणमुत्तानेनहस्तेन उत्तानेनतुहस्तेनप्रोक्षणंसमुदाहृतम् तिरश्चाभ्युक्षण

म्प्रोक्तन्यश्वतावोक्षणंस्मृतम् इतिस्मृतेः यत्प्रक्षालनयोग्यन्तत्त्रिः प्रक्षालनायम् त्रि
र्देवेभ्यःक्षालयेत् द्विर्म्मनुष्येभ्यः सकृत्पितृभ्यः इतिगोभिलीयात् शिवेतरदेवपूजा
म्प्रातःप्राङ्मुखःसायम्पश्चिमाभिमुखःरात्रावुदङ्मुखःकुर्वीत प्राक्पश्चिमोदगास्य
श्चप्रातःसायन्निशासुचेतिभविष्यपुराणादितिछन्दोगान्हिकम् स्मृतिदीपिकायान्तु
पश्चिमपदेनतिस्त्रस्तत्रदिशोग्राह्या ऐन्द्रीसौम्यापराजिताइतिवचने पश्चादभिहितै
शानींसायम्पूजायाङ्गृहीतवान् दिवातुप्रागुदगैशान्यन्यतमाभिमुखोदेवान्पूजयेत्
यत्रदिङ्नियमोनोक्तोहोमपूजादिकर्म्मसु तिस्त्रस्तत्रदिशोग्राह्याऐन्द्रीसौम्यापरा

जिताइतिदक्षवचनात् अपराजिताऐशानी शिवपूजातुसदोदङ्मुखेनैवरात्रावुदङ्मु
खःकुर्य्याद्देवकार्य्यंसदैवाहि शिवार्च्चनंसदाप्येवंशुचिःकुर्य्यादुदङ्मुखः इतिगोभि
लवचनात् शङ्कराराधनन्तद्वत्सदाकुर्य्यादुदङ्मुखः इतिगौतमवचनाच्चेतिहरिभक्ति
दीपिका स्थिरप्रतिमापूजान्तुप्रतिमाभिमुखस्तिष्ठन्नेवकुर्य्यात् शुचिःसस्मृतसम्भा
रःप्राग्दर्भैकल्पितासनः आसीनःप्रागुदग्वार्च्चेदर्च्चायामथसम्मुखः इतिवचनात्
तथैवशिष्टाचाराच्च एवञ्चपूर्व्वोत्तरमुखास्थितायाः प्रतिमायाः पूजनम्पश्चिमदक्षिणा ४४
भिमुखेनैवकार्य्यमितिसिद्धम् गौडनिबन्धेतु प्राक्पश्चिमोदगास्यश्चप्रातःसायान्न

शासुच इत्यनेनसायम्पाश्चिमाभिमुखःपूजनन्नान्यदेवपूजायामन्वेतिकिन्तुसप्ताक्षर सूर्य्यमन्त्रविषयएवशिष्टाचारोपितथाइति दाक्षिणात्यास्तु प्रतिमाः प्राङ्मुखीरुद ङ्मुखोयजेत् अन्यत्रप्राङ्मुखः एतच्चस्थिरप्रतिमाविषयमित्याहुः अन्यत्र उत्तरा भिमुखप्रतिमायाम् उर्द्ध्वपुण्ड्रंविधाय येषान्देवानार्घ्यांनिवाहनानितत्रस्थितानूता न्ध्यात्वापूजयेत् आत्मानम्पूजयित्वाचसुगन्धिसितवाससासुमुहूर्तेयजेद्देवान्स्वकी यासनसंस्थितान् इतिदेवीपुराणात् आसनम् वाहनम् नातिलकीकर्म्मकुर्य्यात् दा नर्य्यँज्ञस्तपोहोमःस्वाध्यायःपितृतर्प्पणम् भस्मीभवतिराजेन्द्रउर्द्ध्वपुण्ड्रंविनाकृत

मितिस्मृतेरितिहरिभक्तिदीपिका स्नानीयादिदानकाले घण्टावादनीया स्नानार्च्च
नक्रियाकालेघण्टानादङ्कुर्य्यादितियः पुरतोवासुदेवस्येत्यादिवचनात् पूजाकालेगीतवा
द्यनृत्यान्यपिसतिसम्भवेदेवतासन्निधौकुर्य्यात् कारयेद्वा विष्णुधर्म्मे फलानिदत्वादे
वेभ्यःसफलाव्विंन्दतेश्रियम् गीतवाद्यप्रदानेनसौख्यम्प्राप्नोत्यनुत्तमम् प्रेक्षणीय
प्रदानेनरूपवानभिजायते प्रेक्षणीयम् नृत्यम् गीतादेर्द्दानन्देवसमीपेकरणमात्रमि
तिशूलपाण्यादयः अत्रेदम्बोध्यम् यद्यपि एकपाकेनवसतांपितृदेवद्विजार्च्चनम् ए ४५
कम्भवेद्विभक्तानान्तदेवस्याद्गृहेगृहे इतिवचनादविभक्तानाङ्कर्न्नीयसान्देवपूजानि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

षेधोस्ति तथापिपृथगप्येकपाकानाम्ब्रह्मयज्ञोद्विजन्मनाम् अग्निहोत्रंसुरार्च्चातु नित्यंसन्ध्याभवेत्पृथक् इत्याश्वलायनवचनादाह्निकीपूजाकृष्णाष्टमीपूजा शिवरा त्र्यादिपूजाचकनीयसामपिकर्त्तव्या निषेधस्तुसावकाशनागपूजाकोजागरासुखरा त्र्यादिकाम्यपूजाविषयकइतिबोध्यम् अपरार्क्ककृतयाज्ञवल्क्यटीकायाम् योगियाज्ञ वल्क्यः एवंसम्पूज्यदेवेशङ्क्षणन्ध्यात्वानिरञ्जनं ततोवलोकयेदर्क्कंहंसः शुचिषदित्य पीतिविशेषः तदयम्प्रकरणार्थः पूजाकालेसुवर्णरजतकुशत्रयाणिदक्षिणहस्तानामि कायाम्पवित्रञ्चधारयेत् गौडास्तुदक्षिणहस्तानामिकायांसुवर्णतर्ज्जन्यांरजतंकनि

For Private and Personal Use Only

ष्ठिकायांखड्गञ्चधारयेदितिवदति यत्रजलप्रतिमादौस्थिरएवदेवसन्निधिस्तत्रावाहन
व्विँसर्ज्जनञ्चविनैवपूजाविधेयेतिशूलपाणिप्रभृतयः हरिभक्तिदीपिकायाङ्गणेश्वरमि
श्रास्तु शालग्रामशिलायामपिविष्णोरावाहनव्विँधेयमदृष्टार्थत्वादित्याहुः हरिभक्ति
विलासेस्थिरायामर्च्चायाम्पूजनेउद्वासावाहनयोरभावः चलायाव्विँकल्पः स्थण्डि
लेउभयङ्कार्य्यमित्युक्तम् आवाहनवाक्यन्तु आगच्छेतिपदानन्तरंसम्बोधनान्तदे
वतानामेतिछन्दोगाह्निकम् सम्बोधनान्तदेवतानामानन्तरमागच्छेतिपदमितिवाच
स्पतिमिश्रादयः एतेचोपचारादक्षिणहस्तस्थदेवतीर्थेनैवदेयाः घण्टावादनन्तुवाम

हस्तेन दक्षिणकरस्यार्घोदिनावरुद्धत्वात् पुष्पाञ्जलिदानेवामहस्तयोगमात्रपुर स्कारः पुष्पत्यागोदक्षिणहस्तेनैवेतिहरिभक्तिदीका सर्व्वेचोपचाराअर्घपात्रस्थज लैः प्रोक्ष्यैवसमर्प्पणीयाः प्रोक्षणमुत्तानदक्षिणहस्तेन यत्तुप्रक्षालनयोग्यन्तात्रैःप्र क्षालनीयम् शिवेतरदेवतापूजाम्प्रातःप्राङ्मुखःसायम्पश्चिमाभिमुखःरात्रावुदङ्मु खःकुर्व्वीतेतिश्रीदत्तोपाध्यायादयः वामदेवोपाध्यायास्तुसायमैशान्याभिमुखइत्यु क्तवन्तः वस्तुतःदिवाप्रागुदगैशान्यन्यतमाभिमुखोदेवान्पूजयेत् रात्रावुदङ्मुखए व शिवपूजातुसदोदङ्मुखएवकुर्य्यात् गौडास्तुसायम्पश्चिमाभिमुखत्वंसूर्य्यपूजामा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्रेइत्याहुः स्थिरप्रतिमापूजनन्तुप्रतिमाभिमुखःसन्नेवकुर्य्यात् दाक्षिणात्यास्तु प्रति
मास्थिराःप्राङ्मुखीरुदङ्मुख उदङ्मुखीःप्राङ्मुखोयजेदित्युक्तवन्तः ऊर्द्ध्वपुण्ड्रंविँ
धायस्वस्ववाहनसहिताःदेवताःध्यात्वापूजनीयाःपाद्यार्घाचमनस्नाननैवेद्यचामरवी
जनकालेघण्टावादनीया पूजाकालेगीतवाद्यनृत्यान्यपिसतिसम्भवेकुर्य्यात्कारये
द्वाइति एकपाकेनवसद्भिरपिसोदरभ्रातृभिःपृथकपृथङ्नित्यदेवपूजाविधेया कृष्णा
ष्टमीशिवरात्रिपूजावत् सकलपूजोत्तरन्देवेशङ्क्षणन्ध्यात्वासूर्य्यमवलोकयेत् हंसः
शुचिषदितिमन्त्रञ्चपठेदितिगौडाइति इतिपूजापङ्कजभास्करेप्रकीर्णकन्नामनवमः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रकाशः १ अथदेवपूजाप्रयोगः तत्रवन्ध्यारोगार्त्तजीर्णदेहनवप्रसूताऽमेध्यमक्षिका
तिरिक्तगोव्यक्तिसम्बन्धिशुचिदेशगृहीताकाशगृहीतान्यतरगोमयोपलिप्तेनिष्टग
न्धशब्दवर्ज्जितशुचौदेशे देवासनान्नीचासनेदिवाप्राङ्मुखउदङ्मुखऐशान्याभिमु
खोवारात्रावुदङ्मुख एवसुखोपविष्टः शुचिःशुचिवस्त्रद्वयधरोमौनीध्यानपरः कामरा
गभयद्वन्द्वमात्सर्य्यत्वराक्रोधरहितः तन्मनाःसुमनादक्षिणपार्श्वेपुष्पकरण्डकंवाँमे
ऽपर्य्युषितजलपूर्णपात्रमितरञ्चपूजोपकरणंयथासन्निवेशमासाद्यजलपूर्णमर्घपात्र
मग्रतोधृत्वातज्जलेनपूजास्थानन्तद्द्रव्याणिचप्रोक्ष्यगन्धादिनात्मानमभ्यर्च्यआग

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

च्छेतिपदानन्तरंसम्बोधनान्तेनदेवतानाम्नासम्बोधनान्तदेवतानामोत्तरमागच्छेति
पदेनवादेवतामावाह्यस्थापयित्वाप्रतिष्ठितप्रतिमाशालग्रामनार्म्मदलिङ्गादावावाह
नव्विँनैवदक्षिणकरस्थदेवतीर्थेनआसनपाद्यार्घाचमनीयानिदत्वास्नपयित्वा यथा
लाभँव्वस्त्रालङ्कारयज्ञोपवीतादीनिदत्वा गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यानिचदत्वादीक्षितो
जप्त्वाऽदीक्षितस्तुजपमकृत्वैवप्रदक्षिणीकृत्यप्रणम्यस्तुत्वा ध्यात्वा भगवन् भगव
तिवाक्षमस्वस्वस्थानङ्गच्छेतिविसर्ज्जयेत् प्रदक्षिणन्तुएकञ्चण्ड्यांरवौसप्तत्रीणिद

द्याद्विनायके चत्वारिकेशवेकुर्य्याच्छिवेचार्द्धप्रदक्षिणमित्युक्तसङ्ख्याकङ्कार्य्यम्

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अनुक्तदेवानान्तुत्रिःकार्य्यमितिज्ञेयम् अत्रध्यानन्तुमत्स्यपुराणीयमेवसूर्य्यादीनां बोध्यं प्रतिमामानोन्मानादेर्म्मत्स्यपुराणीयस्यैव शिष्टैरादृतत्वेनध्यानस्यापितदीय स्यैवग्रहीतुमुचितत्वात् अतएवदुर्ग्गाभक्तितरङ्गिण्याम्मत्स्यपुराणीयमेवध्यानमभि हितम् गौडनिबन्धेपूजाकर्त्रासनदोषगुणौनारदपञ्चरात्रे वंशासनेदारिद्र्यम्पाषाणे व्याधिसम्भवम् धरिण्यान्दुःखसम्भूतिन्दौर्भाग्यन्दारुजासने तृणासनेयशोहा निम्पल्लवेचित्तविभ्रमम् दर्भासनेव्याधिनाशङ्कम्बलन्दुःखमोचनमिति अन्यत्रच कृष्णाजिनंव्याघ्रचर्म्मकौशेयंवेत्रनिर्म्मितम् वस्त्राजिनङ्कम्बलंवाँकल्पयेदासनम्मृ

For Private and Personal Use Only

दु इत्यभिहितम् विष्णोस्तुनरसिंहपुराणीयन्ध्यानङ्ग्राह्यम् निबन्धकृद्भिरुक्तत्वात्
गौडैस्तुसलिलेयदिकुर्व्वन्तिदेवतानाञ्चपूजनं तत्राप्यासनआसीनोनोत्थितस्तुस
दाचरेदितिकालिकापुराणवचनाज्जलेपिआसनेउपविष्टएवपूजाङ्कुर्य्यात् नतुस
न्ध्यावन्दनतर्प्पणवत् ऊर्द्ध्वस्थितोनिरासनोवेतिविशेषउक्तः इतिपूजापङ्कजभास्करे
पूजासामान्यप्रयोगोनामदशमः प्रकाशः १० अथसूर्य्यपूजा यःप्रदद्याद्गवांलक्ष
न्दोग्ध्रीणांवेदपारगे एकाहमर्च्चयेद्भानुन्तस्यपुण्यन्ततोधिकम् तथा यःसूर्य्यम्पूजये ४९
न्नित्यम्प्रणमेद्वापिभक्तितः तस्यभोगञ्चमोक्षञ्चब्रध्नस्तुष्टःप्रयच्छति तथा यजेदेकंस

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

हस्त्रांशुम्मोक्षकामोनसंशयः तथा मेरुमन्दरतुल्योपिराशिःपापस्यकर्म्मणः आसा

द्यभास्करम्मर्त्यस्तन्नाशयति तत्क्षणात् इत्यादिभविष्यपुरा
णीयवचनात्सूर्य्यपूजामहाफला अस्यध्यानम् मत्स्यपुराणे
भुजङ्गरश्मिबद्धरश्मिवत्सप्ताश्वैकचक्ररथस्थम् नानाभरण
भूषितम् भुजद्वयधृतस्कन्धद्वयस्थपुष्करद्वयं वस्त्रयुग्मसमो
पेतं क्वचिच्चोलकच्छन्नवपुषंतेजः सव्वृँतचरणद्वयम् विचित्र
मुकुटयुतंपद्मगर्भसमप्रभम् सुलोचनंपार्श्वद्वयस्थितखड्गहस्तदण्डपिङ्गलप्रती

For Private and Personal Use Only

हारम् पार्श्वस्थितकृतलेखनीहस्तधातारं नानादेवगणावृतं पद्मपत्रसन्निभारुण सारथिम् सूर्य्यन्ध्यायेत् पद्मस्थम् सप्तसञ्ज्ञकाश्वस्थव्वौंध्यायेदिति एतत्पूजा सामवेदिना ओंबण्महाँ२असिसूर्य्यबडादित्यमहाँ२असि महस्तेसतोमहिमापनि ष्टममह्नादेवमहाँ२असि अनेनमन्त्रेण यजुर्व्वेदिना ओंआकृष्णेनरजसावर्त्तमानो निवेशयन्नमृतम्मर्त्त्यञ्च हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् इतिम न्त्रेणकार्य्या अस्यार्घेभविष्यपुराणम् योष्टाङ्गमर्घमापूर्य्यभानोर्म्मूर्द्ध्निनिवेदयेत् द शवर्षसहस्त्राणिवसेदर्क्कस्यमंन्दिरे आपःक्षीरङ्कुशाग्राणिघृतन्दाधितथामधुरक्तानि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

करवीराणितथारक्तश्चचन्दनम् अष्टाङ्ग एवह्यर्घोवैब्रह्मणा।परिकीर्तितइति अथप
ञ्चोपचाराः तत्रादौगन्धाः तत्रभविष्यपुराणम् चन्दनागुरुकर्प्पूरकुङ्कुमोशीरपद्म
कैः अनुलिप्तोनरैर्ब्भक्त्याददातिमनसेप्सितम् पद्मकम् पद्मकाष्ठम् तथाकालेयक
न्तुरुष्कश्चरक्तचन्दनमेवच यान्यात्मनःसदेष्टानितानिशस्तान्युपाकुरु तुरुष्कम् शि
ल्हकम् अथविहितपुष्पाणि अगस्त्याऽटरुषकाऽतिमुक्ताऽर्क्काऽशोकाऽम्रातको
त्पल कदंब करवीर कर्णिकार काञ्चनाल कालतुलसी काशाकिंशुककिङ्किरात कु
ङ्कुम कुन्द कुब्जक कुरण्टक कुश कुशेशय केशर कैरव चम्पक जया जाती जवा

For Private and Personal Use Only

पू. पं. तगर तिरीटक त्रिसन्ध्या तिलक द्रोण नवमल्लिका नागकेशर नीलोत्पल पद्म पा भा.
५१ टला यावन्तिक पीताम्लान पुन्नाग बाण बृहती मन्दार मल्लिका मालती मुकुर यूथी प्र.११
रोकन रक्तोत्पल लोध्र वक बकुल बर्ब्बरमल्लिका वासन्ती विचकिल वोडक शमी
शतपत्रिका शतपत्र शाल्मली श्वेतमन्दार श्वेतपद्म सिंहास्यानि विहितनिषिद्धन्तु
पिण्डीतगरम् गौडनिबन्धे दमनक द्रोण मन्दार शिंशपा पुष्पाणि निषिद्धान्युक्ता
नि निषिद्धानितु अपराजिता आम्रातक उन्मत्त काञ्ची कृष्णला कुसुम्भ वनतगरी ५१
पुष्पाणि पत्रेषु कालतुलसी केतकी तमाल तुलसी दूर्व्वा भृङ्गराज विल्व शमी शत

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पत्रिकापत्राणिविहितानि गौडास्तु सूर्य्यलंबोदराभ्यांबिल्वपत्रंनदातव्यम् बिल्वपत्रमुपक्रम्य पूज्याएतेनवैदेवाःसूर्य्यलम्बोदरौविनेति बृहद्धर्म्मपुराणवचनादिति वदन्ति विहितपुष्पपत्राभावेविहितनिषिद्धानि तदभावेनिषिद्धवर्ज्जमन्यदप्युपादेयम् तदभावेत्वाह अलाभेनतुपुष्पाणाम्पत्राण्यपिनिवेदयेत् पत्राणामप्यलाभेतुफलान्यपिनिवेदयेत् फलानामप्यलाभेतुतृणगुल्मौषधीरपि ओषधीनामलाभेतुभक्त्याभवतिपूजितःइतिभविष्यपुराणम् पत्राण्यपीति विहितपुष्पवृक्षपत्राण्यपीत्यर्थः ओषधीरपीत्यपिना तण्डुलजलानीतिशूलपाणिः तथाप्रत्त्येकमुक्तपुष्पेभ्यो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दशसौवर्ण्णिकम्फलम् स्त्रजोभिर्म्मुनिशार्दूलतदेवद्विगुणम्भवेत् मुकुराणिकदम्बा
निरात्रौदेयानिभानवे दिवाशेषाणिपुष्पाणिदिवारात्रौचमल्लिका गन्धवन्त्यपवित्रा
णि कुसुमानिविवर्ज्जयेत् गन्धहीनमपिग्राह्यंपवित्रंयत्कुशादिकमित्यादि धूपास्तु
सघृतगुग्गुलु कुन्दुरु कृष्णागुरु सघृतमाहिषाख्यगुग्गुलु श्रीवास सघृतविल्व देव
दारु सौगन्धिक तुरुष्क अगुरु नमेरु कस्तूरी कर्प्पूरयुक्तागुरुरूपाविहिताःकन्दुरुः
सल्लकीरसः श्रीवासः सरलोद्भवः सौगन्धिकः सौधेन इतिप्रसिद्धः तुरुष्कःसिल्ह
कः अस्यदीपेघृतम् तदभावेतैलं तच्चदत्वानानिर्व्वापयेदित्यादिसामान्यप्रकरणोक्तम

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्रानुसन्धेयम् नैवेद्यानितु सर्व्वांविकृसरापूप पायस गुडसर्व्युक्तमोदक रसाला शा
लितण्डुलप्रस्थषष्टिकौदन यव गोधूम तिल मुद्ग माष मांस पक्कफलपानकादीनि
विहितानि रसालातूक्तासूपकारतन्त्रे अर्द्धाढकं सुचिरपर्य्युषितस्यदध्नः खण्डस्य षो
डशपलानि शशिप्रभस्य सर्पिःपलं मधुपलं मरिचद्विकर्षं शुंठ्याः पलार्द्धमपि
चार्द्धपलंचतुर्णां श्लक्ष्णेपटेललनयामृदुपाणिघृष्टा कर्प्पूरधूलिसुरभीकृतभाण्डसं
स्था एषाव्रकोदरकृतासरसारसालायास्वादिताभगवतामधुसूदनेनेति अस्यरक्तव
स्त्रम्प्रियमन्योपिरक्तोपहारइतिछन्दोगाह्निकम् अस्यनैवेद्यम्मगेभ्योदेयम् सूर्य्यम

For Private and Personal Use Only

पू. पं. ५३ धिकृत्यभविष्यपुराणे प्रणम्यदण्डवद्भूमौनमस्कारेणयोर्च्चयेत् सयाङ्गतिमवाप्नोति भा. प्र. ११
नताङ्क्रतुशतैरपीत्युक्तेः सूर्य्यप्रणामोमहाफलः प्रदक्षिणन्तुसप्तवारङ्कार्य्यं एकञ्च
ण्ड्यांरवौसप्तत्रीणिकुर्य्याद्विनायके चत्वारिकेशवेकुर्य्याच्छिवेचार्द्धप्रदक्षिणमितिप्रा
गुक्तेः दक्षिणावर्त्तनदेवमुद्दिश्यसर्व्वदिक्षुभ्रमणम्प्रदक्षिणं गौडाः विष्णोरग्रेतुसूर्य्य
स्यभ्रमरिकारूपाम्प्रदक्षिणान्नकुर्य्यात् विष्णुस्मृतौ कृष्णस्यपुरतोनैवसूर्य्यस्यैवम्प्र
दक्षिणाम् कुर्य्याद्भ्रमरिकारूपांवैमुख्यापादनीम्प्रभोरित्यभिधानात् सूर्य्यसन्नि ५३
धौशङ्खोनवादनीयः शिवागारेभल्लकञ्चसूर्य्यागारेचशङ्खकम् दुर्ग्गागारेवंशवा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

द्यम्मधुरीश्चनवादयेत् इतिगौडदाक्षिणात्यधृतवचनात् एतत्स्नानीयजलंलङ्घनयो ग्यस्थलादन्यत्रप्रक्षेपणीयम् यथानलङ्घयेत्कश्चित्स्नपनंभास्करस्यच तथाका र्य्यम्प्रयत्नेनलङ्घितंह्यशुभावहम् तामिस्त्रन्नरकङ्कर्त्तालङ्घयेद्यःसरौरवम् इतिभ विष्यपुराणात् तामिस्त्रंरौरवमित्युभयत्रापियातीतिशेषःकर्त्तालङ्घनानुकूलवर्त्म्म क्षेपादेरितिछन्दोगाह्निकम् लङ्घनस्यस्नपनस्यवेतिशूलपाणिः गौडनिबन्धे उदके तरुमूलेवानिर्म्माल्यन्तस्यसन्त्यजेत्इतिभागवतीयात्तरुमूलोदकान्यतरत्रनिर्म्मा ल्यप्रक्षेपणमुक्तं अथायमत्रप्रयोगः अक्षतान्गृहीत्वा यथोक्तन्ध्यायन् ओंभूर्भुवः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्वर्भगवन्सुर्य्य इहागच्छेत्यावाह्य इहतिष्ठेतिजलादौपूजाधारेस्थापयित्वा पाद्य
मादाय इदम्पाद्यम् ओंसूर्य्यायनमइतिदद्यात् ततएषोर्घइत्यर्घन्दत्वाइदमाचमनी
यम् इदम्स्नानीयम् इदम्पुनराचमनीयं एषगन्धः इदमनुलेपनव्वाँ इदंरक्तचंन्दनं
इदमक्षतम् मन्त्रमुच्चार्य्यताह्निनावा इदम्माल्यम् एतानिपुष्पाणिइदम्पुष्पमितिवा
त्रिःपुष्पाणि एतान्यमुकपत्राणि एषधूपः एषदीपः इदंनैवेद्यमितिक्रमेणपाद्यार्घाच
मनीय स्नानीय पुनराचमनीयानि गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यानिचपृथक्पृथक्दद्यात्
अथवा आवाह्य इहतिष्ठे त्युक्ताधारेस्थापयित्वा एतानिपाद्यार्घाचमनीयस्नानीयपु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नराचमनीयानि ओंसूर्यायनमइतिसमस्तवाक्येनैकदैवपाद्यादीनिदत्वा गन्धा
दिपञ्चकंपृथग्दद्यात् अथवापाद्यादिपुनराचमनीयान्तानिसमस्तवाक्येनदत्वाग
न्धमक्षतम्पुष्पाणिचदत्वाएतानिधूपदीपनैवेद्यानीतिसमस्तवाक्येनधूपादीनिदद्या
त् ततोदीक्षितश्चेज्जप्त्वाऽदीक्षितोजपमकृत्वैवसप्तप्रदक्षिणानिकृत्वाप्रणम्यस्तुत्वाध्या
त्वाओंभगवन् सूर्य्यपूजितोसिप्रसीदक्षमस्वेतिप्रार्थ्यस्वस्थानङ्गच्छेतिविसर्जयेदि
तिछन्दोगाह्निकम् क्षमस्वेतिविसर्जयेदितिवाचस्पतिमिश्रादयः ततः ओंचण्डभास्क
रायनमइतिनिर्म्माल्यंक्षिपेदितिदाक्षिणात्याः एतन्नैवेद्यम्मगातिरिक्तब्राह्मणादि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भिर्न्नभक्षणीयम् निर्म्माल्यन्नोपभोक्तव्यंरुद्रस्यतपनस्यच उपभुज्यचतन्मोहान्न
रकेपच्यतेध्रुवमिति गौडधृतभविष्यपुराणात् इतिपूजापङ्कजभास्करेसूर्य्यपूजाकथ
नन्नामैकादशःप्रकाशः ११ अथगणपतिपूजा सायथातत्रप्रथमम् गजवक्त्रम्
त्रिलोचनम् लम्बोदरम् चतुर्ब्बाहुम् व्यालयज्ञोपवीतिनम् स्तब्धकर्णम् बृहच्छुण्ड
म् एकदन्तम् पृथूदरम् दक्षिणोर्द्ध्वकरेणस्वदन्तम् दक्षिणाधःकरेणोत्पलम् वामोर्ध्व
करेणलड्डुकम् वामाधःकरेणपरशुञ्चदधानम् बृहत्सङ्क्षिप्तवदनम् पीनस्कन्धा
ङ्घ्रिपाणिकम् ऋद्धिबुद्धिभ्याम्युँक्तम् मूषकवाहनम् गणपतिंध्यात्वाऽक्षतमादाय

For Private and Personal Use Only

ओंभूर्भुवःस्वर्भगव न् गणपते इहागच्छे
हतिष्ठेत्यावाह्य स्थाप यित्वा ओंआतूनइन्द्र
क्षुमन्तश्चित्रंग्राभंसङ्ग् ृभाय महाहस्तीद
क्षिणेन इतिमन्त्रेण सामवेदी ओंगणाना
न्त्वागणपतिꣳहवाम हे प्रियाणान्त्वाप्प्रिय
पतिꣳहवामहे निधी नान्त्वानिधिपतिꣳह
वामहेव्वसोमम आ हमयानिगर्भधमात्व

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मयासिगर्ब्भंधम् इतिमन्त्रेणयजुर्व्वेदी ओंगणपतयेनमः इतिसामान्यप्रकरणोक्त
पाद्यादिभिर्व्विसर्ज्जनान्तैःपूजयेत् प्रदक्षिणश्चास्यत्रिःकुर्य्यात् एतत्पूजने अशोक
तगर वासन्ती बिल्वपत्र तुलसीपत्राणि निषिद्धानि रक्तोपहारश्चास्यातिप्रियइति पू
जाप०स्करेगणपतिपूजाकथनंन्नामद्वादशः प्रकाशः १२ अथाग्निपूजा सायथा दी
प्तंसुवर्णवपुषं चन्द्रार्द्धाकारासनास्थितं बालार्क्कसदृशवदनं यज्ञोपवीतिनं वामहस्त
धृतकमण्डलुम् दक्षिणहस्तधृताक्षसूत्रम् मूर्द्धसप्तशिखम् कुण्डस्थमजवाहनमुज्ज्व
लमग्निन्ध्यात्वा ओंअग्निन्दूतव्वृँणीमहेहोतारंव्विश्ववेदसम् अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इतिमन्त्रेणसामवेदी ओं अग्निन्दूतम्पुरोद
धेहव्यवाहमुपब्रुवे दे वा ँ आसादयादिह
इतिमन्त्रेणयजुर्व्वेदी ओंअग्नयेनम इतिसा
मान्योपचारप्रकरणो क्तपाद्यादिभिः विस
र्ज्जनान्तैः पूजयेत् अ स्यापित्रिः प्रदक्षिण
ङ्कार्य्यम् इतिपूजा पङ्कजभास्करेग्निपूजा
कथनन्नाम त्रयोदशः प्रकाशः १३ ॥ छ ॥

For Private and Personal Use Only

अथदुर्ग्गापूजा तत्रभविष्ये यःसदापूजयेद्दुर्ग्गाम्प्रणमेद्वापिभारत सयोगीसमुनि
र्द्धीमांस्तस्यमुक्तिःकरेस्थिता तथा अग्निहोत्राणिकर्म्माणिवेदयज्ञाःसदक्षिणाः च
ण्डिकार्च्चार्च्चनस्यैतेलक्षांशेनापिनोसमाः इत्युक्तेर्द्दुर्ग्गापूजामहाफला साचसामान्या
धारप्रकरणोक्ताधारेकार्य्या शूलेचातिप्रशस्ता अस्याध्यानम् मत्स्यपुराणे दशभुजा
जटाजूटयुक्ता अर्द्धेन्दुकृतशेखरा त्रिलोचना पूर्णेन्दुसदृशानना अतसीपुष्पवर्णा
सुलोचना नवयौवन सय्युँक्ता सर्व्वाभरणभूषिता चारुदशना पीनोन्नतपयोधरा त्रि
भङ्गस्थानसंस्थाना ऊर्द्ध्वाधःक्रमेण दक्षिणैर्ब्बाहुभिः त्रिशूल खड्ग चक्र तीक्ष्णबाण

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शक्तिधरा ऊर्द्धाधः क्र मेण वामैर्बाहुभिः खे
टकपूर्णचापपाशाङ्कु श घण्टापरश्वन्यतर
धरा अधस्ताद्द्विशिर स्कमहिषशिरश्छेदो
द्भवखड्गपाणिरक्तर क्तीकृताङ्ग रक्तविस्फा
रितनेत्र नागपाशवे ष्टित भ्रुकुटी भीषणा
ननदेवीशूलनिर्भिन्न हृदय माहिषोपरिधृ
तवामपादाङ्गुष्ठा स पाश वामहस्त धृत

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दानवकेशावमद्रुधिर वक्रासिंहोपरिघृतदक्षिणपादाइति अस्याः पूजामन्त्रस्तु ओं
जातवेदसेसुनवा मसोममरातीयतोनिदहातिवेदः सनः पर्षदतिदुर्ग्गाणिविश्वानावे
वसिन्धुन्दुरितात्यग्निः इति ओंइभँस्तोममर्हतेजातवेदसेरथमिवसम्महे मामनीष
याभद्राहीनःप्रमतिरस्यसंसद्यग्नेसख्येमारिषामावयन्तव इतिवासामवेदिनां ओंअ
म्बे अम्बिके म्बालिकेनमानयतिकश्चन ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीं
इतियजुर्वेदिनां अस्याअर्घः आपःक्षीरङ्कुशाग्राणि अक्षतादधितण्डुलाः सहासि
द्धार्थका दूर्वाकुङ्कुमोरोचनामधु अर्घोयङ्कुरुशार्दूलद्वादशाङ्गउदाहृतइति अक्ष

For Private and Personal Use Only

तायवाइतिनिबन्धकारः सहा सहदेवानामओषधी गन्धास्तु छन्दोगाह्निके चन्द
नागुरु कर्प्पूर कुङ्कुम कृष्णागुरु रक्तचन्दनानि पुष्पाणितु अगस्ति अतिमुक्त अ
पराजिता सर्व्ववर्णा अर्क्क अर्ज्जुन अशोक उत्पल कदम्ब करवीर किङ्किरात कार्णि
कार किंशुक कुङ्कुम कुब्जक कुन्द कुमुद कुरुण्टक कुशमञ्जरी कूष्माण्ड केतकी
चम्पक जाती जवा तगर तिरीटक दमनक द्रोणा धान्यपुष्प धुत्तूर नवमल्लिका नाग
नीलोत्पल पङ्कज पद्म पुन्नाग ब्बन्धूक ब्रहती भद्रा मन्दार मरुबक मल्लिका माधवी
यूथी रक्तपङ्कज रक्तोत्पल लोघ्र बक बकुल बर्वरी विषकिल शमी शतपत्रिका शिंश

पू. पं. पा श्वेतपङ्कज सिंदुवार सर्वौषधी सुरभी रूपाणि विहितानि अत्रनिषिद्धानिनसान्ति भा.
५९ पुष्पाणि मन्दारार्कयोरत्रविधानाद्देवीनामर्कमन्दाराविविशातातपवचनन्दुर्ग्गेतर प्र.१४
देवीपरम् सामान्यविशेषन्यायादितिशूलपाणिः लक्ष्म्यास्तुद्रोणपुष्पमप्यागमेनि
षिद्धम् पत्राणितु उदुम्बर दमनक धान्यनिम्ब मरुबक बिल्व ब्रह्मवृक्षलता
सर्वौषधीनांव्विहितानि दूर्वातु अङ्कुररूपा कोमला दूर्व्वाङ्कुरैश्चकोमलैरित्यु
क्तेः दुर्ग्गान्नैवतुदूर्व्वयेति निषेधस्तु दूर्वाङ्कुरातिरिक्तविषयः सामान्यविशेषन्या ५९
यात् ब्रह्मवृक्षलता ब्रह्मवृक्षः पलाशस्तस्यलतामाधव्यादिः विहितपुष्पपत्राभा

वे ओषधीभिस्तदभावेजलेन तदलाभे मानसीपूजाकार्य्या धूपे गुग्गुलु सघृतगुग्गु
लु सघृतमहिषाख्यगुग्गुलु कृष्णागुरु अगुरु शिल्हक सघृतबिल्वकर्पूरयुक्तागुरु
कर्प्पूर चन्दनानि विहितानि दीपे घृतन्तैलञ्चसामान्यप्रकरणोक्तमेवविहितम्
विशेषतः स्वशरीरवसाविहिता नैवद्यंसामान्यप्रकरणोक्तमेव प्रदक्षिणञ्चैकवारम्
एकञ्चण्ड्यामित्युक्तेः अस्याःप्रणामेफलम् सर्व्वयज्ञोपवासेषुसर्व्वतीर्थेषुयत्फलम्
तत्फलल्लँभतेवीरप्रणम्यशिरसासतीम् सम्प्रसारितहस्तोयोदण्डवत्प्रणतोभुवि च
ण्डिकापुरतोवीरसयातिपरमाङ्गतिम् सतीम् दुर्ग्गाम् छित्वाभित्वाचभूतानिहत्वास

पू. पं. ४वमिदञ्जगत् प्रणम्याशिरसादेवींसर्व्वपापैःप्रमुच्यते पूजाप्रयोगस्तु अक्षतान्गृ भा.
६० हीत्वायथोक्तरूपान्दुर्ग्गान्ध्यायन् ओंभूर्भुवःस्वर्भगवति दुर्ग्गेइहागच्छेत्यावाह्ये प्र.१५
हतिष्ठेति स्थापयित्वा ओंदुर्ग्गायैनमइति पाद्यादीनिदत्वा ओंभगवतिदुर्ग्गेपूजि
तासिप्रसीद क्षमस्वेतिप्रसाद्यस्वस्थानङ्गच्छेतिविसर्ज्जयेदिति इतिपूजापङ्कजभा
स्करेदुर्ग्गापूजनकथनन्नामचतुर्दशः प्रकाशः १४ अथशिवपूजा साचप्रतिमाद्यपे
क्षयालिङ्गेतिप्रशस्ता अर्च्चायामर्च्चयेद्योमाम्पूर्णवर्षशतन्नरः एकञ्चदिवसल्लिङ्गेसम ६०
मेतन्नसंशयः नतुष्याम्यर्च्चितोभक्त्यातथादेविनगात्मजे लिङ्गेर्च्चितोयथानित्यम्परि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तुष्यामिपार्व्वति इतिस्कन्दपुराणेगौरीम्प्रातिशिववाक्यात् लिङ्गञ्चमृद्भस्मगोमय
पिण्डताम्रकांस्ययाज्ञियवृक्षस्फटिकरत्नाश्मादिभिर्विधेयम् भविष्यपुराणे यःकृत्वा
पार्थिवंलिङ्गमर्चयेच्छुभवेदिकं इहैवधनवान्श्रीमानन्तेरुद्रोभिजायते शुभवेदिकंशो
भनवेदिकायुक्तंवेदिकापिण्डिका तथा आर्द्रामलकमात्रन्तुकृत्वालिङ्गंहिरण्मयम् स
म्पूज्यरत्नखचितंशिवलोकेमहीयते मृद्भस्मगोशकृत्पिण्डतांम्रकांस्यमयन्तथा कृत्वा
लिङ्गंसकृत्पूज्यवसेत्कल्पायुतान्दिवि इत्याभिधानात् पार्थिवंसर्व्वसिद्धिदमित्यागमेद
र्शनाच्च देवीपुराणे वार्क्षंव्वित्तप्रदंल्लिङ्गंस्पाटिकंसर्व्वकामदं नर्म्मदागिरिजंश्रेष्ठम

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्यद्वापिहिलिङ्गवत् कृत्वापूजयविप्रेन्द्रलप्स्यसेचेप्सितम्फलं वार्क्षम् यज्ञियवृक्षभ
वं कृत्यप्रदीपे सौवर्णंरत्नघटितव्वाँशिवलिङ्गंसकृतत्पूजयतः शिवलोकमहितत्वम्फ
लमित्युक्तं पिण्डिकालक्षणमुक्तालिङ्गपुराणेच एवंरत्नमयङ्कुर्य्यात्स्फाटिकम्पार्थि
वन्तथा शुभदारुमयव्वाँपियद्वामनसिरोचते इत्यभिधानाच्च अन्यत् शैलान्तरजम्
लिङ्गवत् लिङ्गाकारं अत्रच लिङ्गङ्कर्कशमतिक्षुद्रमतिस्थूलम् चिपिटाकारम् पिण्डि
काहीनं पिण्डिकाविषमवर्णव्व्यङ्गपिण्डिकम्मानोन्मानहीनम् मानोन्मानहीनापि
ण्डिकञ्चनिषिद्धम् रत्नजलिङ्गेबाणलिङ्गेचलिङ्गपिण्डिकयोर्व्विभिन्नद्रव्यजत्वमपि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नदोषाय मणिलिङ्गेदीप्तिमात्रमपेक्षितन्नतुमानोन्मानादिकम् तदुक्तंम् शूलपाणौ म
णिलिङ्गादौमानादिहानिरपिनदोषाय तदुक्तं मयग्रन्थे प्रथमपटलेशिवपूजाप्रकणे
समस्तमणिजातीनान्दीप्तिःसन्निधिकारणम् मानोन्मानप्रमाणादितेषुग्राह्यन्नवैबु
धैः स्फटिकमुपक्रम्यपञ्चरात्रे अत्यन्तगुणभूयिष्ठङ्किञ्चिद्दोषसमन्वितम् अग्निहोत्रो
पमंल्लिङ्गन्नतद्धयकरम्भवेत् मयग्रन्थे रत्नजम्बाणलिङ्गव्वाँसर्व्वसाध्वन्यलक्षितम्
इतिएतट्टीकायाम् अर्च्चायाश्चिद्रूपत्वात् पिण्डिकायाःप्रकृत्यात्मकत्वात् तयोर्य्यो
गः प्रतिष्ठितिसाचप्रकृत्यात्मनोरैक्यादेकद्रव्यजेत्युक्तं रत्नजलिङ्गबाणलिङ्गयोस्तुवि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शेषमाह साध्वन्यलक्षितामितिअन्यथालक्षितमपिसाधु अन्यद्रव्यजापिसाध्वित्य
र्थः तदुक्तम् द्वादशसाहस्त्रेपिङ्गलातन्त्रे रत्नजेबाणलिङ्गेवातदन्यद्रव्यजापिसा सापिं
डिकेत्यर्थइत्युक्तं बाणलिङ्गमपिकपिलंनिषिद्धं पक्कजम्बूफलाकारन्त्वातिप्रशस्तामिति
छन्दोगाह्निकादौ श्रीदत्तादयः पार्थिवलिङ्गे सकृदेवपूजाकार्य्येतिकृत्यप्रदीपेभिहितं
स्मृतिदीपिकायाम् आवाहनविसर्ज्जनप्रतिष्ठाबाणलिङ्गेनसन्ति तन्नैवेद्यञ्चग्राह्य
मित्युक्तम् शिवपूजासदोदङ्नुखेनैवविधेया यजमान.शम्भोर्जगत्संहारकर्तुः प्राची ६२
न्न समाश्रयेत् संहारकर्त्तुःसाम्मुख्यनिषेधात् पञ्चवक्रपक्षेप्रधानव्वँक्त्रम्प्राग्व्य

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वास्थितम् एकवक्रपक्षेतुसुतरामित्येतदर्थकात् नप्राचीमग्रतःशम्भोर्नोदीचींशक्तिसं
स्थिताम् नप्रतीचीर्य्यंतःपृष्ठमतोदक्षंसमाश्रयेदिति गौडधृतरुद्रयामलीयात् ज
लेतुशिवपूजानिषिद्धा स्वधर्म्मत्यागिनाब्राह्मणेतरेण शिवपूजानकार्य्येतिपुरस्तादु
क्तम् काम्यशिवपूजाकालेभस्मत्रिपुण्ड्रकरणम् रुद्राक्षधारणञ्चावश्यकम् विनाभ
स्मत्रिपुण्ड्रेणविनारुद्राक्षमालया पूजितोपिमहादेवोनस्यात्तस्यफलप्रदइ तिवचना
त् रुद्राक्षधारणफलम्स्कांदेरुद्रवाक्यम् हस्तेबाहौतथाकण्ठेमूर्ध्निरुद्राक्षधारणा
त् अधृष्यःसर्व्वभूतानांरुद्रवद्विचरेद्भुवि सुरासुराणांसर्व्वेषांवन्दनीयोयथाशिवः

For Private and Personal Use Only

पू. पं. ध्यानधारणाहीनोपिरुद्राक्षन्धारयेत्तुयः सर्व्वपापविनिर्म्मुक्तःसयातिपरमाङ्गतिं ल भा.
६३ क्षन्तुजपतः पुण्यङ्कोटिर्भवतिसङ्ख्यया दशकोटिसमम्पुण्यन्धारणाल्लभतेनरः प्र.१५
यावद्देवशरीरस्थन्तावन्मृत्युर्न्नबाधते अमन्त्रधारणादेषाङ्गुणाएतेप्रकीर्तिताःसम
न्त्रंधारयेद्यस्तुफलंव्वक्तुंनशक्यतेइति एवञ्च विनामन्त्रेणयोधत्तेसयातिनरकन्ध्रुव
तिमिनिंदामंत्रप्ररोचनामात्रपरेतिशूलपाणिः अथध्यानम्मत्स्यपुराणीयं आपीनो
रुभुजस्कन्ध स्तप्तकाञ्चनसन्निभः अर्क्कवच्छुक्लरश्मिसमूहयुक्तः चन्द्राङ्कितजटः वि ६३
भुर्जटामुकुटधारी षोडशवत्सराकृतिः बाणहस्ताभबाहुःवृत्तजङ्घोरुमण्डलः ऊर्द्ध्वके

For Private and Personal Use Only

शः दीर्घायतलोचनः व्याघ्रचर्म्मपरीधानः कटिसूत्रत्रयान्वितः हारकेयूरसम्पन्नः भु

जङ्गाभरणः नानाभरणभूषितबाहुः पीनोरुगण्डफलकः कु
ण्डलद्वयालङ्कृतः आजानुलंबबाहुः सौम्यमूर्त्तिः सुशोभनः
दक्षिणैर्ब्बाहुभिर्द्धृतखड्गशक्तिदण्डशूलवरः वामैर्ब्बाहु
भिर्द्धृतखेटककपालनागखट्वाङ्गाक्षमालइति शङ्खस्थज
लंशिवेनिषिद्धंनाशिवंशङ्खवारिणेति पात्रविचारप्रकरणलि
खितवचनात् पूजामन्त्रस्तु ओं आवोराजानमध्वरस्यरु

द्रंहोतारंसत्ययजंरोदस्योः अग्निम्पुरातनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसेकृणुध्वामि
तिसामगानाम् ओंत्र्यम्बकँयजामहेसुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम् उर्व्वारुकमिवबन्धना
न्मृत्योर्म्मुक्षीयमामृतात् इति ओंनमःशम्भवायचमयोभवायचनमःशङ्करायचमय
स्करायचनमःशिवायचशिवतरायच इतिवायजुर्वेदिनाम् ओंनमःशिवायेतिद्विजा
तीनाम् नमःशिवायेतिस्त्रीशूद्रयोर्ज्ञेयः अथपञ्चोपचाराः गन्धद्रव्याणि चन्दन अगु
रु कर्प्पूर कुङ्कुम पद्मकाष्ठ उशीर कस्तुरी कालेयक कृष्णागुरु शिल्हाक आत्मेष्ट ६४
इत्येतानि पुष्पाणिअपराजिता अपामार्ग अर्क्क अर्ज्जुन अशोक उदुम्बर उशीर क

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

राट कारिका कदम्ब करवीर कर्णिकार कल्हार काञ्चनाल काश किङ्किरात कुङ्कुम
कुटज कुब्जक कुमुद कुरवक कुश कूष्माण्ड कुसुम्भ केशर कैरव गिरिमल्लिका च
म्पक चित्रक चूत जया जाती तगर तिल दमनक द्रोण धवल धुत्तूर नागकेशर नी
लोत्पल नेपाली पद्म पलाश पाटला पुंनाग बाण बृहती भृङ्गराज मन्दार मल्लिका
मोकन रक्तोत्पल वक वकहुल बकुल विचकिल विजय बिल्व शण शमी शाल्मली
शिखिनी शिंशपा श्वेतपद्म श्वेतमन्दार सेवन्ती स्थलकमल इत्येतानिविहितानि
भविष्ये कनकानिकदम्बानिरात्रौदेयानिशङ्करे दिवाशेषाणिपुष्पाणिदिवारात्रौचम

For Private and Personal Use Only

पू. पं. ल्लिकाइतिविशेषः अत्रदमनकम् चैत्रशुक्लचतुर्द्दश्यांविंहितम् वैशाखादिद्वादशसु भा.
६५ मासेषु यथाक्रमम् पाटलया १ पद्मैः २ बिल्वकल्हारैः३ नवमल्लिकया ४ कदम्बच प्र.१५
म्पकैः५ पङ्कजजातीभ्याम् ६ शतपत्रिकया ७ नीलोत्पलैः८ कुब्जकैः ९ कुन्दैः १०म
रुव केन११ शतपत्रैः १२ पूजासर्व्वयज्ञसर्व्वदानफला अङ्कोल करञ्ज कुन्द केतकी
धातकी निम्ब बन्धूक भण्टिका मञ्जिष्ठ मदन्तिका माधवी विभीतक यूथिका शिरी
ष श्वेतपाटला श्वेतापराजिता सर्ज्ज सिन्दुवाराणांपुष्पाणि पत्राणिच निषिद्धानि व ६५
र्षव्यापिशिवपूजायाम् कुन्दपुष्पम्माघे विहितमन्यथातुनिषिद्धम्माघेपि शूलपाणौ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तु दमनकपुष्पञ्च शिवशयनादारभ्य फाल्गुनान्तर्य्यँावदेव निषिद्धमित्युक्तम् पत्रा
णितु अपामार्ग्ग उदुम्बरबिभीतक बिल्व शमीनाम् विहितानि विहिपुष्प पत्राला
भेन्येनापिनिषिद्धवर्जितेनपूजाकार्य्या तदलाभे विहितपुष्पवृक्षीयपत्रैःतेषामप्यला
भे फलेन तदलाभे तृणगुल्मौषधि तण्डुल जलैः तदलाभे मानसीपूजाकार्य्या धूपा
स्तु गुग्गुलु सघृतमहिषाख्यगुग्गुलु कृष्णागुरु श्रीवास सघृतबिल्व अगुरु कुन्दुरु
देवदारु सौगन्धिक बिल्वकर्पुरागुरु सर्ज्जमहिषाख्यगुग्गुलु साज्यदधिन्थजाविहि
ताः सक्षीर गुग्गुलुश्चामावास्यायाव्विँहितः चिन्तामणौतु सघृतगुग्गुलुरपिधूपेवि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

हितः दीपेघृतंविहितन्तैलानिषिद्धम् नेवेद्यं मांसेतरं सामान्यप्रकरणे उक्तमेव विशेष
तस्तु कृत्यप्रदीपे गुडखण्डस्य घृतानाम्भक्ष्याणाङ्घृतपाचितानाञ्चाँनिवेदनेशत
गुणफलं सुपक्कमातुलुङ्गादिदानेप्येतदेवफलम् शिवस्तुतौजपेचतदेवफलमुक्तम् अ
थारात्रिकाविद्यापतिठक्कुरकृतशिवसर्व्वस्वे करोत्यारात्रिकय्यँस्तुबहुभावपुरःसरः
प्राप्यज्ञानम्प्रयाणान्तेगमिष्यत्यक्षयम्पदम् आरात्रिकाआरतिरितिप्रसिद्धा एव
ञ्च अद्यप्रयाणकालोत्तरतत्वज्ञानप्राप्तिपूर्व्वकाक्षयपदगमनकामनयाभगवतःशिव
स्यारात्रिकमहङ्करिष्ये इतिसंकल्पःकार्य्यइति अथनमस्कारः प्रणम्यदण्डवद्भूमौन

For Private and Personal Use Only

मस्कारेणयोर्च्चयेत् सयाङ्गतिमवाप्नोतिनतत्क्रतुशतैरपि भविष्ये जानुभ्याञ्चैवपा
णिभ्यांशिरसाचविचक्षणः कृत्वाप्रणामंसर्व्वेशेसर्व्वान्कामानवाप्नुयात् तीर्थकोटिस
हस्राणितीर्थकोटिशतानिच महादेवप्रणामस्यकलान्नार्हन्तिषोडशीं गौडनिबन्धे शि
वपूजने मुखवाद्यमतिप्रशस्तं गन्धपुष्पनमस्कारैर्म्मुखवाद्यैश्चसर्व्वतःयोमामर्च्चयते
तत्रतस्यतुष्याम्यहंसदा इतिशिवपुराणादिति प्रयोगस्तु अक्षतान्गृहीत्वा जलातिरि
क्ते पूर्व्वोक्ताधारे ओंभूर्भुवःस्वर्भगवञ्छिवइहागच्छेहतिष्ठेत्यावह्य यथाधिकारम्म
न्त्रमुच्चार्य्य तद्विनावा ओंशिवायनम इतिपाद्यादिभिःपूजयित्वा अर्द्धप्रदक्षिणीकृत्य

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रणम्यस्तुत्वाध्यात्वा ओंभगवञ्छिवपूजितोसिप्रसीदेतिप्रसाद्यस्वस्थानङ्गच्छेतिवि
सर्जयेत् ओंचण्डेश्वरायनमइतिनिर्म्माल्यन्त्यजेत् दाक्षिणात्यनिबन्धे सिद्धान्तशेख
रे धराहिरण्यगोरत्नताम्ररत्नांशुकादिकान् विहायशेषनिर्माल्यञ्चण्डेशायनिवेदये
त् इत्याद्युक्त्का लिङ्गेस्वयम्भवेबाणेरत्नजेरसनिर्मिते सिद्धप्रतिष्ठितेचैवनचण्डादिकृ
तिर्भवेदित्यभिहितं ततोनैवेद्यम्भस्माङ्गेभ्यःप्रतिपादयेदिति एतन्नैवेद्यस्याभक्षत्वे
पद्मपुराणीयशिववाक्यं अनर्हम्ममनैवेद्यम्पत्रम्पुष्पम्फलञ्जलं शालग्रामशिलाल
ग्नंसर्व्वंयाँतिपवित्रतामितीतिशूलपाणिः स्मृतिदीपिकायांबाणलिङ्गनैवेद्यस्यभक्ष

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्वमुक्तम् बाणलिङ्गम्प्रकृत्य शिवनारदसंवादे ग्राह्याग्राह्यविचारोत्रशिवलिङ्गेनवि
द्यते तन्नैवेद्यादिकङ्ग्राह्यमित्यर्थइतिशब्देन दाक्षिणात्यास्तु शैवसौरनिर्म्माल्यनैवे
द्यभक्षणेचान्द्रायणमित्युक्त्का शालग्रामोद्भवेलिङ्गेबाणलिङ्गेस्वयम्भुवि रसलिङ्गेत
थार्षेचसुप्रसिद्धप्रतिष्ठिते हृदयेचन्द्रकान्तेचस्वर्णरौप्यादिनिर्म्मिते शिवदीक्षावता
भक्तेनेदम्भक्ष्यमितीर्य्यते तथा बाणलिङ्गेस्वयम्भूतेचन्द्रकान्तेहृदिस्थिते चान्द्राय
णसमञ्ज्ञेयंशंभोर्न्नैवेद्यभक्षणमित्युक्त्का यत्रचण्डाधिकारोस्तितद्भोक्तव्यन्नमानवैः च
ण्डाधिकारोनोयत्रभोक्तव्यंतच्चभक्तितइत्युक्तवन्तः लिङ्गद्वयमेककालएकेनपुरुषेण

For Private and Personal Use Only

नार्च्चनीयम् गृहेलिङ्गद्वयन्नार्च्यं शालग्रामद्वयन्तथा द्वेचक्रेद्वारकायास्तुनार्च्यंसूर्य्य
द्वयन्तथा शक्तित्रयन्तथानार्च्यंङ्गणेशत्रयमेवच द्वौशङ्खौनार्च्चयेच्चैवभग्नाञ्चप्रतिमा
न्तथा नार्च्चयेच्चतथामत्स्यकूर्मादिदशकन्तथा इतिविष्णुधर्मोक्तेरित्युक्तवन्तश्च गौड
निबन्धेबृहन्नारदीये नमेद्यःशूद्रसंस्पृष्टंल्लिँङ्गव्वाँहरिमेववा ससर्व्वयातनाभोगीया
वदाभूतसंप्लवमिति इतिपूजापङ्कजभास्करेशिवपूजाकथनन्नामपंचदशःप्रकाशः १५
अथविष्णुपूजा तत्प्रशंसायथा अग्निपुराणे येर्च्चयन्तिसदाविष्णुन्निश्चलेनान्तरात्म
ना नतेभूयोभिजायन्तेश्वेतद्वीपनिवासिनः निवासिनइत्यस्यभवन्तीतिशेषः भविष्य

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पुराणे येपूजयन्तितन्देवंशङ्खचक्रगदाधरं वाङ्मनःकर्म्मभिःसम्यक्तेयान्तिपरम म्पदं विष्णुपुराणे भौमान्मनोरथान्स्वर्गस्वार्गावद्यंतथापदं प्राप्नोत्याराधितेविष्णौ निर्वाणमपिचोत्तमं भौमान् ऐहिकान् नरसिंहपुराणे ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्यास्त्रि यः शूद्रान्त्यजातयः सम्पूज्यतंसुरश्रेष्ठम्भक्त्यासिंहवपुर्द्धरम् मुच्यन्तेचाशुभैर्दुःखैर्ज्ज न्मकोटिसमुद्भवैः तथा नरकेपच्यमानस्ययमेनपरिभाषितम् किन्त्वयानार्चितोदेवः केशवःक्लेशनाशनः अलाभेचान्यद्रव्याणामुदकेनापिपूजितः योददातिस्वकंल्लोकं सत्वयाकिन्नपूजितइति अनाश्रमिणाम्भगवत्पूजायान्नाधिकारः नरसिंहपुराणे अ

For Private and Personal Use Only

नाश्रमीत्वङ्गृहभङ्गकारणात्ततोगृहाणाश्रममुत्तमन्द्विज अनाश्रमस्थैर्द्विजवेदपार
गैः कृतन्त्वहन्नानुगृण्हामिचार्चनम् इतिभगवद्वाक्यात् शालग्रामेभगवत्पूजातिप्रश
स्ता वाराहे कुड्येलेख्येचमेकश्चित्पटेकश्चित्तुमानवः पूजयेद्यादिवाचक्रेममतेजों
शसम्भवम् पद्मेमेपूजनंशस्तंशस्तंचैवचस्थंण्डिले इतिभगवद्वाक्यात् चक्रेशा
लग्रामशिलाभवे विष्णुपूजाकल्पलतायाम्पौराणिकीगाथा शालग्रामशिलायत्रय
त्रद्वारावतीशिला उभयोःसङ्गमोयत्रतत्रसन्निहितोहरिः येषान्नास्तीहवैमन्त्रोनदी
क्षानाविधिक्रमः नतेषामपिबाधोस्तिशालग्रामशिलार्च्चनं अगम्यागमनेपापन्तथा

For Private and Personal Use Only

विश्वासघातने तत्सर्व्वन्नाशयत्याशुशालग्रामशिलार्च्चनामित्यादि लिङ्गपुराणे का
मासक्तोपियोनित्यम्भक्तिभावविवर्जितः शालग्रामशिलाचक्रम्पूजयेत्सोच्युतोभवे
त् लिङ्गकोटिसहस्त्रैस्तुपूजितैर्य्यत्फलंलभेत् तत्फलङ्कोटिगुणितंशालग्रामशिला
र्च्चने द्वादशेहशिलायोवैशालग्रामसमुद्भवाः अर्च्चयेद्वैष्णवोनित्यन्तस्यपुण्यंनिबोधमे
कोटिलिङ्गसहस्त्रैस्तुपूजितैर्ज्जाह्नवीतटे काशीवासोयुगान्यष्टौदिनेनैकेनतद्भवेत्ततो
बव्हीरर्च्चयेद्यःशालग्रामशिलानरः नहि ब्रह्मादयोदेवाः सङ्ख्यातुजानन्तितत्फले
इत्यादिशिववाक्याच्च गौडीयनिबन्धे पूजाधारमाह शालग्रामेमणौयन्त्रेस्थण्डिले

पू. पं. प्रतिमादिषु हरेःपूजातुकर्त्तव्याकेवलेभूतलेनतुइति तदीयनिबन्धान्तरे भागवतस भा.
७० म्मोहनतन्त्रयोः शैलीदारुमयी लौहीलेप्या लेख्यासचैकती मनोमयी मणिमयी प्र प्र.१६
तिमाष्टविधास्मृता चलाचलेतिद्विविधाप्रतिष्ठा जीवमन्दिरम् तथा उद्वासावाहनेन
स्तः स्थिरायामुद्ववार्च्चने अस्थिरायांर्व्विकल्पःस्यात्स्थण्डिलेचभवेद्द्वयमिति अ
स्यार्थः स्थिरत्वेनप्रतिष्ठापितायांशैलीप्रभृतिप्रतिमायामर्च्चनेउद्वासोविसर्ज्जनं आ
वाहनञ्चनस्यात् अस्थिरायाञ्चलायांर्व्विकल्पः सचव्यवस्थितःशालग्रामादिशिला ७०
दौस्वभावतोदेवतासन्निधानात् कृतप्रतिष्ठासंस्कारकप्रतिमादौचसंस्कारेणदेवता

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सन्निधानाच्च प्रतिष्ठामुद्वासनञ्चनकुर्य्यात् सैकत्यामल्पकालस्थायिन्याम्मूर्त्तौचतेकु
र्य्यादेव स्थण्डिलेतुद्वयम्भवेत् प्रतिष्ठावाहनेस्याताव्वाँनवेत्यर्थः गृहादौ स्थण्डिले
कुलदेवतामेकदाप्रतिष्ठाप्यपुनःप्रतिष्ठाव्विँसर्ज्जनञ्चविनैवपूजयेत् यज्ञादिग्रहवेधा
दौग्रहादिप्रतिष्ठाविसर्ज्जनेभवेतामेवेति ध्यानंतु धेयःसदासवितृमण्डलमध्यवर्त्ती
त्यादिपुरुषसूक्तषोडशोपचारपूजायांवक्ष्यमाणञ्ज्ञेयम् पूजामन्त्रस्तु ओंइदव्विँष्णु
र्व्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदं समूढमस्यपांसुले इतिछन्दोगानां ओंविष्णोरराटमसिवि
ष्णोःश्नप्त्रेस्थोविष्णोःस्यूरसिविष्णोर्द्धुवोसि वैष्णवमसिविष्णवेत्वाइतियजुर्व्वेदि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नां ओंनमोनारायणायेति ओंनमोभगवतेवासुदेवायेतिचाद्विजातीनाम् अर्घेनरसिं
हपुराणम् आपःक्षीरङ्कुशाग्रणिदध्यक्षततिलास्तथा यवाःसिद्धार्थकाश्चैव अर्घोऽ
ष्टांङ्गःप्रकीर्तितः अक्षताश्चात्रामतण्डुलाःयत्तुनबिल्वैरर्च्चयेत्सूर्य्यन्नतुलस्यागणाधि
पम् नाक्षतैःपूजयेद्विष्णुन्नशिवंशङ्खवारिणेतिवचनात्तन्निर्म्मूलम् समूलत्वेप्यर्घा
तिरिक्तपरमितिशूलपाणिः सिद्धार्थकाः सितसर्षपाः सचार्घः सतिसम्भवेशङ्खेनदे
यःगारुडे शङ्खेनेत्युपक्रम्य सपुष्पंवारिणाचार्घन्दूर्वाक्षतसमन्वितम् योदद्याद्वासु ७१
देवस्यतस्यश्रीः सर्व्वतोमुखीतिवचनात् दक्षिणावर्त्तशङ्खस्तु अर्घादिदानेतिप्रश

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्तः दक्षिणावर्त्तशङ्खस्थतोयेनयोर्च्चयेद्धरिं सप्तजन्मकृतम्पापन्ततूक्षाणादेवनश्य
तीति गौडधृतस्कांदवचनात् विद्याकरपद्धतौप्रज्हादंप्रतिभगवद्वाक्यम् वाद्यानाम
पिदेवस्यतन्त्रीवाद्यंसदाप्रियं किंव्वाँदित्रसहस्त्रैस्तुपुरतोवैममाग्रतः नागारिचिह्नि
ताघण्टाप्राप्यतेयादिकार्हिचित् नागारिचिह्नताङ्घण्टांरथाङ्गेनसमन्वितां वादयन्कु
रुतेनाशङ्जन्ममृत्युजरापदां तथा यस्तुवादयतेघण्टांव्वैनतेयेनसंय्युँताम् धूपेनी
राजनेस्नानेपूजनेचविलेपने ममाग्रेलभतेपुण्यञ्चान्द्रायणशतोद्भवं वैनतेयाङ्किताङ्
घण्टांसुदर्शनसमान्विताम् ममाग्रेस्थापयेद्यस्तुतस्यदेहेवसाम्यहम् ममनामाङ्किता

For Private and Personal Use Only

पू.पं. ७२ घण्टांमत्पुरोयत्रातिष्ठति अन्तिकेवैष्णवेगेहेतत्रमाव्विँद्धिदैत्यज मदीयार्च्चनवेला भा. प्र.१६
याङ्घण्टावादंशृणोतियः शाम्यन्तितस्यपापानिशतजन्मार्जितान्यपि विष्णोःस्ना
नीयदानेशङ्खःप्रशस्तः विष्णुधर्म्मोत्तरेशङ्खमाहात्म्ये शङ्खस्थितेनतोयेनयः
स्नापयतिकेशवम् कपिलानांसहस्रस्यदत्तस्यफलमाप्नुयादितिवचनात् तथा विले
पयतिदेवेशंशंखेकृत्वातुचन्दनम् परमात्मापराम्प्रीतिङ्करोतिशतवार्षिकीम् तथातुल
सीदललग्नेनचन्दनेनजनार्द्दनम् विलेपयतियोनित्यंलभतेचिन्तितम्फलम् नित्यंच ७२
न्दनदानेपिगुणविधिरयम् अथपञ्चोपचाराःतत्रगन्धद्रव्याणि श्रीखण्डचन्दन अगु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रु कर्प्पूर कुङ्कुम उशीर पद्मकाष्ठ कालेयक सिल्हकरक्तचन्दनानि अग्निपुराणे च
न्दनागुरुकर्प्पूर कुङ्कुमोशीरपद्मकैः अनुलिप्तोहरिर्भक्त्यावरान्भोगान्प्रयच्छति
कालेयकन्तुरुष्कञ्चरक्तचन्दनमेवच नृणाम्भवतिदत्तानिपुण्यानिपुरुषोत्तमे इत्यभि
धानात् कालेयकङ्कृष्णागुरुः तुरुष्कं सिल्हकं गौडनिबंधे विष्णुधर्मोत्तरे दारिद्र्यंप
द्मकङ्कुर्य्यादस्वास्थ्यंरक्तचन्दनं उशीरंचित्तविभ्रंशमन्येकुर्य्युरुपद्रवमितिरक्तचंद
ननिषेधउक्तः सचाप्रमाणिकः अन्येकुर्य्युरुपद्रवमित्युक्त्याविष्णौचन्दनदानाभाव
प्रसङ्गात् तुलसीकाष्ठचन्दनंचास्यातिप्रियम् यथाविष्णोःसदाल्हद्यंनैवेद्यंशालिस

For Private and Personal Use Only

पू. पं. म्भवम् कापिलञ्चयथाक्षीरंतथातुलसिचंदनं योयच्छतिसदाविष्णौतुलसीदारुचन्द भा.
७२ नम् स्वदेहेधारयेद्यस्तुसुराणांसयथाहरिः इतिब्रह्मांडपुराणेगरुडम्प्रतिनारदवा प्र.१६
क्यात् श्रोदत्ताह्निकेतुकस्तूरिकाजातीफलेचगन्धद्रव्येउक्ते हरिभक्तिदीपिकायान्तु
यान्यात्मनःसदेष्टानितानिशस्तान्युपाकुर्वीतिवचनादात्मेष्टमधिकमुक्तम् अनुलेपा
नंतरञ्चामरैर्व्यजनैश्चवीजनङ्कुर्यात् ततोभगवतःकुर्यादनुलेपादनंतरम् विद्वान्वि
चित्रैर्व्यजनैश्चामरैरपिवीजनमितिवचनात् गौडनिबन्धे कालिकापुराणे गन्धोम ७२
लयजोयस्तुदैवेपित्र्येचसस्मृतः तत्पङ्कोवारसोवापिचूर्णोवाविष्णुतुष्टिदः तथा अ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नुलिप्तञ्जगन्नाथन्तालवृंतेनवीजयेत् वायुलोकमवाप्नोतिपुरुषस्तेनकर्मणा इत्याभि
हितम् पुष्पाणितु अगस्त्य अतिमुक्त अपराजिता अपामार्ग्ग अशोक गौडनिबन्ध
धृत अङ्कोट अम्लान अवंती अष्टापद आम्रातक आम्रमञ्जरी सर्व्ववर्णोत्पल क
दम्ब करञ्ज करवीर कर्णिकार किंशुक कुङ्कुम कुन्द कुब्जक कुमुद कुरुंट करुबक कु
श कूष्मांड कुसुंभ केतक खदिर चम्पक चारुपुट जवा जम्बू जया जाती गौडधृतश्वे
तजवाप्रसिद्ध जम्बूवनज तगर तिलक पीतश्वेतरक्तत्रिसंध्या तुलसी दमन द्रोण धा
वक नन्द्यावर्त्त नवमालिका नागकेशर नीप नेपालिका पद्म पाटला पारिभद्र पीतक

For Private and Personal Use Only

स्वर्णजुहीप्रसिद्ध पीतिका पुन्नाग गौडधृत हरिद्रा प्रसिद्ध पिङ्गक पुङ्गवी प्रसिद्ध पुरं
ध्री बंधूक बाण भृङ्गराज भूचंपक मदन मणिपुष्प मरुवक मल्लिका मालती गौडधृत
मधुपिङ्गल मधुपिंडिका माषत्वन्तक यूथी वक बकुल लवङ्ग प्रसिद्ध वनज शतपत्र श
तपुष्पिका शतङ्गा शतावरी शमी शाल शिरीषगौढनिबंधधृतचुडिआप्रसिद्ध शिखि
नी श्वेतजवा शंश वाकसप्रसिद्ध सिंहास्य सेवंती सुवर्ण सौगंधिकानांविहितानि नि
षिद्धानितु अर्क कण्टकारी गौडधृत करवीरप्रसिद्ध ककर काञ्चनाल कुटज गौडधृ
त केतकी कृष्णजयन्ती गिरिकर्णिका श्वेता पराजिताप्रसिद्ध फिण्टी धुत्तूर मंदार बि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भीतक शक्र शाल्मली गौडधृत शिरीष पुष्पाणि अशोक करवीर कुङ्कुम कुश कुसुंभ जलज त्रिसन्ध्या पलाश पाटलापारिभद्र शमीवर्ज्जरोहितपुष्पाणि सितसुरभिवर्ज्जं कण्टकीजपुष्पाणिच केतकी नृसिंहेतरविष्णुमूर्तौनिषिद्धा काम्येच केतकीद्वयंव्विँहितं पत्राणितु अपामार्ग्गआमलकी कुश केतकी गौडधृतकुम्भी खदिर भृङ्गरजभृङ्गराज मरुवक वक बिल्व शमी गौडीय शेफाली सर्व्ववनस्पतीनांव्विँहितानि धूपास्तु सशर्क्करसाज्यमहिषाख्यगुग्गुलु जटामसीगुग्गुलु देवदारु सिल्हक सागुरु कर्प्पूरनखी जातीफलसकर्प्पूर कृष्णागुरु साज्यसगन्धगुग्गुलुरूपाविहिताः महिषा

For Private and Personal Use Only

स्व्यंगुग्गुलुय्यँआज्ययुक्तंसशर्क्करं धूपन्ददातिराजेन्द्रनरसिंहायभक्तिमान् सधूपि
तःसर्व्वदिक्षुसर्व्वपापविवर्जितः अप्सरोगणयुक्तेनविमानेनाविराजता वायुलोकंस
मासाद्यविष्णुलोकेमहीयते वामनपुराणे हिरुकास्व्यङ्कणन्दारुसिल्हकंसागुरुंसित
म् शङ्खञ्जातीफलंश्रीशेधूपानिस्युःप्रियाणिवै इत्यभिधानाच्च हिरुका जटामसी
कणोगुग्गुलुविशेषः सागुरुइत्यगुरुसहितः सितः कर्प्पूरः शङ्खं नखी स्कन्दपुराणे
येकृष्णागुरुणाकृष्णन्धूपयन्तिकलौनराः सकर्प्पूरेणराजेन्द्रकृष्णतुल्याभवन्तिते
साज्येनगुग्गुलेनापिसगन्धेनजनार्द्दनम् धूपितेननरोयातिपदम्भूपसदाशिवम् इत्य

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भिधानाच्च कस्तूरिकातिरिक्तजीवजातधूपोविष्णवेनदेयः नधूपार्थेजीवजातमिति विष्णुनाभिधानात् विष्णुधर्म्मे विनामृगमदन्धूपेजीवजातव्विँवर्ज्जयेत् नयक्षधूप व्वितरेन्माधवायकदाचनेत्युक्तेश्च दीपेघृतंतिलतैलव्वाँदेयम् घृतेनवापितैलेनदीपं य्योज्वालयेन्नरः विष्णवेविधिवद्भक्त्यातस्यपुण्यफलंशृणु विहायसकलम्पापंसहस्त्रा दित्यसन्निभः ज्योतिष्मताविमानेन विष्णुलोकेमहीयते इतिनरसिंहपुराणात् कर्प्पू रदीपदानेश्वमेधः कुलोद्धारश्चफलं प्रज्वाल्यदेवदेवस्यकर्प्पूरेणतुदीपकं अश्वमेधम वाप्नोतिकुलञ्चैवसमुद्धरेदितिकालिकापुराणात् नैवेद्यानितुभक्ष्यभोज्यादीनिसामा

For Private and Personal Use Only

न्यप्रकरणेउक्तानि विशेषतस्तुकृत्यप्रदीपे फलेषु बदर खर्ज्जूर आमलकी प्राचीना
मलक आम्र पनस पुन्नाग बीजपूर कूष्माण्ड ताल कदल कर्कटी पटोलद्वयानि अ
न्नेषुहविः संस्कृतयव गोधूम शालि तिल मुद्गव्रीहि माष कुलित्थाः अन्यान्यपियज्ञि
यान्यन्नानिविहितानि वामनपुराणे हविषासंस्कृतायेचयवगोधूमशालयः तिलमुद्गा
दयोमाषाव्रीहयश्चहरेःप्रियाः इत्युक्तेमुद्गादयइत्यादिपदेनायज्ञियमसूरादिव्यावृत्त
सस्यग्रहणं अयज्ञियाअपिमाषाःपृथगुपादानाद्ग्राह्याःकुलित्थाश्चवराहपुराणेभि ७६
धानादितिश्रीदत्ताह्निकं दधिदुग्धघृतानितुगव्यानिविहितानि गव्यान्यपिआनिर्द्दशा

याविवत्सायाअन्यवत्सायाः स्यन्दिन्यायमप्रसूतवत्याअमेध्यभुजश्चनिषिद्धानीति कृत्यप्रदीपः नाभक्ष्यन्नैवेद्यार्थैभक्ष्येष्वप्यजामहिषीक्षीरेइति विष्णुवचनात् माहिषञ्चाविकञ्चाजमयज्ञियमुदाहृतमिति वराहपुराणाच्च अजामहिषीमेषीदधिदुग्धघृतानिनिषिद्धानि मांसेषुहरिण छाग शश रुरु तृणमयूर लावक वर्त्तक हारीत टिट्टिभ कुरर वनकपोत मांसानिपक्कानिविहितानि पञ्चनखमत्स्यवराहमांसानिनदेयानि मृडालमूलशाककुञ्चुशाकतिन्तिडीशाकानिविहितानीतिकृत्यप्रदीपः वस्त्रन्तु दुकूलपट्टकौशेयवार्क्षकार्प्पासानिविहितानि दुकूलपट्टकौशेयवार्क्षकार्प्पासकादि

पू. पं. भिः वासोभिः पूजयेद्देवङ्कुसुमैरात्मनः प्रियैरित्यग्निपुराणेभिधानात् नीलंरक्तञ्चनि भा.
७७ षिद्धम् । विष्णुपूजामुपक्रम्य नवासोनीलरक्तमितिविष्णुनाभिधानात् रक्तमित्यस्य प्र.१६
दद्यादितिशेषः पीतम्प्रशस्तम् अग्निपुराणे योगपीठंसमभ्यर्च्य समावाह्यहरिंय्यँ
जेत् पाद्यार्घाचमनीयञ्चपीतवस्त्राद्विभूषणमित्याभिधानात् गौडनिबन्धे कालिकापु
राणे कार्प्पासंसर्व्वतोभद्रन्दद्यात्सर्व्वेभ्यएवतु नैकान्तरक्तन्दद्यात्तुवासुदेवायचेलक
म् तथा तत्पूर्व्वम्पूजयित्वैवमन्त्रैर्द्देवायचोत्सृजेत् निर्दशम्मलिनञ्जीर्णञ्छिन्नङ्गात्रा ७७
वलिङ्गितं परकीयञ्चाखुदष्टंसूचीविद्धन्तथोषितम् उप्तकेशंविधूतञ्चश्लेष्ममूत्रादिदू

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

षितम् उप्तकेशम् केशैनसहवापितम् तथा वर्जयेत्स्वोपयोगेनयज्ञादावुपयोजने प
ताकाध्वजवस्त्रादौस्यूतव्वँस्त्रंनिवेदयेदित्युक्तम् स्मृतिदीपिकायाम् स्कन्दपुराणे गी
तवाँद्यञ्चनृत्यञ्चतथापुस्तकवाचनम् पूजाकालेतुविप्रेंद्र सर्व्वदाकेशवप्रियं गीतनृत्या
द्यभावेपिकुर्य्यात्पुस्तकवाचनम् पूजाकालेमुक्तिदस्यगीताध्यायमनुस्मृतं पञ्चस्तव
म्महाराजमहाप्रीतिकरंहरेः स्तोत्राणाम्परमंस्तोत्रव्विँष्णोर्न्नामसहस्त्रकम् हित्वा
स्तोत्रसहस्त्राणिपठनीयम्महामुने तेनैकेनमुनिश्रेष्ठपठितेनसदाहरिःप्रीतिमायाति
देवेशोयुगकोटिशतानिच विहायगीतवाद्यानिपूजाकालेसदाहरिः परिपूर्णभवत्याह

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

 सहस्राख्यानकीर्तनादित्यादिवचनात्पुस्तकवाचनम्पूजाकालेवश्यंविधेयम् पुस्तक
वाचनम्पूराणश्रवणन्तत्पाठश्च पञ्चस्तवम् गीत नृत्य वाद्य पुस्तकवाचनम् गीताध्या
यपाठश्चेतिपञ्चकम् विहायअनादृत्य कीर्त्तनात्पूर्णसर्व्वम्भवतीत्याहहारिः गानंस्तो
त्रस्यगीतस्यवा गौडनिबन्धे ततश्चमूलमन्त्रेणदत्वापुष्पाञ्जलित्रयं महानीराज
नंङ्कुर्य्यान्महावाद्यजयस्वनैः प्रज्वालयेत्तदर्थञ्चकर्प्पूरेणघृतेनवा आरात्रिकंशुभे
पात्रेविषमानेकवर्त्तिकं तन्माहात्म्यंस्कान्देब्रह्मनारदसव्वाँदे बहुवर्त्तिसमायुक्तञ्ज्व
लन्तङ्केशवोपरि कुर्य्यादारात्रिकंयस्तुकल्पकोटिँव्वसेद्दिवि कर्प्पूरेणतुयःकुर्य्याद्ध

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्त्याकेशवमूर्धनि आरात्रिकम्मुनिश्रेष्ठप्रविशोद्विष्णुमव्यय तत्रैवशिवोमासर्व्वंदेम
न्त्रहीनङ्क्रियाहीनर्य्यंत्कृतम्पूजनंहरेः सर्व्वंसम्पूर्णतामेतिकृतेनीराजनेशिवे इत्य
भिहितम् विष्णवेदेयमात्रदाने विष्णुधर्म्मोत्तरे अक्षयोभगवान्विष्णुःपरमात्मासना
तनः तमुद्देश्यचयद्दत्तमक्षयन्तत्प्रकीर्तितम् इतिदर्शनात् ब्राह्मणसम्प्रदानकतत्तज्ज्ञा
तीयवस्तुदानजन्यफलसमाक्षयफलप्राप्तिस्वर्ग्गलोकगमनकामनयातत्तद्वस्तुभग
वतेदेयम् कामनाविरहेतुमहाफलमुक्तन्तत्रैव अकामश्चैवयोलोकोयत्किञ्चिद्विनिवेद
येत् तेनैवस्थानमाप्नोतियत्रगत्वानशोचति धर्म्मवाणिजकामूढाःफलकामानराधमाः

अर्च्चयन्तिजगन्नाथन्तेकामान्प्राप्नुवन्त्यथ अन्तवत्तुफलन्तेषान्तद्भवत्यल्पचेतसाम् तथा पद्म्याम्प्रतीच्छतेदेवःसकामेननिवेदितम् मूर्ध्नाप्रतीक्षतेदत्तमकामेनद्विजोत्तमा इति देवपित्रादिदत्तञ्चविष्णवेनदेयम् अपिदीपावलोकम्मेनोपयुञ्ज्यान्निवेदितमित्यादिभागवतात् निवेदितमन्यदेवादिभ्यः तथाचान्यनिवेदितव्विँष्णवेनदद्यादित्यर्थः अस्यपूजाप्रयोगस्तु तिलान्गृहीत्वा यथोक्तरूपव्विँष्णुन्ध्यात्वा ओंभूर्भुवःस्वर्भगवन्विष्णोइहागछेत्यावाह्यइहतिष्ठेतिस्थापयित्वापूर्व्वोक्तमन्त्रमुच्चार्य्य एतानि पाद्यार्घाचमनीयस्नानीयपुनराचमनीयानि ओंविष्णवेनमः इदमनुलेपनमिति एष

For Private and Personal Use Only

गन्धः इतिवा ओंविष्णवेनमः एतेयवतिलाः ओंविष्णवेनमः एतानिपुष्पाणि इदम्पु
ष्पव्वाँ ओंविष्णवेनमइतितिः एतानितुलसीपत्राणि ओंविष्णवेनमःएवम् एषधूपः
एषदीपः एतानिनैवेद्यानिइदन्नैवेद्यव्वाँ ओंविष्णवेनमः इदमाचमनीयम् ओंविष्ण
वेनमः इतिपूजयित्वा दीक्षितोजप्त्वादीक्षितस्तुजपमकृत्वैवप्रदक्षिणाचतुष्टयव्विधा
यप्रणम्यस्तुत्वाध्यात्वा ओंभगवन्विष्णोपूजितोसिप्रसीद क्षमस्वस्वस्थानङ्गच्छेति
विसर्जयेदिति तत ओंविष्वक्सेनायनमः इतिनिर्म्माल्यंक्षिप्त्वा पादोदकम्पीत्वापा
दोदकेनशिरःसम्मार्ज्ज्यनैवेद्यम्भक्षयेत् अथपुरुषसूक्तेनविष्णुपूजा जलदेवन्नम

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्कृत्यततोगृहगतःपुमान्
विष्णुंसमर्च्चयेत् वैश्वदेवन्त
विधीति नरसिंहपुराणदर्श
जाकार्यातत्रक्रमः पूजोपयु
भिषिच्यनरसिंहपुराणोक्तं
सदासावितृमण्डलमध्यव
नसान्निविष्टः केयूरवान्कन

विधिनापुरुषसूक्तेनतत्र
तःकुर्य्याद्बलिकर्म्मयथा
नात् पुरुषसूक्तेनविष्णुपू
क्तवस्तूनिसन्निधाप्याऽ
ध्यायेत्ध्यानय्यँथाध्येयः
र्तीनारायणःसरसिजास
ककुण्डलवान्किरीटीहा

For Private and Personal Use Only

रीहिरण्मवयपुर्धृतशङ्खचक्रः इतिसदापूजाकालेजपकालेच सवितृमण्डलपद्मन्ते
जःसमूहोपलक्षकसरसिजासनसन्निविष्टः पद्मासनोपविष्टः पद्मोपर्य्युपविशन्नुपवि
ष्टइतिकेचित् मकरकुण्डलवानितिदाक्षिणात्याःपठन्ति अत्रशङ्खेत्याद्युपलक्षणम्
तेनदक्षिणकरद्वये ऊर्द्ध्वाधःक्रमेणपद्मशङ्खौवामकरद्वयेऊर्द्ध्वाधःक्रमेणगदाचक्रेइति
तात्पर्य्यं ततोनारायणंध्यायेदेकाग्रमनसास्थितःपद्मशङ्खगदाचक्रपाणिनादिव्यभू
षितम् इतिपूजानन्तरविष्णुवचनसव्वाँदात् दिव्यभूषितम् मनोहरहारकेयूरकिरीट
कनककुण्डलालङ्कृतञ्जलदनीलङ्गनकाभव्वाँहृत्पुण्डरीकेरविमण्डलेवापद्मासनो

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पविष्टन्ध्यायेदितितदर्थः अत्रेदंबोध्यं हृत्पुण्डरीकंरविमण्डलञ्चसर्व्वासामपिदेवता
नांस्थानं अप्स्वग्नौहृदयेसूर्य्यइत्याद्यभिधानादिति पूजाक्रममाह तत्रैव आनुष्टुभ
स्यसूक्तस्यत्रिष्टुबन्तस्यदेवता पुरुषोयोजगद्बीजमृषिर्न्नारायणःस्मृतः आद्ययावाह
येद्देवमृचातुपुरुषोत्तमम् द्वितीययासनन्दद्यात्पाद्यञ्चैवतृतीयया चतुर्थ्यार्घ्यम्प्रदात
व्यंपञ्चम्याचमनीयकं षष्ठ्यास्नानम्प्रकुर्व्वीतसप्तम्यावस्त्रमेवच यज्ञोपवीतमष्टम्या
नवम्यागन्धमेवच दशम्यापुष्पदानंस्यादेकादश्यातुधूपकम् द्वादश्यादीपकन्दद्या
त्रयोदश्याचरुन्तथा चतुर्द्दश्याञ्जलिङ्कुर्य्यात्पञ्चदश्याप्रदक्षिणाम् षोडश्योद्वासन

For Private and Personal Use Only

ङ्कुर्य्याच्छेषकर्म्माणिपूर्व्ववत् स्नानेवस्त्रेचनैवेद्येदद्यादाचमनीयकम् षण्मासात्सि
द्धिमाप्नोतिदेवदेवंसमर्च्चयन् दद्यात्पुरुषसूक्तेनयःपुष्पाण्यपएववा अर्च्चितंस्याज्जग
दिदन्तेनसर्व्वञ्चराचरम् एतत्पठेत्केवलमेवसूक्तन्दिनेदिनेभावितकृष्णबुद्धिः सस
र्व्वदुःखानिविहायवैष्णवंपदम्प्रयात्यच्युततुष्टिकृन्नरः पत्रेषुपुष्पेषुफलेषुतोयेष्वक्री
तलभ्येषुसदैवसत्सु भक्त्यैकलभ्येपुरुषेपुराणेमुक्त्यैकिमर्थङ्क्रियतेनयत्नःअत्रदि
नेदिनेभावितकृष्णबुद्धिरित्यस्यप्रकर्षकाष्ठाम्प्राप्ताभगवतिप्रीतिप्रापितातज्जनना
नुकूलीकृताकृष्णविषयिणीबुद्धिर्य्येनेत्यर्थः अत्रचदिनेदिनेइत्याभिधानात्तदनुकल्प

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विधानाच्चनित्याधिकारइत्यवसीयते स्नानेइत्यादि षष्ठ्यास्नानानन्तरं सप्तम्यावस्त्र दानानन्तरम् त्रयोदश्याचरुदानानन्तरञ्चततोविराडितिपञ्चम्याचमनीयन्दद्यादि त्यर्थः नचाचमनीयस्यपुनरावृत्त्याषोडशोपचारत्वबाधः उपचारैक्यप्रयोजकाचमनी यत्वैकोपाध्यालिङ्गितत्वादाधिक्याभावात् शेषकर्म्माणीति प्रयातुभगवान्पुनरागम नाय पुनःसन्दर्शनायचेतिवाच्यमित्यर्थइतिबहवः अस्मिँश्चकल्पेग्निपुराणे यद्यप्य ङ्गन्यासविधिरुक्तः तथापिसकाम्यइतितांव्विँनापिपुरुषसूक्तेननित्यपूजाविधेया त थाचाग्निपुराणम् प्रथमांव्विँन्यसेद्वामेद्वितीयांदक्षिणेकरे तृतीयांव्वाँमपादेतुचतुर्थीं

For Private and Personal Use Only

न्दक्षिणेतथा जानुनोःश्चपमींव्वाँमेषष्ठीन्तुदक्षिणेतथा सप्तमींव्वाँमकट्यान्तुअष्टमीं
न्दक्षिणेतथा नवमीन्नाभिमध्येतुदशमींहृदयेतथा एकादशीङ्कण्ठमध्येद्वादशींव्वाँम
बाहुके त्रयोदशीन्दक्षिणेतुतथास्येचचतुर्द्दशीम् अक्ष्णोःपञ्चदशीञ्चैवविन्यसेन्मूर्द्ध्नि
षोडशीं यथादेहेतथादेवेन्यासङ्कुर्य्याद्विचक्षणः न्यासेनतुभवेत्सोपिस्वयमेवजना
र्द्दनः एवंन्यासविधिङ्कृत्वापश्चाद्यागंसमाचरेदिति अथैतत्प्रयोगः वामादिकरद्वय
चरणद्वयजानुद्वयकटिद्वयनाभिहृदयकण्ठबाहुद्वयमुखचक्षुर्म्मूर्द्धसुप्रत्येकमेकैकामृचं
स्वस्यदेवस्यचदेहेविन्यस्ययथोक्तन्ध्यात्वा सहस्रशीर्षेत्यादिषोडशर्च्चस्यपुरुषसूक्त

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पृ. पं. स्यनारायणऋषिराद्याः पञ्चदशानुष्टुभोन्त्यात्रिष्टुब्जगद्बीजम्पुरुषोदेवताविष्णवर्च्चने भा.
८३ पुरुषस्तुतौवाविनियोगः इतिऋष्यादिकंस्मृत्वा ओंसहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःस प्र.१६
हस्रपात् सभूमिंसर्व्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलं ओंभगवन्विष्णोइहागछ १ ओं
पुरुषएवेदंसर्व्वंयद्भूतंयच्चभाव्यम् उतामृतत्वस्येशानोजदन्नेनातिरोहति इदमा
सनमत्रतिष्ठ २ ओंएतावानस्यमहिमातोज्यायाँश्चपूरुषः पादोस्यविश्वाभूतानित्रि
पादस्यामृतन्दिवि इदम्पाद्यं ३ ओंविष्णवेनमः ओंत्रिपादूर्द्ध्वउदैत्पुरुषःपादोस्येहा ८३
भवत्पुनः ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेअभि एषोर्घः ४ ओंततोविराडजायत

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विराजोअधिपूरुषः सजातोअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः इदमाचमनीयं ५ ओं तस्माद्यज्ञात्सर्व्वहुतःसम्भृतम्पृषदाज्यम् पशूँस्ताँश्चक्रेवायव्यानारण्याग्राम्याश्च ये इदंस्नानीयं ६ ततस्ततोविराडितिपूर्व्ववदाचमनीयदानं ओंतस्माद्यज्ञात्सर्व्वहुतऋचः सामानिजज्ञिरे छदांऽसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्माद्जायत इदंवस्त्रम् ७ अत्रापिपूर्व्ववदाचमनीयदानम् ओंतस्माद्श्वाअजायन्तयेकेचोभयादतः गावोह जज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाताअजावयः इमेयज्ञोपवीते ८ अत्रापिपूर्व्ववदाचमनीयदानम् ओंतय्यँयज्ञम्बर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषञ्जातमग्रतः तेनदेवाअयजन्तसाद्ध्याऋषयश्च

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ये ९ एषगन्धः ततएतेयवांतेलाः ओंयत्पुरुषव्यँदधुः कतिधाव्यकल्पयन् मुखङ्कि
मस्यासीत्किम्बाहूकिमूरूपादाउच्येते १० इदम्पुष्पम् इतित्रिःपूजयेत् ओंब्राह्म
णोस्यमुखमासीद्वाहूराजन्यःकृतः ऊरूतदस्ययद्वैश्यः पद्मांशूद्रोअजायत ११ एष
धूपः ओंचन्द्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्य्योअजायत श्रोत्राद्वायुश्चप्राणश्चमुखादग्नि
रजायत १२ एषदीपः ओंनाभ्याआसीदन्तरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्त्तत पद्मांभू
र्मिर्द्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँअकल्पयन् १३ एषचरुःइदंनैवद्यमितिवा अत्रापिपूर्व्वव
दाचमनीयदानम् ओंयत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत वसन्तोस्यासीदाज्यङ्ग्री

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्मइध्मःशरद्धविः १४ इतिपठित्वाञ्जलिङ्कुर्य्यात् ओंसप्तास्यासन्परिधयस्त्रिःस
प्तसमिधःकृताः देवायद्यज्ञन्तन्वानाअबध्नन्पुरुषम्पशुं इतिप्रदक्षिणङ्कुर्य्यात् १५
ओंयज्ञेनयज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्म्माणिप्रथमान्यासन् तेहनाकम्महिमानःसच
न्तयत्रपूर्व्वेसाध्याःसन्तिदेवाः १६ इतिपठित्वा ओंविष्णोक्षमस्वेतिविसर्ज्ज्य ओंप्र
यातुभगवन्पुनरागमनायपुनःसन्दर्शनायचेतिवदेदिति एतदशक्तौ पुरुषसूक्तम्पठि
त्वापुष्पाणिजलंव्वादद्यात् श्रीकृष्णानुस्मरणपूर्व्वकम्पाठमात्रव्वाँकुर्य्यात् पुरुषसू
क्तानन्तरन्नरसिंहपुराणं अनेनविधिनादेवःपूज्यतेमधुसूदनः वेदज्ञैरेवनान्यैस्तुत

For Private and Personal Use Only

स्मात्सर्व्वंहितंव्वदेतिप्रश्नानन्तरम् अष्टाक्षरेणमन्त्रेणनरसिंहमनामयं गन्धपुष्पा
दिभिर्न्नित्यमच्युतम्पूजयेन्नरः गन्धपुष्पादिसकलमनेनैवनिवेदयेत् अनेनाभ्यर्च्चि
तोविष्णुःप्रीतोभवतितत्क्षणात् इत्यभिधानादष्टाक्षरेणवेदमन्त्रानभिज्ञैस्त्रैवर्णिकै
स्स्त्रीशूद्रैश्चपूजाविधेया अन्यथासर्वहितत्वानुपपत्तेः अत्रकेचित् गन्धपुष्पादिभिरि
त्यभिधानाद्गन्धपुष्पादिकमेवोपचारमिच्छन्तितन्नपूर्वोक्तषोडशोपचारात्मकेऽर्च्चनेप्र
तीयमाने मन्त्रान्तरसम्बन्धमात्रपरत्वाद्वाक्यस्थं किञ्चार्च्चनंसम्प्रवक्ष्यामीतिप्रक्रमा
देकस्यैवषोडशोपचारात्मकस्यार्च्चनस्यमन्त्रभेदाद्भिन्नंप्रकारद्वयमितियुक्तं तस्माद्ग

For Private and Personal Use Only

न्धपुष्पादिभिरित्यादिशब्दः प्रकारेप्राधान्याद्गन्धपुष्पयोर्व्यपदेशइतिछन्दोगाह्निकं
अत्रचायव्विँशेषः नमोनारायणायेतिमन्त्रः सर्व्वार्थसाधकइति नरसिंहपुराणोक्तस
प्ताक्षरेप्रणवमादौपठित्वा अष्टाक्षरत्वमुपपाद्यत्रैवर्णिकैःपूजादौकार्य्येपठनीयः स्त्री
शूद्रैस्तुनामित्यादौदत्वाष्टाक्षरङ्कृत्वानान्नारायणायनमइतिपठनीयः अतएवपञ्चरा
त्रे ओंकारांशबहिर्भावेणैवनारायणपद्मादिभूतबिन्दुमद्बीजेनाष्टाक्षरत्वमुक्तमिति
श्रीदत्ताह्निकम् आगमेतुप्रणवस्थाने औमितिचतुर्थसन्ध्यक्षरंस्त्रीशूद्राणाम्पठनीय
माह अत्रचकल्पेन्यासादिकन्नास्ति प्रमाणाभावात् किन्तुमूलमन्त्रेणैवावाहनास

नपाद्यार्घाचमनीयस्नानीययज्ञोपवीतवस्त्रगन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्याञ्जलिप्रदक्षिण
विसर्ज्जनात्मकषोडशोपचारान् कृत्वानैवेद्यप्रतिपत्तिंकुर्य्यात् जपोप्पस्यातिप्रशस्तः
किन्तस्यबहुभिर्म्मन्त्रैःकिन्तस्यबहुभिर्ज्जपैः नमोनारायणायेतिमन्त्रःसर्व्वार्थसाध
कः स्नात्वाशुचिर्ज्जपेद्यस्तु नमोनारायणंशतम् सयातिपरमन्देवन्नारायणमनामय
मितिनरसिंहपुराणदर्शनात् एकान्तेविजनेस्थानेविष्णवग्रेवाजलान्तिके जपेदष्टाक्ष
रम्मन्त्रञ्चित्तेविष्णुन्निधायवै आयुष्यधनपुत्रांश्चपशून्विद्याम्महद्यशः धर्म्मार्थका ८६
ममोक्षांश्चलभतेजपकृन्नरः इतिदर्शनाच्च तत्रेयञ्जपेतिकर्त्तव्यता अष्टाक्षरस्यमन्त्र

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्य नारायणऋषिर्गायत्रीछन्दः परमात्मादेवता चतुर्व्वर्ग्गसिद्ध्यर्थं जपेविनियोगः
इति ऋष्यादीनूस्मृत्वा पूर्व्वोक्तान्नारायणमूर्त्तिन्ध्यात्वा शुक्लवर्णञ्चओंकारन्नकारंर
क्तमुच्यते मोकारव्वँर्णतः कृष्णन्नाकारंरक्तमुच्यते राकारङ्कुङ्कुमाभन्तुयकारम्पी
तमुच्यते णाकारमञ्जनाभन्तुयकारम्बहुवर्णकम् इतिवचनबोधितवर्णविशिष्टान् व
र्णानूध्यायन् अष्टाधिकंसहस्त्रंशतन्दशवारव्वाँजेपत् सहस्त्रव्वाँशतव्वाँपिदशवानु
दिनञ्जपेत् कुर्य्यादष्टाधिकन्तेषामयञ्जप्येविधिःस्मृतइतिविद्याकरधृतवचानात्
अथप्रदक्षिणम् स्कन्दपुराणे अर्घङ्कृत्वातुशङ्खेयःप्रकरोतिप्रदक्षिणम् प्रदक्षि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

णीकृतातेनसप्तद्वीपावसुन्धरा इतिपूजाकल्पलतायाम् प्रदक्षिणंय्येकुर्व्वन्तिभक्ति युक्तेनचेतसा नतेयमपुरींय्यान्तियान्तिपुण्यकृताङ्गतिं विष्णुधर्म्मे रुक्ममाषकदान स्यफलंव्विप्राःपदेपदे यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच तानितानिप्रणश्य न्तिप्रदक्षिणपदेपदे इति तत्सर्व्वंनश्यतेविष्णोरितिपाठान्तरम् त्रिःप्रदक्षिणेवामन पुराणम् त्रिःप्रदक्षिणमावृत्यसहाष्टाङ्गप्रणामकम् दशाश्वमेधस्यफलम्प्राप्नुयान्नात्र संशयइति चत्वारिकेशवेकुर्य्यादितिवचनबोधितप्रदक्षिणचतुष्टयेतुपुरुषार्थचतुष्टय लाभः फलमितिशूलपाणिः अथनीराजनम् गौडनिबंधे ततश्चमूलमन्त्रेणदत्वापुष्पा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ञ्जालत्रयम् महानीराजनङ्कुर्य्यान्महावाद्यजयस्वनैः प्रज्वालयेत्तदर्थञ्चकर्प्पूरे
णघृतेनवा आरात्रिकंशुभेपात्रेविषमानेकवर्त्तिकम् स्कान्दे बहुवर्त्तिसमायुक्तञ्ज्वल
न्तङ्केशवोपरि कुर्य्यादारात्रिकंयस्तुकल्पकोटिँवसेद्दिवि कर्प्पूरेणतुयःकुर्य्याद्भक्त्या
केशवमूर्द्धनि आरात्रिकंसुरश्रेष्ठप्रविशेद्विष्णुमव्ययम् अथनमस्कारः तत्रनरसिंहपु
राणे नमस्कारःस्मृतोयज्ञः सर्व्वयज्ञेषुचोत्तमः नमस्कारेणचैकेनअष्टाङ्गेनहरिँवँजे
त् उरसाशिरसादृष्ट्यामनसावचसातथा पद्भ्याङ्कराभ्याञ्जानुभ्याम्प्रणामोष्टाङ्गइ
ष्यते इतिविष्णुधर्म्मोत्तरे जानुभ्याञ्चैवपाणिभ्यांशिरसाचविचक्षणः कृत्वाप्रणाम

For Private and Personal Use Only

पू. पं. ८८ न्दवेस्यसर्व्वान्कामानवाप्नुयात् परमाणूनियावन्तिललाटेपुरुषस्यते पार्थिवानिभ भा.
वन्तीहनमतोमधुसूदनम् तावन्त्यब्दानिविप्रेन्द्राः स्वर्ग्गलोकेमहीयते इत्यादि गौ प्र १६
डनिबन्धे कैर्कृताञ्जलिभिर्न्नेमुरितिभागवतीयात् शिरोञ्जलिसँयोगोपिनमस्कारः
कलौनमस्कारमन्त्रोभागवते ध्येयंसदापरिभवघ्नमभीष्टदोहन्तीर्थास्पदंशिवविरञ्चि
नुतंशरण्यं भृत्यार्त्तिहन्प्रणतपालभवाब्धिपोतव्वँन्देमहापुरुषतेचरणारविन्दम् १
त्यक्त्वासदुस्त्यजसुरेप्सितराज्यलक्ष्मीन्धर्म्मिष्ठआर्य्यवचसायदगादरण्यम् माया ८८
मृगन्दयितयेप्सितमन्वधावद्वन्देमहापुरुषतेचरणारविन्दं २ एवय्युँगानुवृत्तिभ्या

म्भगद्वान्हरिरीश्वरः मनुजैरिज्यतेराजन् श्रेयसामीश्वरोहरिः स्तुत्वाप्रसीदभगव न्नितिवन्देतदण्डवत् तथा शिरोमत्पादयोःकृत्वाबाहुभ्याञ्चपरस्परम् प्रपन्नम्पाहि मामीशभीतम्मृत्युमहार्णवात् इतिभगवद्वाक्यम् ब्रह्मपुराणे यत्किञ्चित्क्रियतेदेवम यासुकृतदुष्कृतम् तत्सर्व्वन्त्वयिविन्यस्तन्त्वत्प्रयुक्तःकरोम्यहम् इत्यनेनसर्व्वंस मर्प्पयेदित्युक्तम् अथविसर्ज्जनम् तत्रमन्त्रोभागवते विधिहीनमहीनव्वाँयत्किञ्चि दुपपादितं क्रियामन्त्रविहीनव्वाँतत्सर्व्वङ्क्षन्तुमर्हसि मन्त्रहीनङ्क्रियाहीनंभक्ति हीनञ्जनार्द्दन यत्पूजितम्मयादेवपरिपूर्णन्तदस्तुमे गच्छगच्छपरंस्थानम्पुराणपु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रुषोत्तम यत्रब्रह्मादयोदेवाविशान्तिपरमम्पदम् अपराधसहस्त्रंण्यत्क्रियतेहर्निश
म्मया दासोयमितिमाम्मत्वाक्षमस्वमधुसूदनेति अथपादोदकधारणमाहात्म्यम्
विष्णुधर्म्मोत्तरे शालिग्रामशिलातोयैर्योभिषेकंसमाचरेत् सस्नातःसर्व्वतीर्थेषुसर्व्व
यज्ञेषुदीक्षितः इतिस्कांन्दे अकालमृत्युहरणंसर्व्वव्याधिविनाशनम् विष्णोःपादो
दकम्पुण्यंशिरसाधारयाम्यहम् इतिधारणमन्त्रोयं पानेतूदरेधारयाम्यहमित्यूहः
कार्य्यः हृदिरूपम्मुखेनामनैवेद्यमुदरेहरेः पादोदकञ्चनिर्म्माल्यम्मस्तकेयस्यसो
च्युतः बिभर्त्तिमूर्ध्नानिर्माल्यङ्केशवार्च्चाघृतन्तुयः अनिवेद्यनचाश्नातितस्यतुष्यतिके

For Private and Personal Use Only

शवः इतिविष्णुधर्म्मैरभिधानात् दाक्षिणात्यनिबन्धे एतान्निर्म्माल्यन्देवदत्तम्भावयि
त्वाशिरसिधायेत् शङ्खोदकंशिरसिधृत्वादेवतीर्थम्पूजान्तेवैश्वदेवान्तेवाशिरसिधा
र्य्यम् पेयञ्च तत्रक्रमःविप्रपादोदकम्पीत्वाविष्णुपादोदकम्पिबेत् शालग्रामशिला
तोयमपीत्वायस्तुमस्तके प्रक्षेपणञ्चकुरुतेब्रह्महासनिगद्यते पात्रान्तरेणवैग्राह्यन्न
करेणकदाचनेतिकमलाकरइति गौडनिबन्धे निर्म्माल्यम्मस्तकेधार्य्यंसर्व्वाङ्गेष्वनु
लेपनम् नैवेद्यमुपभुञ्जीतदत्वातद्भक्तिशालिने तद्भक्तिशालिनेविष्वक्सेनाय कालि
कापुराणे योयद्देवार्च्चनरतः सतन्नैवेद्यभक्षकः ब्रह्मपुराणे अम्बरीषनवर्व्वैस्त्वम्फलम

न्यद्रसादिकं कृत्वाकृष्णोपभोग्यन्तुसदासेव्यंतुवैष्णवैःतत्रैककर्त्तरिक्त्वाश्रवणात् स्व
दत्तनैवेद्यभक्षणेप्यधिकारउक्तः केवलंसौरशैवेतुवैष्णवोनैवभक्षयेत् विष्णुयामलेपी
त्वापादोदकन्देविनैवेद्यंस्वयमुद्धारेत् त्यजेत्पादोदकय्यँस्तुनैवेद्यव्वाँत्यजेच्चयः षष्टि
वर्षसहस्त्राणिरौरवेनरकेपचेत् उद्धरेत्अभ्यवहरेत् एतेनान्यदेवस्यनैवेद्यम्भुक्त्वाचा
न्द्रायणञ्चरेत् इतियद्वचनन्तदेकान्तवैष्णवपरमितिभूषणः यत्तुशूद्रान्नय्याँजकान्नञ्च
नैवेद्यञ्चापिवर्ज्जयेदितिलैङ्गवचनन्तन्नैवेद्यत्वेनोपकल्पितानिवेदितपरम् लोभादिना
भोजननिषेधकव्वाँ यथोक्तंशाम्बे नोपभुक्त्वाचनैवेद्यम्प्रयातिप्रेतयोनिषु विसर्ज्जना

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्पूर्व्वंविष्णुनैवेद्योपादाननिषेधकव्वाँ अर्व्वाक्विसर्जनाद्द्रव्यंसर्व्वंनैवेद्यमुच्यत वि
सर्जितेजगन्नाथेनिर्म्माल्यम्भवतिक्षणातूइतिगरुडपुराणीयसंज्ञाकरणस्यएतत्प्रयो
जनकत्वात् विसर्जितेपूजनेसमापितेइतिभूषणइति निर्म्माल्यन्तु ओंविष्वक्सेना
यनमइतिनिवेद्यतथानद्यादौक्षिपेद्यथानकोपिलङ्घयेत् नरसिंहनिर्माल्यलङ्घना
द्भ्रष्टदिव्यरथारोहणशक्तिंशान्तनुम्प्रति अतःपरन्तुनिर्म्माल्यंमालङ्घयमहीपते न
रसिंहस्यदेवस्यतथाऽन्येषान्दिवौकसामितिनारदवाक्यात् इतिशूलपाणिः दाक्षि
णात्यास्तु विष्वक्सेनायदातव्यंनैवेद्यस्यशतांशकम् पादोदकम्प्रसादश्चलिङ्गे

For Private and Personal Use Only

पू. पं. चण्डेश्वरायतु इत्युक्तवन्तः अथवराहपुराणोक्तविष्णोरपराधाः क्षत्रियासिद्धान्नभो भा.
९१ जनम् १ अनिषिद्धदिनेदन्तकाष्ठमकृत्वाविष्णोरुपसर्प्पणम् २ मैथुनङ्कृत्वाऽस्ना प्र.१६
त्वा विष्णुप्रतिमादिस्पर्शनम् ३ शवन्दृष्ट्वाऽस्नात्वाविष्णुकर्म्मकरणम् ४ रजस्वलां
स्पृष्ट्वाऽस्नात्वाविष्णुस्पर्शनम् ५ शवंस्पृष्ट्वाऽस्नात्वाविष्णुसान्निधाववस्थानं ६ विष्णुं
स्पृशतःपायुवायुत्यागः ७ विष्णोःकर्म्मकुर्व्वतःपुरीषत्यागः ८ विष्णुशास्त्रमनादृत्य
शास्त्रान्तरप्रशंसा ९ अतिमलिनव्वाँसःपरिधाय विष्णुकर्म्माचरणम् १० अविधा ९१
नेनोपस्पृश्यविष्णुस्पर्शनम् ११ विष्णोरपराधङ्कृत्वाविष्णोरुपसर्प्पणम् १२ कु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

द्धस्यविष्णुस्पर्शनम् १३ निषिद्धपुष्पेणविष्णोरर्च्चनम् १४ रक्तव्वाँसःपरिधायवि
ष्णोरुपसर्प्पणम् १५ अन्धकारेविनादीपेनविष्णोःस्पर्शनम् १६ कृष्णवस्त्रम्परि
धायविष्णोःकर्म्माचरणम् १७ वायसोद्धूतवस्त्रम्परिधायाविष्णोःकर्म्माचरणम् १८
विष्णवेकुक्कुरोच्छिष्टदानम् १९ वाराहमांसम्भुक्त्वाविष्णोरुपसर्प्पणं २० जालपाद
म्भुक्त्वाविष्णोरुपसर्प्पणम् २१ दीपंस्पृष्ट्वाहस्तमप्रक्षाल्यविष्णोः कर्म्माचरणं २२
श्मशानङ्गत्वाऽस्नात्वाविष्णोरुपसर्प्पणम् २३ पिण्याकम्भुक्त्वाविष्णोरुपसर्प्पणम्
२४ विष्णवेवराहमांसनिवेदनम् २५ मद्यमादायस्पृष्ट्वापीत्वावाविष्णुगृहप्रवेशन

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

म् २६ परकीयेनाशुचिनावस्त्रेणपरिहितेनाविष्णुकर्म्माचरणम् २७ विष्णवेनवान्न मप्रदायतद्भोजनम् २८ गन्धपुष्पेअप्रदायधूपदानम् २९ उपानहावारुह्याविष्णु स्थानप्रवेशनम् ३० भेरीशब्देनविनाविष्णोः प्रबोधनम् ३१ अजीर्णेसतिविष्णोरु पसर्प्पणामिति ३२ एतदपराधक्षमापनन्तुगीताध्यायपाठः पङ्कजपुष्पैर्विष्णुपूजन ञ्च नारसिंहे अतःप्रभृतिनिर्म्माल्यम्मालङ्घयमहीपते नरसिंहस्यदेवस्यतथान्ये षान्दिवौकसाम् अहन्यहानियोमर्त्योगीताध्यायन्तुसम्पठेत् द्वात्रिंशदपराधैश्चअ हन्यहनिमुच्यते अपराधसहस्राणिअपराधशतानिच पद्मनैकेनदेवेशःक्षमतेहेल

यार्चितइत्यभिधानात् स्मृत्यालोकेतु एतेद्वात्रिंशदाख्याताअपराधाःफलैःसह विष्णोरभ्यर्च्चनंसम्यगमीषाम्मार्ज्जनव्विँदुरित्युक्तम् इतिपूजापङ्कजभास्करेविष्णुपूजाकथनन्नामषोडशः प्रकाशः १६ एवन्देवषट्कंसम्पूज्यतद्भिन्नस्येष्टदेवतालेताम्पूजयेत् तत्रायव्विँशेषः यस्यागमोक्तकल्पेदीक्षाभवेत्सतेनैवकल्पेन यस्यतुपञ्चरात्रोक्तकल्पेदीक्षासतेनकल्पेनपूजयेत् देवषट्कान्यतमस्येष्टदेवतालेतुस्वदीक्षोक्तकल्पेनपूजयात न्त्रेणैवशिवम्भास्करमित्यादिवचनबोधितानित्यपूजापिनिर्व्वहतीतिगौडाः शिष्टास्तुदेवषट्कान्यतमस्येष्टदेवतालेपि पृथक्स्वेष्टदेवताम्पूजयन्ति तत्रपञ्चगौडाआगमो

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

क्तामेवदीक्षांगृण्हन्तीति आगमोक्तेष्टदेवतासामान्यपूजापद्धतिः क्वचित्सप्रमाणाक्व
चित्तुविस्तरभियाप्रमाणरहितापिमहामहोपाध्यायगोविन्दठक्कुरकृतपूजाप्रदीप म
हामाहोपाध्यायदेवनाथठक्कुरकृततन्त्रकौमुदी मन्त्रमहोदधि तन्त्रसाराद्यनुसारेण
लिख्यते तत्रदेवतापूजा द्वारमागत्ययथोक्तासनउपविश्यदक्षिणहस्तस्यतर्ज्जन्यां
राजतमङ्गुलीयकमनामिकायांसौवर्णमङ्गुलीयकञ्चविध्रियात्वरदातन्त्रेप्रथमप
टले पूजाकालेसर्व्वदैवकुशहस्तोभवेच्छुचिः तर्ज्जन्यांरजतन्धार्य्यंस्वर्णन्धार्य्यमनाम
या कुशकार्य्यकरंयस्मान्नतुवन्याःकुशाःकुशाः कुशेनरहितापूजाविफलाकथितामया

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नान्यस्यरजतंस्वर्णन्धार्य्यंहिनिजमङ्गले इत्यभिधानात् ततआचामेत् तत्प्रकार
स्तु मूलेनत्रिरपःपीत्वाकरम्प्रक्षाल्यद्विरोष्ठौचप्रक्षाल्यतर्ज्जन्यङ्गुष्ठाभ्याम्मुखंस्पृशे
त् ताभ्यामेवनासिकेच अनामिकाङ्गुष्ठाभ्यान्नेत्रेकर्णौचस्पृष्ट्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठाभ्या
न्नाभिन्तलेनहृदयञ्चसर्व्वाङ्गुलीभिर्म्मस्तकमंसौचस्पृशेत् ततःसामान्यार्घङ्कुर्य्या
त् तद्यथा स्ववामेरक्तचन्दनसिन्दूरपटवासान्यतमैः त्रिकोणंवृत्तञ्चतुरस्त्रंभूबिम्ब
ञ्चविलिख्य ओंआधारशक्तयेनमइतिगन्धादिभिःसम्पूज्यफडितिमन्त्रेणार्घपात्र
म्प्रक्षाल्यसाधारमर्घपात्रन्तत्रनिधाय नमइतिपठन्जलेनापूर्य्य तत्रओंगङ्गेचयमुने

For Private and Personal Use Only

पू. पं. चैवगोदावरिसरस्वति नर्म्मदेसिन्धुकावेरिजलेस्मिन्त्सान्निधिङ्कुरुइतिमन्त्रेणक्रो भा.
९४ मित्यङ्कुशमुद्रयासूर्य्यमण्डलात्तीर्थान्यावाह्य प्रणवेनगन्धादींस्तत्रनिःक्षिप्यधेनु प्र १७
मुद्राम्प्रदर्श्यतज्जलंस्पृशन् दशधाऽष्टधावामूलमन्त्रञ्जपेदितितन्त्रसारः अतएवभै
रवतन्त्रे ततआचमनङ्कृत्वासामान्यार्घम्प्रकल्पयेत् त्रिकोणवृत्तभूबिम्बमण्डलंर
चयेत्ततः आधारशक्तिंसम्पूज्यतत्राधारंविनिःक्षिपेत् अस्त्रेणपात्रंसंशोध्यत्वन्मन्त्रे
णचपूरयेत् निःक्षिपेत्तीर्थमावाह्यगन्धादीन्प्रणवेनतु दर्शयेद्धेनुमुद्रांवैसामान्यार्घ ९४
विधिःस्मृतः सामान्यार्घेणदेवेशिपूजयेदिष्टदेवताइत्युक्तं पूजाप्रदीपेतु प्रणवेनपु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्पादिकन्तत्रनिःक्षिप्यफडितिशोधयित्वातज्जलंस्पृशन्मूलमन्त्रन्त्रिर्ज्जप्त्वाधेनुमुद्रा
म्प्रदर्शयेदित्यभिहितम् मूलमन्त्रस्तुतत्तद्देवताकतत्तन्मन्त्रःउपचारदानेविशिष्टम
न्त्राज्ञानेप्रणवादिचतुर्थ्यन्तनमोन्ततत्तद्देवतानामापि तन्त्रकौमुद्याम् उपचारप्रदाने
षुविशिष्टोनास्तिचेन्मनुः ताराद्यांङेसमायुक्तनमोन्तान्देवताभिधाम् समुच्चरेदयम्म
न्त्रोमूलादिः परिकीर्त्तितइति अर्घ्यादिपात्रन्तन्त्रकौमुद्याम् तत्वसागरे हैरण्यंराजत
न्ताम्रङ्कांस्यम्पालाशपत्रकम् रत्नोद्भवंशङ्खजव्वाँपद्मपत्रमथापिवा पात्रमष्टविध
म्प्रोक्तंसर्व्वसिद्धिकरम्परमिति ततःपात्रान्तरेणोद्धृतेनतज्जलेनफडितिमन्त्रेणद्वारम

For Private and Personal Use Only

भ्युक्ष्यगृहद्वारदेवताःपुष्पतोयाभ्याम्पूजयेत् तद्यथा मन्त्रमहोदधौ ऊर्द्ध्वोदुम्बरेमध्ये ओंगणेशायनमः १ दक्षे ओंमहालक्ष्म्यैनमः २ वामे ओंसरस्वत्यैनमः ३ पुनर्द्दक्षिणशाखायाम् ओंविघ्नेशायनमः ४ ओंगङ्गायैनमः ओंयमुनायैनमः वामेक्षेत्रपालायनमः ओंगङ्गायैनमः ओंयमुनायैनमः पुनर्द्दक्षे ओंधात्रेनमः वामे ओंविधात्रेनमः पुनर्द्दक्षे ओंशङ्खनिधयेनमः वामे ओंपद्मनिधयेनमः इतिपूजयित्वा देहल्याम् ओं अस्त्रायनमइति पूजाप्रदीपेतूर्णापद्धतौ द्वारस्यदक्षिणेवामेगणेशञ्चसरस्वतीम् उर्द्ध्वोदुम्बरकेमध्येतयोर्द्वारश्रियंयजेत् ततोदक्षिणशाखायांविघ्नंक्षेत्रेशमन्यतः तयोःपा

र्ध्वंगतेगङ्गायमुनेपुष्पवारिभिः धातारञ्चविधातारंशङ्खपद्मनिधीतथा देहल्यामर्च्चे येदस्त्रम्प्रतिद्वारमितिक्रमात् दक्षिणवामशाखयोः क्रमेणगङ्गायमुनेपूजनीये तदुक्त न्तत्रैव गङ्गाञ्चयमुनान्तद्वद्दक्षसव्यन्तुशाखयोरित्युक्त्वा द्वारोर्द्ध्वशाखायाम् दक्षिण शाखोपरिविघ्नेशन्तत्रैवमध्येमहालक्ष्मीन्तत्रैववामशाखोपरिसरस्वतीम् पुष्पतोया भ्यांसम्पूज्यदक्षिणशाखायांविघ्नेशम् वामशाखायाङ्क्षेत्रपालञ्चपूजयेत् ततोद क्षिणवामशाखयोः क्रमेणगङ्गायमुनेपूजनीये एवन्धात्रादयोपि विघ्नेशस्यक्षेत्रपा लस्यच दक्षिणवामपार्श्वयोः क्रमेणगङ्गायमुने एवन्धातृविधात्रोःपार्श्वयोः शङ्ख

पू.पं. निधिपद्मनिधी देहल्यामस्त्रञ्चपूजयेदितिकेचित् ततस्तत्तद्देवतायाद्वारपालम्पूजये भा.
९६ दित्यभिहितम् तन्त्रसारेतुधातृविधातृशङ्खनिधिपद्मनिधीनाम्पूजानोक्ता अश प्र.१७
क्तश्चेत्पुष्पाक्षतवारिभिरेकदैव ओंद्वारदेवताभ्योनमइतिपूजयेत् ततोदक्षिणपादपु
रःसरन्द्वारस्यवामशाखांस्पृशन् स्वदक्षिणाङ्गंसङ्कोचयन् पूजागृहान्तः प्रविश्यओं
वास्तुपुरुषायनमः ओंब्रह्मणेनमइतिपूजयेत् तथाचागमविवेके ततोवामाङ्गसङ्कोच
दक्षपादपुरःसरः पूजायामण्डपस्यास्यप्रवेशःसमुदाहृतः नैरृत्यान्दिशिवास्त्वीश ९६
म्ब्रह्माणञ्चसमर्च्चयेदिति ततआसनोपवेशनात्पूर्वमासनो पवेशनानन्तरंवामूलमन्त्रे

ण दिव्यदृष्ट्यवलोकनेनदिव्यान्विघ्नान् ओंअस्त्रायफडितिमन्त्रेणजलेनान्तरिक्षगा
न् विघ्नान् वामपार्ष्णिघातत्रयेणभौमान्विघ्नांश्चोत्सार्य्य लाजचन्दनसिद्धार्थभस्मदू
र्व्वाङ्कराक्षताः विकिराइतिसन्दिष्टाःसर्वविघ्नौघनाशकाः इतिवचनबोधितविकरान्
फडितिसप्तवाराभिमन्त्रितान्गृहीत्वा ओंअपसर्प्पन्तुतेभूतायेभूताभुविसंस्थिताः
येभूताविघ्नकर्त्तारस्तेनश्यन्तुशिवाज्ञया इतिमन्त्रेणदिक्षुविकिरेत् ततोक्षतमादाया
स्त्रमन्त्रेणनाराचमुद्रयागृहान्तराविघ्नानुत्सारयेत् ततओंह्रींआधारशक्तिकमलास
नायनमः इत्यासनङ्गन्धादिनासम्पूज्यपठेत् आसनमन्त्रस्यमेरुपृष्ठऋषिः सुतल

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पं भा.
९७ प्र.१७

ऋ्छन्दः कूर्म्मोदेवताआसनपरिग्रहणेविनियोगः ओंपृथ्विलयाधृतालोकादेवित्वं
विष्णुनाधृता त्वञ्चधारयमाम्भद्रेपवित्रङ्कुरुचासनमितिपठित्वास्वस्तिकादिक्रमे
णोपविशेत् इतितन्त्रसारः पूजाप्रदीपेतु द्वारपालपूजामुक्त्वादिव्यदृष्ट्यवलोकनेन
दिव्यान्विघ्नान् अस्त्रमन्त्रेणजलक्षेपेणान्तरिक्षगान् ओंअपसर्प्पन्तुतेभूताइत्या
दिमन्त्रम्पठित्वाफडितिनाराचास्त्रबुद्ध्यासिद्धार्थाक्षतकुसुमानिमण्डपान्तःप्रक्षिप्य
पार्ष्णिघातत्रयन्दत्वाभौमान्विघ्नांश्चोत्सार्य्यवामशाखान्दक्षिणांशेनस्पृशन् दक्षि ९७
णाङ्घ्रिणादेहलींव्विलंघ्याङ्गंसङ्कोचयन् मण्डपम्प्रविशेत् ततोनैर्ऋत्यान्दिशिवा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्वीशम्ब्रह्माणञ्चाभ्यर्च्च्यपञ्चगव्यार्घतोयाभ्याम्मण्डपम्प्रोक्ष्य ओंतीक्ष्णदंष्ट्रमहा
कायकल्पान्तदहनोपम भैरवायनमस्तुभ्यमनुज्ञान्दातुमर्हसि इतिभैरवानुज्ञाङ्गृ
हीत्वाचतुर्भिः संस्कारैर्म्मण्डपंशोधयेत् तद्यथा मण्डपम्मूलमन्त्रेणवीक्ष्यफडितिप्रो
क्ष्यफडितिकुशैस्ताडयित्वाहूमित्यभ्युक्षेत् ततोमण्डपञ्चन्दनागुरुकर्प्पूरैर्द्धूपयित्वा
कुशाजिनकम्बलोत्तरंव्विहितमासनम्वेदिकायांव्विन्यस्यजलेनाभ्युक्ष्यतत्रासनेआ
धारशक्तिप्रकृतिकूर्म्मानन्तपृथिवीः सम्पूज्यआसनमन्त्रस्येत्याद्यभिहितवान् ततः
पञ्चगव्येनमण्डपम्परिशोधयेत् ततः स्वदक्षिणेअर्घपाद्याचमनीयमधुपर्कपात्राणिग

For Private and Personal Use Only

पू.पं. न्धपुष्पादींश्चस्थापयेत् वामपार्श्वे अम्बुपूर्णपात्रञ्छत्रव्यँजनमादर्शञ्चामरन्ता भा.
९८ म्बूलञ्चस्थापयेत् पृष्ठदेशेहस्तप्रक्षालनार्थम्पात्रंस्थापयेत् सर्व्वदिक्षुघृतप्रदीपाँश्च प्र.१७
स्थापयित्वाकृताञ्जलिःसन् वामे ओंगुरुभ्योनमः ओंपरमगुरुभ्योनमः ओंपरात्पर
गुरुभ्योनमः ओंपरमेष्ठिगुरुभ्योनमः दक्षिणे ओंगणेशायनमः मध्येऽमुकदेवतायैन
मःइतिप्रणमेत् ततःफडितिमन्त्रेणगन्धपुष्पाभ्यांकरौसंशोध्य ऊर्ध्वोर्ध्वतालत्रयन्द
त्वा छोटिकाभिर्द्दशदिग्बन्धनङ्कुर्य्यात् ततोरमितिजलधारयावह्निप्राकारञ्चिन्तये ९८
त् इतितन्त्रसारः पूजाप्रदीपेतु मध्येदुर्ग्गाप्रणामानन्तरम्पश्चात् क्षेत्रपालन्नमस्कृ

त्य ओंसहस्त्रारहुम्फडितिरक्षांव्विधाय सुगन्धिपुष्पमर्द्दनहस्तौसुरभीकृत्यतत्पुष्प
न्नाराचमुद्रयोत्तरतःक्षिप्त्वा फडितिकरौसंशोध्य ऊर्ध्वोर्ध्वतालत्रयन्दत्वाऽस्त्रमुद्रया
दिग्बन्धनङ्कुर्य्यात् इत्युक्तम् अथभूतशुद्धिः तत्प्रकारस्तु मन्त्रमहोदधौ स्वाङ्केउ
त्तानौहस्तौ कृत्वामूलाधारेस्थितां बिसतन्तु निभांव्विद्युत्प्रभाङ्कुण्डलीम्परदेवतांहू
ङ्कारोत्थध्वनिनाप्रबुद्धाम्मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहताख्यचत्वारिचक्राणि
भित्त्वासुषुम्णावर्त्मनाहृद्गतांस्मृत्वाहृदम्बुज स्थितम्प्रदीपकलिकाकारञ्जीवमादाय
विशुद्धाज्ञाख्येद्वेचक्रेभित्त्वाब्रह्मरन्ध्रगतांस्मरेत् ततोहंसमन्त्रेणजीवम्ब्रह्मणिसँय्यो

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ज्यपादादिजानुपर्य्यन्तञ्चतुष्कोणंलमितिभूबीजाढ्यं सवज्रकम्पीतवर्णम्भूमण्डल
ञ्जान्वादिनाभिपर्य्यन्तमर्द्धचन्द्रनिभं श्वेतंवमितिवरुणबीजाढ्यंपद्मद्वयाङ्कितञ्ज
लमण्डलन्नाभेर्हृदयपर्य्यन्तन्त्रिकोणंरमितिवह्निबीजाढ्यंस्व स्तिकाङ्कितंरक्तवर्णव
ह्निमण्डलं हृदोभ्रूमध्यपर्य्यन्तव्वँर्तुलंषड्बिन्दुलाञ्छितय्यँमितिवायुबीजाढ्यं धूम्र
वर्णंव्वायुमण्डलम्भ्रूमध्याद्ब्रह्मरन्ध्रपर्य्यन्तंवर्त्तुलंस्वच्छंहंबीजाढ्यङ्गगनमण्डलञ्चवि
चिन्त्यगन्धरसरूपस्पर्शशब्दैःनासिकाजिव्हाचक्षुस्त्वक्श्रोत्रैः वाक्पाणिपादपायू ९९
पस्थैश्चक्रमेणयुतानिचतानिविभाव्य ततः समानोदानव्यानापानप्राणान्धरादिम

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ण्डलगतान् पञ्चवायूनूस्मरेत् एषुचपञ्चसुमण्डलेषुतत्तदीशान् क्रमेणब्रह्मविष्णुशि
वेशानसदाशिवान् ध्यात्वानिवृत्तिप्रतिष्ठाविद्याशान्तिशान्त्यतीतेतिपञ्चकलाअपिध
रादिगताः स्मरेत् ततोभुवञ्जलेजलव्वँह्नौवह्निव्वाँयौवायुमाकाशेआकाशमहङ्कारेऽ
हङ्कारम्महत्तत्वेमहान्तम्प्रकृतौप्रकृतिमात्मनिविलापयेत् ततःशुद्धसच्चिन्मयोभूत्वाद
क्षकुक्षिस्थितमङ्गुष्ठपरिमितम्ब्रह्महत्याशिरोयुक्तंकनकस्तेयबाहुकं मदिरापानहृद
यंस्वर्णस्तेयकटीयुतंपापिसर्व्वोगिपादयुगलमुपपातकरोमाणंखड्गचर्मधरंदुष्टमधो
वक्रन्दुःसहङ्कृष्णम्पापपुरुषंव्विचिन्त्य यमितिबीजंषोडशवारंजपन् वायुनाशरी

For Private and Personal Use Only

रंसम्पूर्य्यस्वशरीरयुतमेनव्विँशोष्य रमित्यग्निबीजश्चतुः षष्टिवारञ्जपन् तदुत्थेनव
ह्निनास्वशरीरयुतम्पापपुरुषङ्कुम्भकेनदग्ध्वाय मितिवायुबीजन्द्वात्रिंशद्वारञ्जपन्
पापनरोद्भवम्भस्मपृथक्कृत्यबहीरेचयेत् ततोवमितिसुधाबीजंस्मरन्ललाटेचन्द्र
न्नीत्वाचन्द्रमण्डलाद्गलितामृतेनस्वदेहोत्थम्भस्मसम्प्लाव्यल मितिभूबीजेनघनीकृ
त्यकनकाण्डाकारव्विँचिन्त्य विशुद्धमुकुरसन्निभंविचिन्त्यह मित्याकाशबीजंस्मरन्
मूर्द्धादिपादपर्य्यन्तन्तान्यङ्गानिविरचयेत् ततश्चैतन्यादाकाशादीनिभूतान्युत्पाद्यप
रसङ्गात्सुधामयजीवंसोहमितिमन्त्रेणसमादायहृदयाम्बुजेसंस्थाप्य मूलाधारगता

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ङ्कुण्डलींस्मरेत् अस्याआवश्यकत्वमाह यामले भूतशुद्धिंलिपिन्यासंविनायस्तु
प्रपूजयेत् विपरीतफलन्दद्यादभक्त्यापूजनंयथेति पूजाप्रदीपेतु हृत्पद्मकर्णिकास्थ
न्दीपशिखानिभञ्जीवात्मानंहंसइतिमन्त्रेण सुषुम्णावर्त्म्मनामस्तकोपरिसहस्त्रद
लकमलावस्थितेपरमात्मनिसंयोज्यआकाशवायुतेजोजलपृथिवीश्रोत्रत्वक्चक्षूरस
नघ्राणमुखपाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्ध वचनादानगतिविसर्गानन्दा
त्मकपञ्चविंशतितत्वानिपरमात्मनिबीजभावेनव्युत्क्रमाल्लीनानिविचिन्त्य वामना
सापुटे यमितिवायुबीजंधूम्रंवायुमंडलस्थंविचिन्त्य नाभिचक्रस्थवायुमण्डलावस्थि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तवायुनाऐक्यव्विँभाव्य पूरकङ्कृत्वा कुम्भकेवामकुक्षिस्थकृष्णवर्णपापपुरुषेणसह
शुष्कंशरीरव्विँचिन्त्यदक्षिणनासापुटेनवायुंरेचयेत् ततोदक्षिणनसापुटेरमितिव
ह्निबीजंरक्तवर्णव्वँह्निमण्डलस्थंलीनमारुतव्विँचिन्त्यहृदयस्थवह्निमण्डलावस्थितव
ह्निनाऐक्यव्विँभाव्य पूरकेवह्निपूर्णशरीरव्विचिन्त्य कुम्भकेदग्धाञ्चिन्तयित्वावाम
नासापुटेनभस्मनासहवायुंरेचयेत् ततोवामनासापुटे ठमितिचन्द्रबीजंश्वेतञ्जलम
ण्डलस्थव्विँचिन्त्यसहस्त्रपत्रकमलस्थजलमण्डलस्थामृतेनएकीभूतंसम्भाव्य पूर १०१
केठमितिबीजंललाटचन्द्रंनीत्वाकुम्भकेवमित्यमृतबीजेनवह्निमयीञ्चन्द्रादमृतवृष्टि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्निपात्यदोषजातांविँश्लेषयन् दिव्यंशरीरमुत्पाद्य आपादतलमस्तकममृतेनाप्लाव्य
दक्षिणनासापुटेनवायुंरेचयेत् पूरकेषोडशमात्रयाकुम्भकेचतुःषष्टिमात्रयारेचकेद्वा
त्रिंशन्मात्रयातत्तन्मन्त्रजपः ततस्तत्वानिस्वस्वस्थानानिनीत्वाजीवात्मानंपरमात्म
नःसकाशात्सोहमितिमन्त्रेणत्हृदयाम्बुजमानयेदिति तथाचसारसमुच्चये सध्येयाँ
ज्यजीवमथदुर्ग्गममध्यनाडीमार्ग्गेणपुष्करनिविष्टशिवेसुसूक्ष्मे हंसेनदेहममरेन्द्रपु
रोगतेनसार्द्धेन्दुनाभासितसाद्धिदधीतबुध्याइति अमरेन्द्रपुरोगतेन लकारप्रथमेनरे
फेणेत्यर्थः तन्त्रान्तरेतु सुषुम्णावर्त्मनात्मानम्परमात्मनियोजयेत् योगयुक्तेनवि

For Private and Personal Use Only

धिनाचिन्मन्त्रेणसमाहितः कारणेसर्व्वभूतानांतत्वान्यांपिचाचिन्तयेत् बीजभावेनली नानिव्युत्क्रमात्परमात्मनीति सोहंमन्त्रेणयोजनमुक्तम् सोहमितिचिन्मन्त्रःअतए वतत्रहंसमन्त्रेणानयनमुक्तम् एवञ्च सोहम्मन्त्रेणयोजनम् हंसमन्त्रेणानयनम् हं समन्त्रेणयोजनम् सोहम्मन्त्रेणानयनमित्युभयमपिप्रामाणिकमेवेत्याहुः अशक्त स्तुमूलाधरोत्थितकुण्डलिन्यात्द्वर्तिजीवात्मानंहंसइतिमन्त्रेणब्रह्मरन्ध्रस्थपरमशि वेसय्योज्यसोहमितिमन्त्रेणजीवपरमात्मनोरैक्यव्विँचिन्त्य तस्माद्ब्रह्मणःप्रादुर्भू तंशरीरंभावयेदिति इतिभूतशुद्धिः अथप्राणस्थापनम् अस्यप्राणप्रतिष्ठामन्त्रस्याजे

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शपद्मजाऋषयः ऋग्यजुःसामानिछन्दांसिप्राणशक्तिर्देवता आँबीजम् ह्रींशक्तिः
क्रोंकीलकम्प्राणस्थापनेविनियोगः शिरसि ब्रह्मविष्णुमहेश्वरेभ्यऋषिभ्योनमः मु
खे ऋग्यजुःसामभ्यश्छन्दोभ्योनमः हृदि प्राणशक्त्यैदेवतायैनमः गुह्ये आँबीजाय
नमः पादयोः ह्रींशक्तयेनमः सर्वाङ्गे क्रोंकीलकायनमः इतिऋष्यादीन्विन्यस्य
ङंकंखंघंगंनमोवय्वग्निजलभूम्यात्मनेहृदयायनमइतिहृदि ञंचंछंझंजंशब्दस्पर्शरूप
रसगन्धात्मनेशिरसेस्वाहाइतिशिरसि णंटंठंढंडंश्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिव्हाघ्राणात्मनेशि
खायैवषडितिशिखायाम् नंतंथंधंदंवाक्पाणिपादपायूपस्थात्मनेकवचायहूमितिबा

For Private and Personal Use Only

पू. पं. ह्रौः मंपंफंभंबंवक्तव्यादानगमनविसर्ग्गानन्दात्मनेनेत्रत्रयायवौषडितिनेत्रयोः शं भा.
१०३ यंरंवंलंहंषंक्षंसंळंबुद्धिमनोऽहंकारचित्तात्मनेअस्त्रायफट् ततोनाभ्यादिपादाग्रान्तम् प्र.१७
आंनमः कण्ठादिनाभ्यन्तंह्रींनमःमूर्द्धादिकण्ठान्तंक्रोंनमः ततोलेलिहानमुद्रयाहृद
यंस्पृशन्यंत्वगात्मनेनमः रंअसृगात्मनेनमःलंपरमात्मनेनमःवंमेदआत्मनेनमःशंअ
स्थ्यात्मनेनमःषंमज्जात्मनेनमःसंशुक्रात्मनेनमःहौंओजआत्मनेनमः हंप्राणात्मनेन
मःसंजीवात्मनेनमःइतियादीन्न्यसेत् ततोयंरंलंवंशंषंसंळंक्षंहौंहंसः इत्यनेनमूर्द्धादि १०३
पादांतंव्यापकंकुर्य्यात् इतिप्राणप्रतिष्ठाविधायमातृकान्यासङ्कुर्य्यात् अस्याव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्यकलमाहफेत्कारिणीतन्त्रे मन्त्रामूकलमायान्तिविन्यासेनविनालिपेः सर्व्वमन्त्र
प्रसित्ध्यर्थन्तस्मादादौलिपिंन्यसेतइति तत्प्रकारोयथा अस्यमातृकामन्त्रस्यब्रह्मा
ऋषिर्ग्गायत्रीछंदोमातृकासरस्वतीदेवताहलोबीजानिस्वराः शक्तयः अव्यक्तंकीलकं
लिपिन्यासेविनियोगःदेहशुद्धौविनियोगइतिप्रदीपःशिरसिओंब्रह्मणेऋषयेनमः मु
खेओंगायत्रीछंदसेनमः हृदि ओंमातृकासरस्वत्यैदेवतायैनमः गुह्ये हलभ्योबीजेभ्यो
नमःपादयोःस्वरेभ्यःशक्तिभ्योनमः सर्व्वाङ्गे अव्यक्तायकीलकायनमः इतिन्यस्य त
तःकराङ्गन्यासः अंकंखंगंघंङंआंअङ्गुष्ठाभ्यान्नमःइंचंछंजंझंञंईतर्ज्जनीभ्यांस्वाहा

For Private and Personal Use Only

उंटंठंडंढंणंऊंमध्यामाभ्यांवषट् एंतंथंदंधंनंएंअनामिकाभ्यांहूं ओंपंफंबंभंमंऔंकनि
ष्ठिकाभ्यांवौषट् अंयंरंलंवंशंषंसंहंळंक्षंअःकरतलकरपृष्ठाभ्यांफट् करन्यासेपिअ
ङ्गुष्ठाभ्यान्नमइत्यादिस्थानेषु हृदयायनमः इत्यङ्गुष्ठयोः शिरसेस्वाहाइतितर्ज्ज
न्योः शिखायैवषडितिमध्यमयोः कवचायहूमित्यनामिकयोः नेत्रत्रयायवौषडितिक
निष्ठयोः अस्त्रायफडितिकरतलयोर्व्विन्यसेदितिपूजाप्रदीपः षडङ्गानिविधेयानिजा
तियुक्तानिदैशिकैः अङ्गुष्ठादिष्वङ्गुलीषुन्यसेदङ्गैःसजातिभिः अस्त्रन्तुतलयोर्न्य
स्यकुर्य्यात्तालत्रयन्ततः दिशस्तेनैवबध्नीयाच्छोटिकाभिःसमाहितः हृदयादिषुविन्य

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्येदङ्गमन्त्रांस्ततःसुधीः हृदयायनमःपूर्वंशिरसेवह्निवल्लभा शिखायैवषडित्युक्तंकवचायहुमीरितं नेत्रत्रयायवौषट्स्यादस्त्रायफडितिक्रमात् षडङ्गमन्त्रानित्युक्तान्षडङ्गेषुनियोजयेत् पञ्चाङ्गानिमनोर्यस्यतत्रनेत्रमनुंत्यजेत् अङ्गहीनस्यमंत्रस्यस्वेनैवाङ्गानिकल्पयेत् जातयश्च नमःस्वाहावषट्हुञ्चवौषट्फट्कारएदच जातिषट्कमिति प्रोक्तंहृदयाद्यस्त्रसय्युँतामितिकारणागमोक्तेः ततएवमेवहृदयादिन्यासंकुर्य्यात् ततोन्तर्म्मातृकान्यासः तद्यथाअकारादिषोडशस्वरान्सबिन्दून्षोडशदलकमलेकपठमूलेन्यसेत् ककारादिद्वादशवर्णान्सबिन्दून्द्वादशदलकमलेहृदयेन्यसेत् डका

For Private and Personal Use Only

रादिदशवर्णान्सबिन्दून्दशदलकमलेनाभौन्यसेत् वकारादिषड्वर्णान्सबिन्दून्
षट्दलकमलेलिङ्गमूलेन्यसेत् वकारादिचतुरोवर्णान्सबिन्दून्चतुर्द्दलकमलेमूला
धारेन्यसेत् हक्षवर्णद्वयंसबिन्दुन्द्विदलपद्मेभ्रूमध्येन्यसेत् ततोबाह्यमातृकान्यासः
तस्याध्यानन् पञ्चाशल्लिपिभिर्व्विभक्तमुखदोःपन्मध्यवक्षस्थलाम्भास्वन्मौलिनिब
द्धचन्द्रशकलामापीनतुङ्गस्तनीम् मुद्रामक्षगुणंसुधाद्यकलशव्विंद्याञ्चहस्ताम्बुजै
र्बिभ्राणाव्विंशदप्रभान्त्रिनयनाव्वाँग्देवतामाश्रयेत् इतिमुद्रादिकमधोदक्षिणह
स्तमारभ्यप्रादक्षिण्येनध्येयम् एवन्ध्यात्वान्यसेत् तद्यथाअंनमोललाटे ऑंनमोमु

For Private and Personal Use Only

खवृत्ते एवंइंनमःदक्षनेत्रे ईंनमःवामनेत्रे उंऊंकर्णयोःॠंॠंनसोःऌंॡंगण्डयोःएंओ
ष्ठे ऐंअधरे ओंऊर्द्ध्वदन्तपंक्तौ औंअधोदन्तपंक्तौ अंब्रह्मरन्ध्रे अःमुखे कंदक्षबाहुमूले
खंकूर्प्परे गंमणिबन्धे घंअङ्गुलीमूले ङंअंगुल्यग्रे चंछंजंझंञंवामबाहुमूलसन्ध्यग्र
केषु एवंटंठंडंढंणं दक्षिणपादमूलसंध्यग्रकेषु तंथंदंधंनं वामपादमूलसन्ध्यग्रकेषु
पंदक्षिणपार्श्वे फंवामपार्श्वे बंपृष्ठे भंनाभौ मंजठरे यंहृदि रंदक्षबाहुमूले लंककुदिवं
वामबाहुमूले शंहृदादिदक्षिणकराग्रपर्य्यंते षंहृदादिवामकराग्रपर्य्यंते संहृदादिदक्ष
पदे हंहृदादिवामपदे ळंहृदाद्युदरे क्षंहृदादिमुखे सर्व्वत्रनमोन्तान्न्यसेत् हक्षमध्येळ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कारस्थितौप्रमाणंतु वर्णमालाजपे अनुलोमविलोमेनक्लृप्तयावर्णमालया आदिळा
न्तळादिआन्तक्रमेणपरमेश्वरि क्षकारम्मेरुरूपञ्चलंघयेन्नकदाचनेतिमुण्डमातन्त्रं
बहुभिरस्याकारोच्चारणयोर्भेदोनाक्रियते वेदेऽस्योच्चारणस्थानञ्जिह्वामूलं देवना
गरवर्णमालायाम् अस्याकारएवम्प्रकारः ळइतिअस्यप्रयोगः अग्निमी ळे हेअग्नि
वीळचित् इत्यादिऋग्वेदे एवंसृष्टिन्यासव्विँधायस्थितिन्यासङ्कुर्य्यात् तद्यथा ऋ
षिश्छन्दश्चपूर्ववदेवदेवतात्रविश्वपालिनी ध्यानंतु उपविष्टाव्वँल्लभाङ्कध्यायेद्देवी
मनन्यधीः मृगबालव्वँरव्विँद्यामक्षसूत्रन्दधत्करैः मालाविद्यालसद्धस्तांवहन्ध्येयः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शिवोगिरमिति ततोऽकारादिक्षकारांतानूवर्णानूसविसर्ग्गबिन्दूनूपूर्व्वोक्तस्थानेषु
विन्यस्यताद्दशानेवअकारादिठकारान्पूर्व्वोक्तस्थानेषुविन्यसेत् यदाह एवंध्यात्वाड
काराद्यान्वर्णानङ्गेषुविन्यसेत् गुल्फादिजानुपर्य्यन्तंस्थितिन्यासोयमीरितः ततःसं
हारमातृकान्यासः ऋष्यादिरत्रापिपूर्व्ववत् तस्याध्यानम् अक्षस्त्रक्टङ्कसारङ्गवि
द्याहस्तान्त्रिलोचनां चन्द्रमौलिङ्कुचानम्रांरक्ताब्जस्थाङ्गिरंभजे अक्षस्त्रगादीनिद
क्षिणाधोहस्तमारभ्यध्येयानि न्यासस्तुबिन्दुयुक्तक्षकाराद्यकारान्तवर्णानाम् यथा
क्षंनमोहृदादिमुखेइत्यादि एवंसंहारन्यासङ्कृत्वापुनःसृष्टिन्यासंस्थितिन्यासञ्चकु

For Private and Personal Use Only

र्य्यात् ततःप्राणायामंकुर्य्यात् कृत्वेत्थम्मातृकान्यासम्प्राणायामंसमाचरेदित्युक्तेः त
द्यथामूलमंत्रस्यस्यप्रणवमन्त्रस्यवाषोडशवारजपेनवायुम्पूरयेत् तस्यचतुःषष्टिवा
रजपेनवायुङ्कुम्भयेत् तस्यद्वात्रिंशद्वारजपेनवायुंरेचयेत् पुनर्द्दक्षिणेनापूर्य्यउभा
भ्याङ्कुम्भयित्वावामेनरेचयेत् पुनर्व्वामेनापूर्य्यउभाभ्याङ्कुम्भयित्वादक्षिणेनरेच
येत् अशक्तस्तुचतुर्द्धाजपन्पूरयित्वाषोडशधाजपन्कुंभयित्वाचाष्टधाजपन्रेचयेदि
तिक्रमेणप्राणायामङ्कुर्य्यात् अशक्तस्तत्तुरीयतइत्युक्तेःतत्राङ्गुलिनियमः कनि
ष्ठानामिकाङ्गुष्ठैर्न्नासापुटधारणम्प्राणायामःततःपीठन्यासःप्राणायामविँध्यसेत्थ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

म्पीठन्यासंसमाचरेत् तत्रादौहृदिविन्यासंकथयामियथातथम् आधारशक्तिंकू
र्म्माख्यमनन्तम्पृथिवीन्तथा क्षीराब्धिश्वेतद्वीपञ्चमणिमंडपमेवच कल्पद्रुम्मणिवे
दीञ्चरत्नसिंहासनन्तथाप्रणवादिनमोन्तेनन्यसेत्साधकसत्तमइत्युक्तेः तद्यथाओं
आधारशक्तयेनमःओंप्रकृत्यैनमः एवङ्कूर्म्माय अनन्ताय पृथिव्यै क्षीरसमुद्राय
श्वेतद्वीपाय मणिमण्डपायकल्पवृक्षाय मणिवेदिकायै रत्नसिंहासनाय एतत्सर्व्वंहृ
दि ततोदक्षिणस्कन्धे धर्म्मायनमः वामस्कन्धे ज्ञानायनमः वामोरौ वैराग्याय दक्षि
णोरौऐश्वर्य्याय मुखे अधर्म्मायवामपार्श्वे अज्ञानाय नाभौ अवैराग्याय दक्षपार्श्वे

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अनैश्वर्य्याय सर्व्वत्र प्रणवादिनमोन्तेनन्यसेत् हृदि ओंअनन्तायनमः एवंओंप
द्मायनमः अंसूर्य्यमण्डलायद्वादशकलात्मनेनमः ऊंसोममण्डलायषोडशकलात्मने
नमः मंवह्निमण्डलायदशकलात्मनेः० संसत्वाय० रंरजसे० तंतमसे० आंआत्मने० अं
अन्तरात्मने० पंपरमात्मने० ह्रींज्ञानात्मने० इत्यन्ताव्विँन्यस्य इतितन्त्रसारः हृत्प
द्मस्यपूर्व्वादिकेशरेषुपीठशक्तीः मध्येपीठमनुञ्चन्यसेत् तत्रऋष्यादिन्यासः मूर्ध्नि
अमुकऋषयेनमः मुखेअमुकछन्दसेनमः हृदिअमुकदेवतायैनमः गुह्येअमुकबीजा
यनमः पादयोःअमुकशक्तयेनमः सर्व्वाङ्गेअमुककीलकायनमः ततस्तत्तत्कल्पोक्त

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मुद्राम्प्रदर्श्यध्यानङ्कुर्य्यात् एतच्चध्यानन्देवतारूपतयास्वचिन्तनम् हृत्कमलक
र्णिकायांदेवताचिन्तनव्वाँ ततोदेवतारूपतयाध्यातस्यात्मनोमानसैरुपचारैःपूजन
ङ्कुर्य्यादितिप्रदीपः मानसपूजायथा हृत्पद्ममध्येदेवतांविभाव्य मूलाधारतउत्थाय
कुण्डलिनीन्द्वादशान्तन्नीत्वा परमशिवेनसहसङ्गमंव्विभाव्य तदुत्थामृतधारया
स्वेष्टदेवताचरणयोःपाद्यन्दद्यात् ततोमनश्चार्घ्यन्दत्वा सहस्रदलपद्मभृङ्गारलि
तपरमामृतजलेनआचमनीयम्मुखे पञ्चविंशतितत्त्वेनगन्धञ्चअहिंसाव्विज्ञानङ्क्ष
ान्त्यां अलोभं अमोहं अमात्सर्यं अमायां अनहङ्कारं अरागं अद्वेषं इन्द्रियाणि

For Private and Personal Use Only

पू. पं. द्वादशएतानिपुष्पाणिचप्रदापयेत् ततोवायुरूपंधूपन्तेजोरूपंदीपञ्चदद्यात् अम्ब भा.
१०९ रञ्चामरम् दर्प्पणंसूर्यम् चन्द्रञ्छत्रम् पद्मन्तुमेखलाम् आनन्दंहारमुत्तमम् अनाह प्र.१७
तध्वनिमयींङ्घण्टांनिवेदयेत् ततःसुधारसाम्बुधिम्मांसपर्व्वतंब्रह्माण्डपूरितम्पाय
सञ्चदत्वा मनोनर्त्तनसत्तालैःशृङ्गारादिरसोद्भवैः नृत्यैर्गीतैश्चवाद्यैश्चतोषयेत्परमे
श्वरीम् एवंसम्पूज्यअभेदेनजपःकार्य्यः इतिमानसपूजाविधिः ततोविशेषार्घपात्र
रूपशङ्खस्थापनङ्कुर्य्यात् तद्यथा अर्घस्यत्रीणिपात्राणिपाद्यस्यापित्रयम्भवेत् त १०९
थैवाचमनीयानिपात्राणिचविभागशः तथाकरणदौर्ब्बल्यादेकमेवप्रशस्यते किन्तु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सामान्यार्घ्यविशेषार्घ्यद्वयस्यावश्यकत्वम् तथाचनवरत्नेश्वरे एकपात्रन्नकर्त्तव्यँय्य
दिसाक्षान्महेश्वरः मन्त्राःपराङ्मुखायान्तिआपदश्चपदेपदे इहलोकेदरिद्रःस्या
न्मृतेचपशुताव्व्रँजेत् इति राघवभट्टधृतं सर्व्वत्रैवप्रशस्तोब्जःशिवसूर्य्यार्च्चनव्विँना
अब्जःशङ्खःस्ववामाग्रेत्रिकोणमण्डलङ्कुर्य्यात् इतितन्त्रसारःत्रिकोणषट्कोणवृ
त्तचतुरस्त्राणिकुर्य्यादितिमन्त्रमहोदधिःततस्तदुपरि त्रिपदीमारोप्य आधारशक्तये
नमइतितांसम्पूज्य अस्त्रायफडितिशङ्खम्प्रक्षाल्यतदुपरिसंस्थाप्य नमइतिम
न्त्रेणगन्धपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्व्वास्तत्रनिःक्षिपेत् तन्त्रकौमुद्याम् ततो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

र्घस्थापनङ्कुर्य्यादिष्टदेवानुसारतः गन्धपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपैः सदूर्व्वैस
र्व्वदेवानामेतदर्घमितीरितम् अस्त्रेणपात्रम्प्रक्षाल्यत्वामतोवह्निमण्डले स्थापयि
त्वाहृदातत्रगन्धपुष्पादिकानपि निःक्षिप्यप्रतिलोमेनमूलान्तेमातृकांजपेत् इत्याभि
धानात् ततोविमलजलेनविलोममातृकावर्ण्णैर्म्मूलेनवापूरयेत् शुद्धतीर्थजलेनैवपूर
येच्छङ्खपात्रकम् विलोममातृकाभिर्व्वामूलेनाविधिनासुधीरित्युक्तेः विलोममातृ
कायथा क्षंळंहंसंषंशंवंलंरंयंमंभंबंफंपंनंधंदंथंतंणंढंडंठंटंञंझंजंछंचंङंघंगंखंकंअःअं
औंओंऐंएंॡंऌंॠंऋंऊंउंईंइंआंअंइति ततोमंवह्निमण्डलायदशकलात्मनेनमइति

For Private and Personal Use Only

त्रिपदिकायाम्पूजा अंसूर्य्यमण्डलायद्वादशकलात्मनेनमइतिशङ्खेपूजा उंसोमम
ण्डलायषोडशकलात्मनेनमइति जलेगन्धपुष्पादिभिःसम्पूज्य ओंगङ्गेचयमुनेचैव
गोदावरिसरस्वति नर्म्मदेसिन्धुकावेरिजलेस्मिन्सन्निधिङ्कुरुइत्यनेनाङ्कुशमुद्र
यासूर्य्यमण्डलात्तीर्थमावाह्य अमुकदेवतेइहागछइहागछ इहतिष्ठइहतिष्ठ इतिम
न्त्रेणस्वहृदयाद्देवतान्तत्रावाह्य हमितितर्ज्जनीभ्यामवगुण्ठयेत् तज्जलन्नयनन्नयनम
न्त्रवीक्षितवँर्म्मणासमवगुण्ठ्यदोर्य्युजा इति इतिपूजाप्रदीपेऽभिधानात् अवगुण्ठ
नङ्कराभ्यामेवेति नयनमन्त्रंवौषाडिति ततःफडितिमन्त्रेणगालिनीमुद्राम्प्रदर्श्यवौष

डिितितज्जलॐवीक्ष्यपुनरङ्गमन्त्रैः संकलीकृत्यगन्धपुष्पाभ्यान्देवतान्तत्रसम्पूज्यतदु
परिमत्स्यमुद्रयाच्छाद्यशङ्खमुद्राम्प्रदर्श्यमूलमन्त्रमष्टधाजपेत् तथाचगौतमीये
गन्धपुष्पैःसमभ्यर्च्यकृष्णाख्यन्धामयोजयेत् अष्टकृत्वोजपेन्मन्त्रंशिखायाङ्गालि
नीन्यसेत् सकलीकरणञ्चदेवताङ्गेषडङ्गन्यासकरणम् शैवागमे देवताङ्गेषडङ्गञ्चस
कलीकरणम्भवेदिति अत्रकृष्णपदन्तत्तद्देवतापरम् ततोधेनुमुद्राम्प्रदर्श्य अस्त्रेणसं
रक्ष्यतस्मात्किञ्चिज्जलम्प्रोक्षणीपात्रेनिःक्षिप्य तेनोदकेनात्मानम्पूजोपकरणञ्चा
भ्युक्ष्यसिंहासनादौतत्तद्देवतायन्त्रादिपूजापीठंसंस्थाप्यपीठपूजाङ्कुर्य्यात्सायथा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पीठस्योत्तरेगुरुपङ्क्तिंपूजयेत् यथावायव्यादीशपर्य्यन्तम् ओंगुरुभ्योनमः ओंपरम गुरुभ्योनमःओंपरापरगुरुभ्योनमःओंपरमेष्ठिगुरुभ्योनमः पीठमध्येओंआधारश क्तयेनमः एवङ्कूर्म्माय शेषाय पृथिव्यै क्षीरसमुद्राय श्वेतद्वीपाय मणिमण्डपाय कल्पवृक्षाय मणिवेदिकायै रत्नासिंहासनाय अग्निकोणे धर्म्माय नैर्ऋतीवाय्वीशा नेषु ज्ञानंवैराग्यमैश्वर्य्यञ्चपूजयेत् ततःपूर्वादिचतुर्दिक्षुअधर्म्माज्ञानावैराग्यानै श्वर्य्याणिपूजयेत् मध्येपुनःअनन्तादिन्हींज्ञानात्मनेनमइत्यन्तम्पूर्वोक्तम्प्रपूज्यपू र्वादिकेशरेषु मध्येषुच तत्तत्कल्पोक्तपीठशक्तीःसम्पूज्यपीठमनुञ्चपूजयेत् पूर्वादि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दिङ्नियमस्तु यामले पूज्यपूजकयोर्म्मध्यम्प्राचीतिकीर्त्यतेबुधैः तद्दक्षिणन्दाक्षिणं
स्यादुत्तरञ्चोत्तरम्मतम् पृष्ठन्तुपाश्चिमंज्ञेयंसर्व्वत्रैवंप्रयोजयेत् इतिपुन्देवतापरम्
पुरन्दरमुखोमन्त्रीयदायन्त्रेप्रपूजयेत् देवीपश्चात्तदाप्राचीप्रतीचीदेवतापुरः एवम्
उत्तराभिमुखोभूत्वायदादेवीम्प्रपूजयेत् उत्तराशातदादेविपूर्व्वाशैवानिगद्यते ईशा
नकोणन्देवेशितदाग्नेयम्प्रचक्षतेइतिवचनात् अथपूजा साचयन्त्रेप्रशस्ता तदभावेच
तुर्द्वारभूपुरावृताष्टदलपद्मे पूजाप्रदीपे आदौलिखेद्यन्त्रराजन्तत्तत्कल्पोक्तलक्षण
म् सौवर्ण्णेराजतेताम्रेपीठेभूर्ज्जपटेभुवि विनायन्त्रेणचेत्पूजादेवतानप्रसीदति कल्पो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

क्तयन्त्राभावेतु भूपुरावृतञ्चतुर्द्वारमष्टदलंलिखेत् इत्यभिधानात् यन्त्रलेखनाद्यश
क्तस्तुशालग्रामादिपूजाचक्रे ओंआधारशक्त्यादिपीठदेवताभ्योनमः इत्यनेनजपा
करवीरापराजिताद्यन्यतमपुष्पविशेषार्घोदकचन्दनाक्षतैरेकदैवपीठदेवताः संपूज्या
वाहनङ्कुर्य्यात् तद्यथा पूजाधारयंत्रेमूलेनतत्तद्देवतामूर्त्तिम्पारिकल्प्य कूर्म्ममुद्राञ्ज
लिनामातृकावर्णधियारक्तपुष्पाणिगृहीत्वा स्वहृदयाब्जेविद्युत्पुञ्जनिभस्फुरत्पूज्यदे
वतातेजः सुषुम्णावर्त्मनासहस्रदलकमलमध्यवर्त्तिनिपरम शिवेसंयोज्यपरमामृत
लोलितञ्चिदानन्दघनव्विँभाव्यवामनासामार्ग्गेणवायुबीजेन करस्थपुष्पाञ्जलौ

For Private and Personal Use Only

मातृकाम्भोजस्वरूपेहसौःकर्णिकेस्वरद्वन्द्वाष्टकशोभमानकेसराष्टकेकचटतपयशल
वर्ग्गाष्टकसहिताष्टपत्रसहिते दिग्गतवकारकोणगतठकारभूपुरावृतेसर्व्वैःज्यकाम
कलात्मिकान्देवतान्ध्यायेत् ध्यानर्य्यँथा भावचूडामणौ मुखाब्बिँन्दुवदाकारन्तदधः
कुचयुग्मकम् सर्व्वविद्यासुसम्पन्नं सर्व्ववाग्विभवप्रदम् सर्व्वार्थसाधनन्देवं स
र्व्वरञ्जनकारकम् तदधःसपरार्द्धन्तुसुपरिष्कृतमण्डलम् सर्व्वदेवादिभूतञ्च सर्व्व
देवनमस्कृतम् सर्व्वानन्देनसम्पूर्णं सर्व्वस्यचप्रवर्त्तकम् एतत्कामकलाध्यानं सुगो
प्यंसाधकोत्तमैरिति ओंदेवेशिभक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्त्वांपूजयिष्यामि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तावत्त्वंसुस्थिराभवइतिपठन् कल्पितमूर्तेः शिरसिपुष्पाञ्जलिन्दत्वादेवतातेजः पुष्पा
ञ्जलिमपहायब्रह्मरन्ध्रद्वारेणतस्यामूर्त्तेर्हृदयंप्रविश्यस्थिरीभूतंभावयेत् तन्त्रकौमु
द्यान्तु ध्यानमात्मेष्टदेवस्यमनसावेदनम्मतम् तदपिद्विविधम्प्रोक्तंनिर्गुणंसगुण
न्तथा यज्जीवब्रह्मणोरैक्येसोहंस्यामितिवेदनम् तदेवनिर्गुणन्ध्यातमितिवेदविदो
विदुः आत्मनोहृदयाम्भोजङ्कर्णिकाकेशरान्वितम् प्रफुल्लंसूर्य्यसोमाग्निमण्डले
नविराजितम् स्वीयेष्टदेवतान्तत्रध्यायेदागमवेदिताम् एवय्यँद्वेदनन्तद्धिसगणन्ध्या
नमुच्यते मूलाधारेप्रदीपाभन्दैवन्तेजोविचिन्तयेत् मूलमन्त्रेणतत्तेजःसुषुम्णावर्त्मे

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नाशिवे सय्योँज्यानीयभालंतांश्चिन्तयित्वेष्टदेवताम् नासिकारन्ध्रमार्ग्गेणनिर्ग्ग
तेसुभनोहरम् करस्थपुष्पसम्भारे मातृकाम्भोजरूपिणि सय्येँाज्यब्रह्मरंध्रेणमू
र्तौतस्याविधानतइत्यभिहितम् ततआवाहनमुद्रयामूलान्तेअमुकदेविइहावहइहा
वह स्थापनमुद्रयामूलान्तेअमुकदेविइहातिष्ठइहातिष्ठसान्निधापनमूद्रयामूलान्तेअ
मुकदेविइहसन्निधेहिइहसन्निधेहि सान्निरोधनमुद्रयामूलान्तेअमुकदेविइहसान्नि
रुद्ध्यस्वइहसन्निरुद्ध्यस्वसम्मुखीकरणमुद्रयामूलान्तेअमुकदेविइहसम्मुखीकृताभ
वइहसंमुखीकृताभव इतिपञ्चमुद्राभिरावाहनादिकृत्वायन्त्रादौप्राणप्रतिष्ठाङ्कुर्य्या

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त् सायथा लेलिहानमुद्रयादेव्याह्रदयेकरन्दत्वा ॐ ह्रींक्रोंहंसः श्रीअमुकदेवतायाः
प्राणाइहप्राणाः ॐ ह्रींक्रोंहंसः श्रीअमुकदेवतायाः जीवइहस्थितः ॐ ह्रींक्रोंहंसः
श्रीअमुकदेवतायाःसर्वेन्द्रियाणिइहस्थितानि ॐ ह्रींक्रोंहंसः श्रीअमुकदेवताया
वाङ्मनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्राणाइहागत्यसुखञ्चिरन्तिष्ठंन्तुस्वाहा इतिप्राणान्प्र
तिष्ठापयेत् अत्रेदम्बोध्यम् प्रतिष्ठितप्रतिमाशालिग्रामादिपीठेषुआवाहनविसर्ज्ज
नेविनैवपूजाविधेया शालग्रामेस्थिरायाञ्चानावाहनविसर्ज्जनेइत्याभिधानात् एव
ञ्चकुण्डलिन्यामपिनावाहनविसर्ज्जनेशालग्रामशिलात्वाविशेषादित्येके स्वकीयत्वद

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

याकाशवर्त्तिचैतन्यस्यवामनासारन्ध्रद्वाराञ्जलिवर्त्तिपुष्पेआनीयशालग्रामादिपी
ठवर्त्तिचैतन्येकल्पितमूर्तौपुष्पप्रक्षेपद्वाराऐक्यव्विँधायपूजयित्वा पूर्व्वकल्पितेष्टदेव
तायाः पुष्पद्वाराहृदयाकाशवर्त्तिचैतन्येयोजयेदित्येवंरूपावाहनविसर्ज्जने शालग्रा
मादावपिविधेये नतुप्राणप्रतिष्ठाकार्य्यैत्यपरे तन्त्रकौमुद्याम्महामहोपाध्यायदेव
नाथठक्कुरस्तु शालग्रामशिलादौहिनित्यंसान्निहितोहरिः इतिकेचिद्वदन्त्यत्रबौधा
यननिदर्शनात् सर्व्वत्रपरिपूर्णस्यतनुरूपस्यतेजसः सादरंसम्मुखीभावमावाह
नमितीरितम् इतिसिद्धान्तसारीयवचनस्यानुरोधतः शिलादावपिकुर्व्वन्तिकेचि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्वावाहनम्बुधाइत्युक्तवानिति कुण्डलिनीतुंद्विविधा वामावर्त्तादक्षिणावर्त्ताच म
हाविपुलतन्त्रे वामावर्त्ताभवेद्रेखावर्त्तुलात्रितयायदि कुण्डलीसाचविज्ञेयाशक्तिपू
जनउत्तमा दक्षिणेवर्त्तुलय्यैँत्रतत्सुदर्शनमीतीरितमिति दाक्षिणात्यनिबन्धे सप्ताङ्कु
सदृशाकारादक्षिणावर्तसञ्ज्ञिका नवाङ्कनसमाकृत्याकुण्डल्येवसुदर्शनम् वामावर्त्ता
पिसैवोक्तावामाचाररताशुभेत्युक्तत्वात् ततोवगुण्ठनमुद्रयामूलान्तेश्रीअमुकदेविअ
वगुण्ठिताभवेत्यवगुण्ठ्यसकलीकुर्य्यात् तच्चपुष्पेणसम्पूज्यदेवतायास्तत्तदङ्गेषुतद्दे
वतामूलमन्त्रस्यषडङ्गन्यासएवततोधेनुमुद्रयावमित्यमृतीकृत्यपरमीकरणमुद्रयाप

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रमीकरणङ्कुर्य्यात् तच्चापराधक्षमापनम् क्षमापनापराधानांविज्ञेयापरमीकृतिरि
तिवचनात् ततःप्राणप्रतिष्ठाङ्कृत्वाषोडशोपचारैःपञ्चोपचाराद्यन्यतमोपचारैर्व्वापू
जयेत् तत्रषोडशोपचारोयथा मूलमुच्चार्य्यइदमासनंअमुकदेवतायैनमः इत्यासन
न्दद्यात् दानेतु आदौमूलन्ततोद्रव्योल्लेखः ततःसम्प्रदानम् ततस्त्यागार्थकम्प
दमितिसर्व्वत्र तथाचकुलार्णवे आदौमन्त्रंसमुच्चार्य्यपश्चाद्देयंसमुच्चरेत् सम्प्रदान
न्तदन्तेतुत्यागार्थकपदन्ततः एवंक्रमेणदेवेशिउपचारान्प्रकल्पयेदिति ततोमूलम्पठ
न्तद्गतमानसःमहामुद्रयास्वागतन्तेइतिपठेत् ततः श्यामाकविष्णुक्रान्ताब्जदूर्व्वा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

युतपाद्यङ्गृहीत्वामूलमुच्चार्य्यइदम्पाद्यंअमुकदेवतायैनमइति देवतापादयोर्द्दद्यात्
ततोगन्धपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्व्वायुतमर्घङ्गृहीत्वामूलमुच्चार्य्यएषोर्घः
अमुकदेवतायैस्वाहा इतिदेवताशिरसिदद्यात् वैष्णवेतु अर्घोत्तरम्पाद्यदानामिति
विशेषःततोजातीलवङ्गकङ्कोलचूर्णयुतजलेनमूलमुच्चार्य्यइदमाचमनीयंअमुकदेवता
यैस्वधा इतिदेवतामुखेआचमनीयन्त्रिर्द्दद्यात्स्वधेत्याचमनीयञ्चत्रिवारम्मुखपङ्कजे
इतिपूजाप्रदीपधृततूर्णायागवचनात् ततःकांस्यपात्रेदध्याज्यमधुरूपम्मधुपर्कङ्गृ
हीत्वामूलमुच्चार्य्यएषमधुपर्कःअमुकदेवतायैस्वधा इतिमुखेदद्यात् ततःपुनराचमनी

For Private and Personal Use Only

यम्मूलेन अमुकदेवतायैस्वधाइतिदद्यात् एवंस्नानवस्त्रोपवीतनैवेद्यान्तेपिदद्यात् त
तोमूलमुच्चार्य्यस्नानीयमिदञ्जलम् अमुकदेवतायैनिवेदयामिइतिदद्यात् ततोमूले
नविष्णौपीतं शम्भौसितम् विघ्नार्क्कशक्तिषुरक्तेपारिधानीयोत्तरीयवस्त्रेनमइत्युच्चार्य्य
दद्यात् पुन्देवतापक्षेउपवीतामितिविशेषःततोमूलेनाभरणन्नमइत्याभरणन्दद्यात् श
क्तिपक्षेत्रैवकेशसम्मार्ज्जनङ्कज्जलदानश्चज्ञेयम् ततोमूलेनगन्धमुद्रया एषगन्धःअ
मुकदेवतायैनमः इतिचन्दनकर्प्पूरकालागुरुनिर्म्मितङ्गन्धन्दद्यात् एवय्यँथायो
ग्यंरक्तचन्दनसिन्दूराक्षतान्दद्यात् ततआदर्शञ्चदर्शयेत् ततोमूलेनपुष्पमुद्रयाएता

निपुष्पाणिअमुकदेवतायैवौषट् इतिपुष्पाणिदद्यात् अत्रतन्त्रकौमुद्याम् पररोपि तवृक्षेभ्यःपुष्पाण्यानीयचार्च्चयेत् अविज्ञाप्यैवतघ्यँस्तुनिष्फलन्तस्यपूजनम् इति विशेषः ततःषडङ्गेनपूजयेत् ततोमूर्द्धगुह्यपादद्वयसर्व्वाङ्गेषुमूलेनपञ्चपुष्पाञ्जली नूदत्वा तत्तत्कल्पोक्तावरणपूजाङ्कुर्य्यात् तथाचपञ्चपुष्पाञ्जलीनूदत्वा परिवारा र्च्चनञ्चरेदितिभट्टः सर्व्वत्रोपचारदानेतत्तदुपचारमुद्रादर्शनीया प्रतिमायाम्पूजाक रणेत्वावरणपूजाघटेकार्य्या प्रतिमायाश्चपुरतोघटम्संस्थाप्ययत्नतः परिवारानूय जेत्तत्रघटेतुपरमेश्वरि यन्त्राधिष्ठातृदेवांश्चघटवक्रेप्रपूजयेत् समस्तदेवतारूपंघट

पू. पं. श्चपरिचिन्तयेत् इत्यभिधानात् ततोधूपपात्रस्थिताङ्गारेगुग्गुल्वगुरुघृतकर्पूरशर्क भा०
११८ राःप्रक्षिप्यफडितिमन्त्रेणजलेनसम्प्रोक्ष्य नमइतितत्रपुष्पम्प्रक्षिप्यधूपपात्रव्वाँम प्र १७
तर्ज्जन्यासंस्पृशन् मूलेनएषधूपःअमुकदेवतायैसमर्प्पयामिनमइतिधूपमुत्सृजेत् त
तस्तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेनधूपमुद्राम्प्रदर्शयेत् ततोजयध्वनिमन्त्रेणमातःस्वाहेतिघण्टा
मभ्यर्च्यवामहस्तेनवादयन् दक्षिणहस्तेनधूपपात्रमुत्थाप्यनाभितोनासापर्य्यन्त
न्त्रिरुत्तोल्यधूपयेत् ततःफडितिदीपम्सम्प्रोक्ष्यनमइतितत्रपुष्पम्प्रक्षिप्यदीपपात्र ११८
व्वाँममध्यमयास्पृशन् मूलमिमन्दीपममुकदेवतायैसमर्प्पयामि नमइत्युत्सृज्यद

क्षिणहस्तमध्यमाङ्गुष्ठयोगेनदीपमुद्राम्प्रदर्श्य जयध्वनीत्यादिमन्त्रेणपुनर्घण्टा
मभ्यर्च्यवामहस्तेनवादयन् दक्षिणहस्तेनदीपपात्रमुत्थाप्यनेत्रपर्य्यन्तन्नयेत् दीप
नैवेद्यदानेतुविशेषोयामले दीपङ्घृतयुतन्दक्षेतैलयुक्तञ्चवामतः दक्षिणेचसितावर्त्ति
र्व्वामतोरक्तवर्त्तिकम् पक्वापक्वविभेदेननैवेद्येष्वपितत्स्थितम् पुरतोनियमोनास्ति
दीपनैवेद्ययोःक्वचित् इति ततः चतुरस्रमण्डलस्थापितसाधारस्वर्णादिभाजनेसा
ज्यपायसादिनैवेद्यम्परिविष्य फडितिप्रोक्ष्य चक्रमुद्रयासंरक्ष्य द्वादशवारंज
प्तेनवायुबीजेनाभिमन्त्रितैर्ज्जलैर्न्नैवेद्यदोषंसंशोष्य दक्षिणकरेरमित्यग्निबीजंविचि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्त्य तत्पृष्ठेवामकराङ्गुलिंन्यस्यदर्शयित्वानैवेद्यदोषंसन्दह्यवामकरेवमित्यमृतबीजंस
ञ्चिन्त्यतत्पृष्ठेदक्षिणहस्तङ्कृत्वा अमृतेनाप्लाव्यमूलेनप्रोक्ष्यअष्टधामूलञ्जप्त्वा
धेनुमुद्राम्प्रदर्श्यनैवेद्यायनमः इतिगन्धपुष्पाक्षतैरभ्यर्च्यदेवमुखोद्गतन्तेजोविचिंत्य
वामाङ्गुष्ठेननैवेद्यभाजनंस्पृशन् दक्षहस्तस्थजलेनमूलमुच्चार्य्यइदंनैवेद्यममुकदे
वतायैसमर्प्पयामिनमइतिजलमुत्सृज्य अनामामूलयोरङ्गुष्ठयोगेननैवेद्यमुद्राम्प्र
दर्शयेत् ओंअमृतोपस्तरणमसिस्वाहेतिदेव्याहस्तेजलन्दद्यात् ततोवामकरेणवि
कचोत्पलसदृशींग्रासमुद्राम्प्रदर्श्य दक्षिणकरेणसमंत्रकम्प्राणादिमुद्राम्प्रदर्शयेत्

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यथा ओंप्रणायस्वाहा अङ्गुष्ठकनिष्ठानामिकाभिः ओंअपानायस्वाहाअङ्गुष्ठ
तर्ज्जनीमध्यमाभिः ओंव्यानायस्वाहा अनामामध्यमांगुष्ठैः ओंउदानायस्वाहा अं
गुष्ठतर्जनीध्यममानामाभिःओंसमानायस्वाहासर्व्वाभिरिति अथब्रह्मेशाद्यैः स्तुतां
देवकन्याभिःसुधांशुचामरैःपरिवीज्यमानाम् भोक्तृगणान्हासयन्तीन्देवीन्ध्याये
दिति अत्रपुन्देवतापक्षेऊहःकार्य्यः अत्रैवपानार्थम्पानीयन्ताम्बूलादिकञ्चदेयम्
अत्रावसरेपूजाङ्गहोमङ्कुर्य्यात् तद्यथा तत्रात्मदक्षिणहस्तप्रमाणञ्चतुरङ्गुलमुन्न
तंस्थण्डिलङ्कृत्वा मूलेनवीक्ष्यफडितिप्रोक्ष्यतैरेवकुशैःसन्ताड्य हूमितिमन्त्रेणाभ्यु

For Private and Personal Use Only

पू. पं. क्ष्यमूलेनाग्निमादायतदंशङ्गृहीत्वा नैर्ऋतकोणेओंक्रव्यादेभ्योनमइतिक्षिपेत् ततो भा.
१२० मूलेनाग्निंस्थापयित्वावमित्यमृतीकृत्यहूमित्यवगुण्ठ्यफडितिसंरक्ष्य ओंवैश्वानरजा प्र.१७
तवेदइहावहलोहिताक्षसर्व्वकर्म्माणिसाधयस्वाहेतिवह्निंसम्पूज्य तत्रेष्टदेवतामावा
ह्यसम्पूज्य आज्येन ओंभूःस्वाहा ओंभुवःस्वाहा ओंस्वःस्वाहा ओंभूर्भुवःस्वः
स्वाहा इतिहुत्वामूलमन्त्रेणपञ्चविंशतिसंख्याकंहुत्वापुनर्व्याहृतिभिर्हुत्वा मुर्त्तौदे
वतांसंयोज्याग्निर्व्विसर्ज्जयेदिति भोभोवह्नेमहाशक्तेसर्व्वकर्म्मप्रसाधक कर्म्मान्तरे १२०
पिसम्प्राप्तेसान्निध्यङ्कुरुसादरमितिविसर्ज्जनङ्कृत्वादेवतायैआचमनन्दत्वा तन्मु

स्वागतन्तेजःपुनस्तन्मुखेनिर्ग्गतमितिविचिन्त्य पुष्पाञ्जलिन्दत्वा ताम्बूलंनिवेद्यछ
त्रचामरेदर्शयेत् अथजपात्पूर्व्वमितिकर्तव्यता गुर्व्वादिनमस्कारं १ मन्त्रशिखाम् २
मन्त्रचैतन्यम् ३ मन्त्रार्थभावनाम् ४ शिरःपद्मेगुरुध्यानम् ५ इष्टदेवताध्यानम् ६
मूर्ध्निकुल्लुकाम् ७ हृदिसेतुम् ८ कण्ठेमहासेतुम् ९ मणिपूरेनिर्व्वाणजपः १० यो
निमुद्राविभावना ११ ऋष्यादिन्यासम् १२ कराङ्गन्यासौ १३ १४ प्राणायामम्
१५ मुखशोधनम् १६ जिव्हाशोधनन् १७ प्राणयोगम् १८ दीपनीम् १९ जनना
शौचभङ्गं२०भ्रूमध्यंवानसोरग्रंवादृष्ट्वासेतुं२१पुनर्ज्जपेदिति सरस्वतीतन्त्रेप्रथमपट

ले अथोच्यतेजपस्यात्रक्रमश्चपरमाद्भुतः यत्कृत्वासिद्धिसङ्घानामधिपोजायतेनरः
गुर्व्वादिनतिरादौस्यात्ततोमन्त्रशिखाम्भजेत् ततोपिमन्त्रचैतन्यम्मन्त्रार्थभावनात
तः गुरुध्यानंशिरःपद्मेइष्टध्यानमतःपरम् कुल्लुकाञ्चततःसेतुम्महासेतुमनन्तरं नि
र्व्वाणञ्चततोदेवियोनिमुद्राविभावना अङ्गन्यासंप्राणायामञ्जिह्वाशोधनमेवच प्रा
णयोगंदीपनीञ्चअशौचभङ्गमेवच भ्रूमध्यंवानसोरग्रंदृष्ट्वासेतुञ्जपेत्पुनः सेतुमशौच
भङ्गञ्चप्राणायाममितिक्रमः चतुर्थपटले कुल्लुकांमूर्द्ध्निसञ्जप्यहृदिसेतुंविचिन्तयेत्
महासेतुंविशुद्धौचकण्ठदेशेसमुद्धरेत् मणिपूरेतुनिर्व्वाणम्महाकुण्डलिनीमधः स्वा

धिष्ठानेकामबीजंराकिनीमूर्ध्नसंस्थितम् विचिन्त्यविधिवद्देविमूलाधारान्तिकांशिवे
विशुद्धान्तंस्मरेद्देविबिसतन्तुतनीयसीम् वेदिस्थानंहिजिव्हान्तम्मूलमन्त्रावृतम्मु
हुरिति तत्रमन्त्रशिखा मूलाधारादिचक्रेषुसप्तधासप्तसुक्रमात् नियोजनङ्कुण्डलि
न्याज्ञेयामन्त्रशिखाशिवे इतियामलोक्ता कुल्लुकातुरुद्रयामले तारायाःकुल्लुकादे
विमहानीलसरस्वती सायथा ह्रींस्त्रींहूँ पञ्चाक्षरीकालिकायाः कुल्लुकापरिकथ्यते
कालीकूर्च्चंवधूर्मायाफडन्तापरमेश्वरि यथाक्रींस्त्रींह्रींहूँफट् श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्य्याःकु
ल्लुकाद्वादशाक्षरी वाग्भवम्प्रथमम्बीजङ्कामबीजमनन्तरं लज्जाबीजन्ततःपश्चात्त्रिपु

रेचपदंततः ततोभगवतिपदमन्तेठद्वयमुद्धरेत् यथा ऐंक्लींऱ्हींत्रिपुरेभगवतिस्वाहा इ
तितेकथितादेविसंक्षेपात्कुल्लुकामयेत्यादिनोक्ता सेतुरपितत्रैव विप्राणाम्प्रणवःसे
तुः क्षत्रियाणान्तथैवच वैश्यानान्तुफडर्णःस्यान्मायाशूद्रस्यकथ्यते इति महासे
तुरपितत्रैव महासेतुश्चदेवेशिसुन्दर्य्याभुवनेश्वरी कालिकायाःस्वबीजन्तुतारायाः
कूर्च्चबीजकम् आन्यासांतुवधूबीजम्महासेतुर्व्वरानने इति निर्व्वाणमपितत्रैव अथ
वक्ष्यामिनिर्व्वाणंशृणुष्वावहितानघे प्रणवम्पूर्व्वमुच्चार्य्यमातृकाञ्चसमुच्चरेत् अथ
मूलम्महेशानिततोवाग्भवमुच्चरेत् मातृकाञ्चसमस्ताञ्चपुनःप्रणवमुच्चरेत् एव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

म्पुटितमूलन्तुप्रजपेन्मणिपूरके इति अत्राङ्गन्यासपदमृष्यादिन्यासकरन्यासयोरपिबोधकम् एवञ्जिव्हाशोधनंमुखशोधनस्याप्युपलक्षणम् तदुभयञ्चप्रणवस्यदशधाजपेनभवतीतिज्ञेयम् तत्रैवप्राणयोगः माययापुटितोमन्त्रः सप्तधाजपितःपुनः सप्राणोजायतेदेविप्राणयोगइतिस्मृतइति दीपन्यपितत्रैव वेदादिपुटितंमन्त्रंसप्तवारञ्जपेत्पुनः दीपनीयंसमाख्यातासर्व्वत्रपरमेश्वरीति अशौचभङ्गश्चजननमरणाशौचयोर्भङ्गः सचक्रमेणजपस्याद्यन्तयोःकार्य्यः सचप्रणवपुटितस्यमूलमन्त्रस्यसप्तधाजपेनभवति कुलार्णवे ब्रह्मबीजम्मनोर्द्दत्वाचाद्यन्तेचमहेश्वरि

For Private and Personal Use Only

सप्तवारञ्जपेन्मन्त्रंस्तकद्वयमुक्तयेइत्युक्तेः ततोजपमालामानीय पुरतःक्वचित्पा
त्रेसंस्थाप्य ऱ्हीं मालेमाले महामालेसर्वशक्तिस्वरूपिणि चतुर्व्वर्ग्गस्त्वयिन्यस्त
स्तस्मान्मेसिद्धिदाभवेतिमन्त्रेण ओंअमुकदेवतामालायैनमइत्यर्घोदकगन्धाक्षतपु
ष्पादिभिः मालाम्सम्पूज्य ऱ्हीं अविघ्नङ्कुरुमालेत्वञ्जपकालेसदाममं निर्व्विघ्न
ङ्कुरुदेवेशिअक्षमालेनमोस्तुते इतिमन्त्रेणदक्षिणहस्तेनगृहीत्वा शिरसिगुरुंहृद
येस्वेष्टदेवतांध्यायन्हृदयसमीपम्मालामानीयदक्षहस्तमध्यपर्व्वणिसंस्थाप्य प्रण
वमुच्चार्य्यसहस्रधाशतधादशधावामूलमन्त्रञ्जपेत् पुनःप्रणवमुच्चार्य्यजपंसमाप्य

For Private and Personal Use Only

ह्रींलम्माले सर्व्वदेवानाम्प्रीतिदा शुभदामता शुभङ्कुरुष्वमेभद्रे यशोवीर्य्यञ्चदे
हिमे ह्रींसिध्यैनमइतिस्वशिरसिमालांसंस्थाप्यपुनःसेतुमशौचभङ्गञ्चविधायप्राणा
यामत्रयङ्कृत्वाऋष्यादिन्यासङ्करन्यासंषडङ्गन्यासञ्चविधायदेव्यावामहस्तेअर्घो
दकेनअंगुह्यातिगुह्यगोप्त्रीत्वङ्गृहाणास्मत्कृतञ्जपम् सिद्धिर्भवतुमेदेवित्वत्प्रसा
दान्महेश्वरीतिजपंसमर्प्पयेत् पुन्देवतापक्षेतु देवस्यदक्षिणहस्तेइतिविशेषः एवम्म
न्त्रेसर्व्वत्रपुल्लिङ्गपदमूहनीयम् क्वचित्तुजपसमर्प्पणानन्तरम्प्राणायामउक्तः ततो
देवताग्रेमूलेनपञ्चपुष्पाञ्जालिम्प्रक्षिपेत् ततोमालांस्थापयेत् सूर्य्यादिसन्निधौतद

भिमुखएद्दसर्व्वसित्थ्यैजपङ्कुर्य्यात् मन्त्रदेवप्रकाशिकायां सूर्य्यस्याग्रेगुरोरिन्दो
र्दीपस्यचजलस्यच विप्राणाञ्चगवाञ्चैवसन्निधौसम्मुखोजपेत् इत्यभिधानात् ततोघ
ण्टावादनपूर्व्वकंस्तोत्रकवचादिकम्पठित्वा मूर्द्धपर्य्यन्तंआरात्रिकङ्कुर्य्यात् तल्ल
क्षणन्तन्त्रकौमुद्याम् ततःपिष्टकसंजातान्समवर्त्तिसमन्वितान् घृतादिज्वलितान्म
न्त्रीउच्चैर्दीपान्प्रदर्शयेत् पारावतभ्रमाकारान्नातिदीप्तशिखान्वितान् आदायपा
णिनाध्यायन्मूर्द्धिनीराजयेत्प्रभुम् आरात्रिकमितिप्रोक्तङ्घण्टावादनपूर्व्वकमिति १२४
पूजाप्रदीपेतु अमृतापिधानदानात्पूर्व्वमेवारात्रिकमुक्तम् क्वचित्तु जपात्पूर्व्वमेवकव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

चादिपाठः जपसमर्प्पणानन्तरंनित्यहोमश्चद्दश्यतइति ततःप्रदक्षिणामष्टाङ्गप्रणा
मञ्चकुर्य्यात् ततउपविश्यपुष्पाञ्जलीन्दत्वादक्षिणहस्तचुलुकेनजलपुष्पाक्षतादी
न्यादाय ओंइतःपूर्व्वम्प्राणबुद्धिदेहधर्म्माधिकारतोजाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मन
सावाचाकर्म्मणाहस्ताभ्याम्पद्भ्यामुदरेणशिश्नायत्स्मृतय्यँदुक्तं यत्कृतन्तत्सर्व्वम्ब्र
ह्मार्प्पणम्भवतुस्वाहा इतिसमर्प्य पुनर्ज्जलाक्षतादीन्यादायमाम्मदीयंसकलंसम्य
क्श्रीअमुकदेवतायैसमर्प्पयामि ओंतत्सत्पुनर्ज्जलादीन्यादाय ओंसाङ्गसायुधसवा
हनसपरिवारेअमुकदेविपूजितासिक्षमस्वेतिविसर्ज्जयेत् ततःसंहारमुद्रयातत्तेजःपु

For Private and Personal Use Only

ष्पेणसार्द्धमाघ्रायहृदयेसमानीयऐशान्याम्मण्डलङ्कृत्वा निर्म्माल्यङ्गृहीत्वाओंउ
च्छिष्टचाण्डालिन्यैनमइतिपठित्वातत्रप्रक्षिपेत् पुन्देवतापक्षेविष्वक्सेनादिभ्योनम
इतिविशेषः ततःशङ्खस्यावशिष्टजलंशरीरेलेपयेत् ततश्चरणोदकङ्गृहीत्वानैवेद्य
न्तद्भक्तेभ्योदत्वा शेषंस्वयम्भुञ्जीत ततोदेवतान्ध्यायन्सुखव्विँहरेदितिपुजासामा
न्यविधिः अथसंक्षेपतःसर्व्वासान्देवतानान्नित्यपूजाविधिर्ल्लिख्यते तदुक्तय्यामले
आदावृष्यादिविन्यासःकरशुद्धिस्ततःपरं अङ्गुलीव्यापकौकृत्वाहृदादिन्यासएव
च तालत्रयञ्चादिग्बन्धःप्राणायामस्ततःपरम् ध्यानंपूजाजपश्चैवसर्व्वतन्त्रेष्वयव्विँ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

धिः पूजाचमूलदेवतायाएवमन्यच्च जपार्थंसर्व्वमन्त्राणांव्विंन्यासञ्चलिपिंव्विना
कृतेतद्विफलव्विँद्यात्तस्मादादौलिपिंन्यसेदिति पूजाप्रदीपे एतान्यन्यानिपूजायांसा
धनानिबहून्यपि उत्तमानिचमध्यानिन्यूनानिविविधानिवै स्वस्थःसमर्थःकुर्व्वीतउत्त
मैरेवसाधनैः मध्यमोमध्यमैरेवन्यूनोन्यूनैस्तुसाधनैः आपन्नश्चेत्समर्थोपिन्यूनैरेवस
माचरेत् पूजाकर्म्मविशेषेणदेशकालानुसारतः यथाशक्तियथान्यायय्यँथालोकाविग
र्हितम् पूजाव्विस्तरतःकर्त्तुय्यँोनशक्नोतिमानवः सइहाङ्गेन्द्रवज्राद्यैःपूजयेदिष्टदे
वताम् अथवादेवतामात्रन्ध्यात्वासम्यक्प्रपूजयेत् अथवामानसीङ्कुर्य्यादात्मपूजा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मथापिवा अथवाकेवलाम्पूजाम्बाह्याङ्कुर्य्याद्विचक्षणः अर्च्चामात्रेऽसमर्थश्चेद्दद्याद
र्च्चनसाधनम् सम्पूज्यैवजपङ्कुर्य्यान्नमन्त्रङ्केवलञ्जपेदिति सकलावरणपूजाश
क्तौ अङ्गेन्द्रवज्राद्यावरणत्रयमेवपूजयेत् तत्राप्यशक्तौदेवतामात्रपूजांसम्यक्तया
तत्राप्यशक्तौपूजामात्रङ्कुर्य्यात् तत्राप्यशक्तावन्यस्मैपूजासाधनंदत्वा तद्द्वारापूजा
ङ्कारयेत् तत्राप्यशक्तावन्यविधीयमानपूजाम्पश्येदिति अथमालानिर्णयः साचत्रि
विधा करमालावर्णमालापद्माक्षादिमालाच तत्राद्यापुन्देवताविषये क्रमेण अना १२६
मिकामध्यममूलपर्व्वकनिष्ठापर्व्वत्रयानामामध्यमाग्रपर्व्वतर्ज्जनीपर्व्वत्रयघटिता

For Private and Personal Use Only

मध्यमामूलमध्यमपर्व्वरूपमेरुसहिता तत्रप्रादक्षिण्यक्रमेणजप्त्वाउक्तपर्व्वसुप्रथ
मान्तिमेपर्व्वणीविहायाष्टसुपर्व्वसुजपेनाष्टोत्तरत्वंसम्पादनीयं शक्तिमन्त्रजपेतुक्र
मेणानामिकामध्यममूलपर्व्वकनिष्ठापर्व्वत्रयानामिकाग्रपर्व्वमध्यमापर्व्वत्रयतर्ज्ज
नीमूलपर्व्वघटिता तर्ज्जनीमध्यमाग्रपर्व्वरूपमेरुसहिता तत्रप्रदक्षिणक्रमेणैवजपेत्
अनुलोमविलोमाभ्याम्प्रजपेत्सर्व्वमालया केवलञ्चानुलोमेनप्रजपेत्करमालयेति
शिवोक्तेः ततउक्तपर्व्वसुप्रथमांतिमेपर्व्वणीमुक्त्वाष्टसुपर्व्वसुसकृज्जपेनाष्टोत्तरत्वञ्ज
पस्यसम्पादनीयं तत्रायाव्विधिः छिद्ररहितसंहताङ्गुलीकदक्षिणकरन्तिर्य्यक्कृत्वा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. हृदयवेशेसमारोप्यवाससाहस्तमाच्छाद्यअङ्गुल्यग्राणांपर्व्वसंधीनाञ्चस्पर्शम्मेरु भा.
१२७ लङ्घनञ्चविहायससङ्ख्याकञ्जपङ्कुर्य्यादिति द्वितीयावर्णमाला सातुअकचट प्र.१७
तपयशेत्यष्टवर्ग्गावयवकसानुस्वाराकारादिक्षकारान्तैकपञ्चाशद्वर्णघटिता क्षकार
स्तत्रमेरुत्वेनोपकल्पितः तत्र शवर्ग्गस्तुशषसहळक्षरूपोज्ञेयः तस्याञ्चएकवर्णाव्विँ
भाव्यमन्त्रमेकवारमुच्चार्य्यद्वितीयव्वँर्णाव्विँभाव्यमन्त्रमुच्चारणीयमिति एवंळकारप
र्य्यन्तेवर्णेजप्त्वापुनर्ळकाराद्यकारपर्य्यन्तेजप्त्वा यदृच्छयाशतादिसङ्ख्याकलञ्ज १२७
पस्योपपाद्याष्टानामपिवर्ग्गाणामन्तिमेषुवर्णेषुजपित्वाऽष्टोत्तरत्वंसम्पादनीयम् तृ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तीयातुरुद्राक्षशङ्खपद्माक्षपुत्रजीवमौक्तिकस्फाटिकमणिरत्नसौवर्णविद्रुमराजतकु
शमूलैःकृतान्यस्ताकारादिक्षकारान्तवर्णा तन्त्रोक्तविधिनाकृतसंस्कारा सर्प्पाकृति
र्गोपुच्छाकृतिर्व्वागृहस्थस्याक्षमालारूपा तत्रचाकारघटितमणिमारभ्य ळकारघ
टितमणिपर्य्यन्तेजप्त्वा ळकारघटितमणिमारभ्याकारघटितमणिपर्य्यन्तेजपेदित्य
नुलोमविलोमक्रमेणजप्त्वा जपस्यशतादिसङ्ख्याकल्पमुपपद्यप्रथममणौजप्त्वा ष
ष्ठमणौनन्तरानूक्त्वा अष्टमेमणौमूलञ्जपेत् एवमन्तिमगुटिकापर्य्यन्तजपेनाष्टोत्तर
तञ्जपस्यसम्पादयेत् आदावेकन्ततःसप्तसप्तसप्तक्रमेणतु एवङ्क्रमेणदेवेशिज

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पु.पं. पेदष्टोत्तरंशतमितितन्त्रान्तरेऽभिधानात् इमान्तुमालाम्पट्टवस्त्रादिनिर्म्मितगोमुखा भा.
१२८ कृतियन्त्रेसंस्थाप्यकृतोजपोऽतिप्रशस्तः मुण्डमालातन्त्रे चतुर्व्विंशाङ्गुलिमितम्प प्र.१७
ट्टवस्त्रादिसम्भवम् निर्म्मायाष्टाङ्गुलिमुखङ्ग्रीवान्ततत्षोडशाङ्गुलाम् ज्ञेयङ्गोमु
खयन्त्रञ्चसर्व्वतन्त्रेषुगोपितम् तन्मुखेस्थापयेन्मालाङ्ग्रीवामध्यगतःकरः प्रजपेद्वि
धिनागुह्यव्वँर्णमालाधिकम्प्रिये इत्यभिधानात् गोमुखादौततोमालाङ्गोपयेन्मातृ
जारवदिति मायातन्त्रेऽभिधानाच्च विशेषान्तरन्तुवैशंपायनसंहितायां अङ्गुष्ठमध्य १२८
माभ्याञ्चचालयेन्मध्यमध्यतः तर्जन्यानस्पृशेदेनाम्मुक्तिदोगणनक्रमः जीर्णसूत्रे

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पुनःसूत्रङ्ग्रन्थयित्वाशतञ्जपेत् प्रमादात्पतितेहस्ताच्छतमष्टोत्तरञ्जपेत् जपे न्निषिद्धसंस्पर्शेक्षालयित्वायथोचितं छिन्नेप्यष्टोत्तरशतजपः छिन्नकरभ्रष्टयोस्तुल्य त्वादिति अथाक्षमालादिषुकृतस्यमन्त्रजपस्यसङ्ख्याकरणद्रव्यनिषेधविधीआह यामले नाक्षतैर्हस्तपर्वैर्व्वानधान्यैर्न्नचपुष्पकैः नचन्दनैर्म्मृत्तिकयाजपसङ्ख्यातु कारयेत् लाक्षाकुसीदंसिन्दूरंगोमयञ्चकरीषकम् एभिर्न्निर्म्मायगुटिकाजपसङ्ख्यान्तुकारयेदिति कुसीदंरक्तचन्दनम् करीषंशुष्कगोमयमिति अथागमोक्तपूजोपयोगितत्तन्मुद्रालक्षणङ्क्रमेणलिख्यते ऋज्वीञ्चमध्यमाङ्कृत्वातर्ज्जनीमध्यपर्व्वणि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

संय्योज्याकुञ्चयेत्किाञ्चिन्मुद्रैषाङ्कुशसाञ्ज्ञिकेति ॥१॥ अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टाक
निष्ठानामिकापुनः ॥ तथैवतर्ज्जनीमध्याधेनुमुद्राप्रकीर्तिता ॥ २ ॥ अङ्गुष्ठाग्रेणतर्ज्ज
न्याः संय्योज्याथोर्द्धरेखया अन्याङ्गुलीस्तथानम्यनाराचःस्यात्प्रसार्य्यते ॥ ३ ॥ त
र्ज्जन्यङ्गुष्ठाङ्गुलिध्वनिश्छोटिका कनिष्ठाङ्गुष्ठकौशक्तौकरयोरितरेतरं तर्ज्जनीम
ध्यमानामासंहताभुग्नवर्ज्जिता मुद्रैषागालिनीप्रोक्ताशङ्खस्योपरिचालिता ॥ ४ ॥
दक्षपाणिपृष्ठदेशेवामपाणितलंन्यसेत् अङ्गुष्ठौचालयेत्सम्यङ्मुद्रेयम्मत्स्यरूपि
णी॥५॥ वामहस्तस्यतर्ज्जन्यान्दाक्षिणस्यकानिष्ठया ॥ तथादक्षिणतर्ज्जन्यावाँमाङ्गु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्ठेनयोजयेत् ॥ उन्नतन्दक्षिणाङ्गुष्ठव्वाँमस्यमध्यमादिकाः॥ अङ्गुलीर्य्योजयेत्पृष्ठे
दक्षिणस्यकरस्यच ॥ कूर्म्मपृष्ठसमङ्कुर्य्याद्दक्षपाणिञ्चसर्व्वतः ॥ कूर्म्ममुद्रेयमाख्या
तादेवताध्यानकर्म्मणि ॥६॥ हस्ताभ्यामञ्जलिम्बद्ध्वानामिकामूलपर्व्वणोः॥ अङ्गु
ष्ठौनिःक्षिपेत्सेयम्मुद्रात्वावाहिनीस्मृता ॥ ७॥ अधोमुखीत्वियञ्चेत्स्यात्स्थापनी
मुद्रिकास्मृता ॥८॥ उच्छ्रिताङ्गुष्ठमुष्ट्योस्तुसंय्योगात्सान्निधापिनी ॥९॥ अंतःप्रवे
शिताङ्गुष्ठासैवसंरोधिनीमता॥ १०॥उत्तानमुष्टियुगलासम्मुखीकरणीमता॥११॥
तर्जनीमध्यमानामाःसमङ्कुर्यादधोमुखं॥ अनामायाक्षिपेद्वृद्धाम्तृज्वीङ्कृत्वाकनिष्ठि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कां ॥ ललिहानाममुद्रेयजीवन्यासेप्रकीर्तिता ॥१२॥ सव्यहस्तकृतामुष्टिर्दीर्घाधोमु
खतर्जनी ॥ अवगुण्ठनमुद्रेयमभितोभ्रामितामता ॥१३॥ दक्षिणानिबिडामुष्टिर्दीर्घा
धोमुखतर्जनी ॥ अवगुण्ठनमुद्रेयमभितोभ्रामितामता ॥१४॥ अन्योन्यग्रथिताङ्गु
ष्ठाप्रसारितपराङ्गुली ॥ महामुद्रेयमुदितापरमीकरणेबुधैः ॥ १५ ॥ कनिष्ठामूलसं
लग्नावङ्गुष्ठौगन्धमुद्रिका ॥१६॥ अङ्गुष्ठमूललग्नेचतर्जन्यौपुष्पमुद्रिका ॥१७॥ अ
ङ्गुष्ठेतर्ज्जनीमूलयोगःस्याद्धूपमुद्रिका ॥ १८ ॥ अङ्गुष्ठेमध्यमामूलयोगेस्याद्दीपमुद्रि
का॥हस्तौतुसंमुखौकृत्वासन्नतप्रोत्थिताङ्गुली ॥ तलान्तर्म्मिलिताङ्गुष्ठौसुभुग्नौसु

For Private and Personal Use Only

प्रसारितौ ॥ कनिष्ठाङ्गुष्ठकौलग्नौमुद्रैषाचक्रसञ्ज्ञिका ॥ १९ ॥ अङ्गुष्ठेनानामिकामू
लयोगेनैवेद्यमुद्रिका ॥२०॥ पद्माभश्चवामहस्तोग्रासमुद्राप्रकीर्त्तिता ॥२१ ॥ कनि
ष्ठानामिकाङ्गुष्ठैर्दक्षहस्तस्यसंयुतैः॥ कथितामुनिभिःप्राणमुद्रापरमदुर्ल्लभा ॥२२
तर्ज्जनीमध्यमाङ्गुष्ठैरपानस्यतुसास्मृता ॥ २३ ॥ सामुद्रा ॥ अनामामध्यमाङ्गुष्ठै
रुदानस्यचमुद्रिका ॥ २४ ॥ तर्ज्जन्यनामामध्याभिःसाङ्गुष्ठाभिश्चतुर्थिका ॥ २५ ॥
॥ चतुर्थिकाव्यानमुद्रा ॥ ॥ मुद्राङ्गुलीभिःसर्व्वाभिरुदानस्यप्रकीर्त्तिता ॥ २६ ॥
संयुतैरितिसर्व्वत्रतृतीयान्तेनान्वेति ॥ मध्याभिरित्यादौलिङ्गविपरिणामेनेतिज्ञे

पृ.पं. यम् ॥ अधोमुखेवामस्तेऊर्द्ध्वास्यन्दक्षहस्तकम् ॥ क्षिप्त्वाङ्गुलीरङ्गुलीभिःसङ्ग्र भा.
१६१ थ्यपरिवर्त्तयेत् ॥ एषासंहारमुद्रास्याद्विसर्ज्जनविधौस्मृता ॥ २७ ॥ तत्तन्मुद्राकरणा प्र.१७
सामर्थ्यैतत्तन्मुद्राध्यानेन पुष्पप्रक्षेपेण तत्त्वमुद्रया वा न्यासोपचारादिकर्त्तव्यम् ॥
गौतमीतन्त्रे ॥ मनसाविन्यसेत्तास्ताःपुष्पेणैवाथवामुने ॥ अङ्गुष्ठानामिकाभ्यांवा
चान्यथाविफलम्भवेदित्यभिधानात् ॥ ॥ इतिपूजापङ्कजभास्करे आगमोक्तेष्टदे
वतापूजाकथनन्नामसप्तदशःप्रकाशः ॥ १७ ॥ ॥ छ ॥ ॥ अथकाम्यापार्थिवशिव १२१
लिङ्गपूजा साचाचारान्नित्यायाअपिब्रह्मपूजातःप्रागेवविधेया तस्याइतिकर्त्तव्यता

पंचमुखी शिव
देव
देव

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ब्रह्मपुराणेउक्ता हरोमहेश्वरश्चैवशूलपाणिःपिनाकधृक् पशुपतिःशिवश्चैवमहादे
वेतिसर्ज्जयेत् मृत्तिकाग्रहणेचैवघट्टनेचप्रतिष्ठने आवाहनेचस्नपनेपूजनेचविसर्ज्ज
ने हरादीनिचनामानिमहादेवान्तानिकीर्त्तयेत् एवञ्च भस्मत्रिपुण्ड्रविँधायरुद्रा
क्षमालाम्परिधाय ओंहरायनम इतिशुभमृत्तिकामाहृत्य ओंमहेश्वरायनमइति स
ङ्घट्य ओंशूलपाणयेनमः ओंशूलपाणेइहसुप्रतिष्ठितोभव इतिपूज्यत्वप्रयोजक
संस्काराव्विँधाय ध्यायेन्नित्यम्महेशंरजतगिरिनिभञ्चारुचन्द्रावतंसंरत्नाकल्पोज्ज्व
लाङ्गम्परशुमृगवराभीतिहस्तंप्रसन्नम् पद्मासीनंसमन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृ

For Private and Personal Use Only

त्तिंव्वँसानाव्विँश्वाद्याव्विँश्वबीजन्निखिलभयहरम्पञ्चवक्रन्त्रिनेत्रम् इतिध्यात्वा ओं
पिनाकधृषेनमः ओंपिनाकधृक् इहागछेहतिष्ठेत्यावाह्यस्थापयित्वा ओंपशुपतये
नमः एतानिपाद्यार्घाचमनीयस्नानीयपुनराचमनीयानि ओंपशुपतयेनमः इतिपा
द्यादीनिदत्वा ओंनमःशिवाय एषगन्धः ओंशिवायनमः इतिगन्धान्दद्यात् तत
एवमेवाक्षतपुष्पबिल्वपत्रधूपदीपताम्बूलयज्ञोपवीतवस्त्रालङ्कारनैवेद्यानिदद्यात् त
तोवामावर्त्तेनलिङ्गपूर्व्वाद्याग्नेय्यान्तमष्टसुदिक्षुवेद्यामष्टमूर्त्तीर्व्वक्ष्यमाणमन्त्रैर्गन्धा
क्षतपुष्पैःपूजयेत् मन्त्रायथा ओंशर्वायक्षितिमूर्त्तयेनमः १ ओंभवायजलमूर्त्तयेन

मः २ ओंरुद्रायाग्निमूर्त्तयेनमः ३ ओंउग्रायवायुमूर्त्तयेनमः ४ ओंभीमायाकाशमूर्त्त येनमः ५ ओंपशुपतयेयजमानमूर्त्तयेनमः ६ ओंमहादेवायसोममूर्त्तयेनमः ७ ओं ईशानायसूर्य्यमूर्त्तयेनमः ८ इति तथाच भविष्यपुराणे विष्णुवाक्यम् साधुसाधुद्वि जश्रेष्ठसाधुपृष्टोस्मिसुव्रत शृणुष्वगदतःसर्वंशिवमन्त्रगणम्परम् इत्युक्त्वाऽष्टम न्त्रानभिधाय मूर्तयोष्टौशिवस्यैताःपूर्व्वादिक्रमयोगतः आग्नेय्यान्ताःप्रपूज्याश्च वेद्यांलिङ्गेशिम्वयजेत् शिवमिति ओंनमःशिवायेतिमंत्रेणलिङ्गे शिवम्पूजयेत् त तोष्टमूर्तिरुक्तक्रमेणेतिवाक्यार्थः ततः ओंमहादेवायनमः ओंमहादेवपूजितोसिप्रसी

दक्षमस्व स्वस्थानङ्गच्छेतिविसर्जयेत् ततः ओंचण्डेश्वरायनमइति निर्माल्यङ्क्षि
पेत् दाक्षिणात्यनिबन्धेप्रयोगपारिजातेक्रियासारेअशून्यमस्तकांलिङ्गंसदाकुर्वीत
साधकः लिङ्गम्पार्थिवशिवलिङ्गम् प्रकरणात् शूलपाणौलैङ्गे सूतकेमृतकेचैवन
त्याज्यंशिवपूजनम् विष्वक्सेनायदातव्यंनैवेद्यस्यशतांशकम् पादोदकप्रसादञ्च
लिङ्गेचण्डेश्वरायतुइत्युक्तम् ॥ इतिपूजापंकजभास्करेपार्थिवशिवलिङ्गपूजनन्नामा
ष्टादशःप्रकाशः ॥ १८ ॥ ॥ छ ॥ ॥ अथब्रह्मपूजा ॥ साच सर्व्वदेवतापूजोपकरण १३३
द्रव्यैः प्रतिपत्तिरूपेण ओंब्रह्मणेनमइतिभूमौकार्य्या अस्यध्यानम् ब्रह्माचतुर्म्मुखः

ब्रह्मा
हंस

पद्मगर्भवर्णश्चतुर्भुजः ऊर्ध्वाधःक्रमेणदक्षिणहस्ताभ्यांस्रुवंस्रुचञ्चदधानस्तथा वा
मकराभ्याङ्कमण्डलुन्दण्डञ्चदधानः शुक्लाम्बरपरीधानोमृगचर्मोत्तरीयोदिव्ययज्ञोप
वीतीकदाचिद्धंसारूढःकदाचित्कमलासनःदक्षिणपार्श्वेसन्निधौआज्यस्थालीसरस्व
तीचचत्वारोवेदाश्चवामपार्श्वेसावित्रीयस्यसइति ननुपद्मपुराणप्रथमखण्डे यदिमे
स्तितपस्तप्तङ्गुरवस्तोषितायदि सर्व्वब्रह्मसमूहेषुस्थानेषुविविधेषुच नतुतेब्राह्म
णाः पूजाङ्करिष्यन्तिकदाचनेतिसावित्रीकृतशापेनब्रह्मणोऽपूज्यत्वात्तत्पूजाप्रयोगक
थनमयुक्तमितिचेन्न पूजयिष्यन्तिब्रह्माणन्नराभक्तिसमन्विताः तेषामसौधनन्धान्य

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पू. पं. न्दातायुष्यंसुखानिचेतिगायत्रीकृतशापोद्धारस्यब्रह्मपूजाफलप्रदर्शकस्यतदग्रेदर्श भा.
१३४ नेन ब्रह्माणव्वाँप्रतिष्ठाप्यसर्व्वयत्नैर्विधानतः यत्पुण्यफलमाप्नोतितदेकाग्रमनाःशृ प्र.१९
णु इत्यादिनाब्रह्मप्रतिमास्थापनस्याप्यग्रेविधानेनच अद्यप्रभृतियःपूजाम्मन्त्रयु
क्ताङ्करिष्यति तवमर्त्योधरापृष्ठेयथान्येषान्दिवौकसाम् भविष्यतिचतद्वंशोदारिद्रोदुः
खसय्युँतः इतिस्कन्दपुराणीयसावित्रीकृतशापवचनेमन्त्रपूर्व्वामित्यभिधानेनच ब्र
ह्मवैवर्त्तेकृष्णखण्डेचतुस्त्रिंशत्तमेध्यायेकृष्णकृताप्सरःशापोद्धारे तवमन्त्रन्नगृण्हन्ति १३४
केपिवेश्याभिशापतः यदन्यदेवपूजायान्तवपूजाभविष्यतीतिवचने तन्मन्त्रग्रहण

For Private and Personal Use Only

स्यैवनिषेधेनचशापस्यसमन्त्रनित्यपूजामात्रनिवृत्तिपरत्वात् अमन्त्रकनित्यपूजा
यानिर्ब्बाधत्वात् सर्व्वदेवपूजान्तेतत्करणेमानंतुकृष्णकृतशापोद्धारवचनोत्तरार्द्धमेव
तत्रान्यदेवपूजायामित्यस्य अन्यदेवपूजायाङ्कृतायांसत्यामित्यर्थात् साचावाहन
विसर्ज्जनवर्जितैवोचिता गंधपुष्पादिभिर्मीलितैरेकदैवभूमौतत्पूजाकरणस्याचारसि
द्धत्वेनभूमौ चावाहनविसर्ज्जनयोरभावस्य प्रतिमास्थानेष्वप्स्वग्नावावाहनविसर्ज्ज
नवर्ज्जमितिबौधायनेनविधानात् अतएवशूलपाणौ ब्रह्मपूजानित्यासाचयद्यपिदेव
तान्तरपूजावत्कर्त्तुमुचितातथापि सर्व्वदेवपूजान्तेपूजोपकरणशेषद्रव्यैः ओंब्रह्मणेन

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मइतिमन्त्रेणाचरन्तिशिष्टाइत्यभिहितमितिबोध्यम् ॥ ॥ इतिपूजापङ्कजभास्करे
ब्रह्मपूजाकथनन्नामैकोनविंशःप्रकाशः ॥ १९ ॥ ॥ छ ॥ अथ विंशःप्रकाशः ॥ ततो
देवेशङ्क्षणन्ध्यात्वा ओं हँसःशुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतम्बृहत् ॥ इतिऋचम्पठेदि
तिगौडाः ॥ ननुत्रैविद्यामांसोमपाःपूतपापाइत्यादिगतागतङ्कामकामालभन्तेइत्य
न्तभगवद्गीतानवमाध्यायस्थभगवद्वाक्येन काम्यकर्म्मानुष्ठानस्यमोक्षप्रतिबन्धक
त्वावगमात्काम्यपूजादीनामत्रकथनमयुक्तमितिचेन्न काम्यस्यापीश्वराराधनकर्म्म

For Private and Personal Use Only

णःकालेन वैराग्यपूर्व्वकनिष्कामपरमेश्वराराधनपरत्वजननद्वारा ब्रह्मजिज्ञासुत्वस
म्पादकत्वेनजिज्ञासायाश्चज्ञानजनकत्वेनपरम्परयामोक्षसाधकत्वादितिबोध्यम् अ
तएवभगवद्गीतासप्तमाध्यायस्थचतुर्व्विधाभजन्तेमाञ्जनाः सुकृतिनोऽर्ज्जुन आर्त्तो
जिज्ञासुरर्थार्थीज्ञानीचभरतर्षभ तेषाञ्ज्ञानीनित्ययुक्तएकभक्तिर्विशिष्यते इतिश्लो
कटीकायाम्मधुसूदनस्वामिना येत्वासुरभावरहिताःपुण्यकर्म्माणोविवेकिनस्तेपुण्य
कर्म्मतारतम्येन चतुर्व्विधाःसन्तो माम्भजन्ते क्रमेण कामनाराहित्येन मत्प्रसादा
न्मायान्तरन्तीत्याह चतुर्व्विधाभजन्तेमामित्यादिइत्यवतार्य्य येसुकृतिनःपूर्व्वज

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्मकृतपुण्यसञ्चयाजनाः सफलजन्मानस्तेएवनान्येमाम्भजन्तेसेवन्तेहे अर्ज्जुनतत्र
त्रयःसकामाःएकोऽकामइत्येवञ्चतुर्विधाःतत्र आर्त्तः आर्त्याशत्रुव्याध्याद्यापदाग्रस्त
स्तन्निवृत्तिमिच्छन्यथामखभङ्गेनकुपितेइन्द्रेव्रजवासीजनः इत्याद्युक्त्वाजिज्ञासुर्मुमु
क्षुरात्मज्ञानार्थीयथामुचुकुन्दजनकश्रुतदेवोद्धवादयः अर्थार्थीइहवापरत्रवायद्भोगो
पकरणन्तालिलिप्सुः तत्रइहयथासुग्रीवोविभीषणश्चपरत्रयथाध्रुवः एतेत्रयोपिभगव
द्भजनेनमायान्तरन्तितत्रजिज्ञासुर्ज्ज्ञानोत्पत्त्यासाक्षादेवमायान्तरति आर्त्तोऽर्थार्थी
चजिज्ञासुत्वम्प्राप्येतिविशेषःइत्यभिहितं नचसूर्य्यादीनामीश्वरत्वाभावात्तदीयका

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

म्यपूजनादीनांबन्धकत्वंस्यादेवेतिवाच्यम् येप्यन्यदेवताभक्तायजन्तेश्रद्धयान्विताः
तेपिमामेवकौन्तेययजन्त्यविधिपूर्व्वकम् अहंहिसर्व्वयज्ञानाम्भोक्ताचप्रभुरेवच न
तुमामभिजानन्तितत्वेनातश्च्यवंतिते इतिभगवदुक्तेः परमेश्वराभेदबुद्ध्यातदीयकाम्य
पूजनस्यापिपरम्परयामोक्षसाधकत्वावगमात् अत्राविधिपूर्वकामित्यस्याविधिः परमे
श्वराभिन्नत्वबुद्धिस्तद्रहितत्वपूर्व्वकमित्यर्थः तेनेश्वरबुध्यातेषाङ्काम्यपूजनस्यापिमो
क्षजनकत्वंबुद्धिसत्वशुद्धिद्वाराभवतीत्यायाति वस्तुतोनानोपनिषत्पुराणेतिहासेभ्यो
ब्रह्मविष्णुशिवदुर्ग्गागणेशाग्नीनाम् मायावच्छिन्नचैतन्यरूपत्वावगमात्तेषामीश्वरत्वं

For Private and Personal Use Only

पू. पं निर्बाधमेवेतिनकाप्यनुपपत्तिः तेचोपनिषदादयोग्रंथविस्तरभियानालिखिताइतिबो भा.
१३७ ध्यं किञ्चफलदर्शनंरोचनार्थमेवनतुतत्फलकाममात्रस्यप्रवृत्त्यर्थम् अतएववेदोक्तमे प्र.२०
वकुर्व्वाणोनिःसङ्गोऽर्पितमीश्वरे नैःष्कर्म्म्यांल्लभतेसिद्धिंरोचनार्थाफलश्रुतिरित्ये
कादशस्कन्धभागवततृतीयाध्यायेभिधानात् अत्रश्रीधरः रोचनार्था कर्म्मणिरुच्यु
त्पादनार्थाअगदपानेखण्डलड्डुकादिवत् यथापिताबालम्प्रतिब्रवीति पिबपुत्रौषधं
खण्डलड्डुकादींस्तेदास्यामीति तत्रनखण्डलड्डुकादिलाभोगदपानस्यफलम् अपितु १३७
रोगनाशस्तद्वत् ततश्चकर्म्माभिरुच्यावेदार्थंविचारयति तथाच योवाएतदक्षरमवि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दित्वागार्ग्यस्माल्लोकात्प्रैतिसकृपणः इत्यनात्मज्ञस्यकृपणतातमेतव्वैँदानुवचनेनब्रा
ह्मणाविविदिषन्तिब्रह्मचर्य्येण तपसा श्रद्धयायज्ञेनानाशकेनचेति यज्ञादीनांज्ञानशे
षताञ्चावधार्य्यनिष्कामेषुकर्म्मसुप्रवर्त्तते ततश्चस्वर्ग्गकामोश्वमेधेनयजेतेत्यादिभिः
कामितस्यैव स्वर्ग्गादेःफलत्वेनावगमादकामितोऽसौनभवतीतिनैष्कर्म्म्यसिद्धिर्भव
तीति अतएवभगवद्गीताष्टादशाध्याये एतान्यपितुकर्माणिसङ्गन्त्यक्त्वाफलानिच क
र्त्तव्यानीतिमेपार्थनिश्चितम्मतमुत्तममिति अत्रसङ्गन्त्यक्त्वेत्यादेःसङ्गमहङ्करोमीति
कर्तृत्वाभिनिवेशं फलानिचाऽभिसन्धीयमानानित्यक्त्वान्तःकरणशुद्धये कर्म्माणि क

For Private and Personal Use Only

 त्तव्यानीतिमेमतम् अतएवहेपार्थकर्म्माधिकृतैःकर्म्माणित्याज्यानिनत्याज्यानिचेति
 द्वयोर्म्मतयोर्न्नत्याज्यानीतिममनिश्चितम्मतमुत्तमंश्रेष्ठमित्यर्थः इतिमधुसूदनस्वामी
द्वादशेध्यायेपिअथैतदप्यशक्तोसिकर्त्तुम्मद्योगमाश्रितः सर्व्वकर्म्मफलत्यागंततःकु
रुयतात्मवान् इति अत्रश्रीधरः नशक्तोसितर्हिमद्योगंमदेकशरणन्त्वमाश्रितःसन् स
र्व्वेषान्दृष्टादृष्टानामावश्यकानाञ्चाग्निहोत्रादिकर्म्मणाम्फलेनियतचित्तोभूत्वापरित्य
जएतदुक्तंभवतिमयातावदीश्वराज्ञयायथाशक्तिकर्म्माणि कर्त्तव्यानिफलन्तावद्दृष्ट
मदृष्टंवा परमेश्वराधीनमित्येवम्मयिभावमारोप्यफलासक्तिंपरित्यज्यवर्त्तमानोम

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

त्वत्प्रसादेनकृतार्थोभविष्यसीतितात्पर्य्यमिति पञ्चमेऽध्यायेऽपि ब्रह्मण्याधायकर्माणि
सङ्गन्त्यक्त्वाकरोतियः लिप्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवाम्भसेति अत्रानन्दगिरिःभृ
त्यवदीश्वरार्थकर्मकरणाद्वानतत्फलभागित्वं यथाभृत्यःस्वाम्यर्थङ्कर्म्माणिकरोतिन
फलमपेक्षते तथैवयोविद्वान्मोक्षेपिफलन्त्यक्त्वाभगवदर्थमेवसर्व्वाणिकर्म्माणिकरो
तिनसकर्म्मणावद्ध्यते यथानहिपद्मपत्रमम्भसासम्बध्यतेतद्वदित्यर्थइति फलस्य
ब्रह्मणिसमर्प्पणाद्वानकर्म्मणांबन्धकत्वम् यत्करोषियदश्नासियज्जुहोषिददासि
यत यत्तपस्यसिकौन्तेयतत्कुरुष्वमदर्प्पणमिति नवमाध्यायोक्तेःअत्रशङ्करानन्दःशु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भाशुभफलैरिति एवमीश्वरार्प्पणबुद्ध्या वैदिकमवैदिकञ्च युक्तङ्कर्म्म कुर्व्वाण
स्त्वं शुभाशुभफलैःसुखदुःखप्रदैः स्वर्ग्गनरकहेतुभिर्व्वा कर्म्मबन्धनैः कर्म्माण्येवब
न्धनानितैर्म्मोक्ष्यसेमुक्तोभविष्यसि ननुकर्म्मण्येवाधिकारस्तइति नियतङ्कुरुक
र्म्मत्वमिति स्वधर्म्ममितिच विहितानामेवकर्मणाङ्कर्त्तव्यत्वविधानात् कथंविहिता
नामशुभफलत्वमितिचेन्न विहितानामनुष्ठानवैकल्येऽशुभफलहेतुत्वोपपत्तेः यस्या
ग्निहोत्रदर्शपौर्णमासचातुर्म्मास्यमनाग्रयणमतिथिवर्ज्जितञ्च अहुतमवैश्वदेवमवि
धिनाहुतमासप्तमाँस्तस्यलोकान्हिनस्तीति सवाग्वज्रोयजमानंहिनस्तीत्यादिश्रु

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तेः स्मृतेश्च मन्त्रतन्त्रस्वरवर्णद्रव्यकालादिनियमवैपरीत्येस्कन्नेभिन्नेचविहिताना मप्यशुभफलकारित्वमुपपद्यतइतीतिदिक् ॥ श्रीगुणेश्वरसिंहेनमिथिलाधिपसूनुना निर्म्मापितोऽभवत्पूर्णःपूजापङ्कजभास्करः॥१॥सूर्यैभास्यहुताशनस्यशिवयोःश्रीश स्यचब्रह्मणः॥ पूजापङ्कजभास्करोयममलःप्रीत्यैचिरन्तिष्ठतुलोकानांशिशिरेहिमेच मिहिरोभूसंस्थितानामिवयात्वेनाव्विँदुषांसदासुखकरंलक्ष्मीपतिःसद्गतिः२शाकेवेद वियन्नागहिमांशुवलिते१८०४शुभे॥ पौषेसितेपञ्चदश्याङ्ग्रन्थोऽयंपूर्णतामगात् ३

॥ इतिपूजापङ्कजभास्करेविंशः प्रकाशः ॥ २० ॥ समाप्तोऽयंग्रंथः ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सूचना.

मिथिलादेशान्तर्गतदरभङ्गाराजधानीस्थविविधबिरुदालीविराजमानमानोन्नत महाराजाधिराजश्रीश्रीमद्गुणेश्वरसिंहेन एतानि विद्वाद्भिः कारितस्य पूजापङ्कजभास्करनामकस्य ग्रन्थस्य सहस्त्रसंख्याकानि पुस्तकानि आसन्नविद्वज्जनेभ्यः सकलसुहृद्भ्यश्च उपायनीकर्तुम् श्रीकृष्णदासात्मजगङ्गाविष्णुस्थापितवेंकटेश्वराख्यमुद्रणालये अङ्कयित्वा आविष्कृतानि, अस्य ग्रन्थस्य पुनर्मुद्रणाद्यधिकारश्च श्रीकृष्णदासात्मजाभ्याम् गङ्गाविष्णुखेमराजगुप्ताभ्याम् परोपकाराय अदायीति शम्.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ अथास्य ग्रन्थस्य शुद्धाशुद्धपत्रम् ॥

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठ	पंक्तिः
पूजायाश्चतुर्णाम् ..	पूजायाञ्चतुर्णाम् ..	५	१	४
पूजाकर्य्यैत्यर्थः ..	पूजाकार्य्यैत्यर्थः ..	६	१	१
दिङ्छेद्धन	दिङ्छेद्धन	६	२	४
त्र्यम्बकेण	त्र्यम्बकेन	८	१	४
मध्यान्ह	मध्याह्न	९	१	२
एवमग्रेपि मध्याह्नपूर्वाह्णापराह्ण शब्देषु पञ्चमात्पूर्वोहकारोज्ञेयः				
प्रसाधनत्त्वां	प्रसाधनंत्वा	९	१	३
मज्जनम्	मञ्जनम्	९	१	४
मासुरींत्त्रेला	मासुरीन्त्रैँ ला. ..	१०	१	१
व्यन्हः	व्यह्नः	१०	२	२
मात्रंत्रिविवक्षितं ..	मात्रन्त्रिँवक्षितं ..	१०	२	४
कृतछन्दोगान्हिकं ..	कृतछन्दोगाह्निकम् ..	१०	२	६
एवमन्यत्रापिहकारात्परोनकारोज्ञेयः ..				
सूचितवान्	सूचितवन्तः	११	१	३

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठ	पंक्तिः
यज्ञोत्तरङ्कार्य्यम्	यज्ञोत्तरत्राँकार्य्यम्.	११	१	३	मूर्खाणांय्युक्त.	मूर्खाणाय्युँक्त.	१६	२	५
द्विविधस्मृतेः	द्विविधस्मृतेरितिदाक्षि				परीमाणान्न	परीमाणन्न	१७	१	२
	णात्याः	११	१	५	मानंय्यत्	मानय्यँत्	१७	१	५
यज्ञानन्तरंत्रा .	यज्ञानन्तरत्राँ,	११	२	४	लिङ्गंय्यथाक्र.	लिङ्गय्यँथाक्र.	१७	१	५
अन्तत्त्रेष्टे	अन्तेचेष्ट	१२	१	६	इछते	इच्छते	१७	१	७
पूज्योन्तेच	पूज्योह्यन्तेच	१३	१	६	आकाशेचा	आकाशेत्र	१७	२	७
ब्राह्मण	ब्रह्माण.	१३	२	१	ततद्देवता	तत्तद्देवता	१९	२	७
वितस्तिप्रमिता.	वितस्तिपर्यन्तप्रमिता.	१४	१	७	दारवेणानु	दारत्रेणतु	२०	१	४
सप्ताङ्गुलि	सप्ताङ्गुल	१४	१	७	पद्मपात्राभ्याम्.	पद्मपत्राभ्याम्.	२०	१	६
पूजाविरुद्धा	पूजाऽविरुद्धा	१५	२	१	पुण्डरिका	पुण्डरीका	२१	२	४
योगिनाव्बाँह्य.	योगिनाम्बाह्य	१६	१	७	यथालभम्	यथालाभम्	२१	२	५
यस्मत्तस्मा्त्	यस्मात्तस्मात्	१६	२	४	पद्य	पाद्य	२३	१	४

For Private and Personal Use Only

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
मात्रेणाप्रीत्यर्थ ..	मात्रेणापीत्यर्थ. ..	२४	१	७
सँय्युतम्	सय्युँतम्	२४	२	५
फालवाँख्र	फाल्वाँख्र	२४	२	७
मनुत्तम्	मनुत्तमम्	२५	१	२
दधिदूर्व्वाड्कुशैः ..	दधिदूर्व्वाकुशैः ..	२५	१	७
तस्यदेयानि	तस्यैदेयानि	२६	२	१
दातव्यंय्येन	दातव्यय्येँन	२६	२	२
विंशपलल्लिङ्गे ..	त्रिंशपलल्लिँङ्गे ..	२६	२	५
ततःपरः	ततःपरम्	२६	२	६
जटामास्या	जटामांस्या	२७	१	१
नरासिंव्ह	नरासिंह	२७	१	५
यवगोधूमजैश्चैर्णै. ..	यवगोधूमजैश्चूर्णै ..	२७	१	५
ब्रह्माङ्गलग्रंव्थि ..	ब्रह्माङ्गलग्रव्थिँ ..	२७	२	१
जीर्ण	जीर्णम्	२७	२	५
मन्यद्धृतम्	मन्यधृतम्	२७	२	५
उपवीतम्	आभरणममणिस्वर्णादिनिर्म्मितंषोडशोपचारान्तरे उपवीतम्.	२७	२	६
सर्व्वदेवानाव्त्रिहितानि	सर्व्वदेवानाव्विँहितानि	२८	२	४
प्रोक्षाणात्	प्रोक्षणात्	२९	१	४
गृहस्थिते	गृहस्थितेषु	२९	१	६
उत्तरणीयम्	उत्तारणीयम् ..	२९	१	७
जात्याप्रहरेण ..	जात्याःप्रहरेण ..	२९	२	१
सलिलम्	मलिनम्	२९	२	२

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
गृण्हीयात्	गृह्णीयात् एवमन्यत्रापि हकाराधो णकारो ज्ञेयः	२९	२	४
वकुलंम्बिना	वकुलव्विँना	२९	२	४
कल्हार	कह्लारएवमन्यत्रापि हकाराधोलकारोज्ञेयः	२९	२	५
उपचराँस्तथा.	उपचाराँस्तथा.	३१	२	२
नेत्राल्हादकरः	नेत्राह्लादकरः .	३१	२	४
लिकुचादिक	लकुचादिक	३३	१	३
कद्लि.	कदली	३३	१	६
किल्बिषी.	किल्विषी	३३	२	६
निःक्षिप्रेत्.	निःक्षिपेत	३४	२	६

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
हस्ताभ्यङ्गेषु .	हस्ताद्यङ्गेषु.	३५	१	२
दान	दानम्	३५	१	३
पञ्चोपचाराः	पञ्चोपचारा .	३५	१	६
वस्त्राल्मगिवेति.	वस्त्राल्माागिवेति.	३६	१	४
धूपनैवेद्यादीनि	धूपदीपनैवेद्यादीनि	३६	१	५
अवश्यन्देयानि	अवश्यदेयानि.	३६	२	२
रक्तचन्द	रक्तचन्दन	३६	२	७
कत्तर्व्यम्	कर्त्तव्यम्	३७	१	७
सुवाटिका	स्ववाटिका	३७	२	७
मूमिस्पृष्टा	भूमिस्पृष्टा	३९	१	२
निर्व्रापनीयः.	निर्व्वापणीयः .	४०	१	१
अपक्रममिपक्रर्व्वाँ.	अपक्रत्वममिपक्रत्वर्व्वाँ	४०	१	५

For Private and Personal Use Only

अशुद्धं	शुद्ध	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
जपेहामे	जपेहोमे	४१	१	३	वन्ध्या	बन्ध्या	४८	१	१
प्रकरस्थ	प्रकरणस्थ	४१	१	५	मक्षिका	भक्षिका	४८	१	१
सोमक्रेतव्य	सोमःक्रेतव्य	४२	१	६	धरिण्याम्	धरण्याम्	४९	१	५
इत्यधिकारण	इत्यधिकरण.	४२	१	६	कुर्वन्ति	कुर्वीत	४९	२	२
गाक्रेतिसामेस्यवौदृष्ट	गोक्रीतसोमस्यैवादृष्ट.	४२	१	७	गवाँलक्षम्	गवाल्लँक्षम्	४९	२	५
चोपचाराः दक्षिण	चोपचारादक्षिण	४२	२	७	चोलकछन्न	चोलकच्छन्न	५०	१	६
धर्म्मतदलाभे	धर्म्मस्तदलाभे.	४३	१	६	महा ४ असि	महा २॥ऽ असि	५०	२	३
सस्मृतसम्भार	सम्भृतसम्भारः	४४	२	४	र्म्मूर्ल्धि	र्म्मूर्द्धि	५०	२	६
सायान्नशासु	सायन्निशासु	४४	२	७	मंन्दिर.	मन्दिरे	५०	२	७
निरञ्जनं	निरञ्जनम्	४६	१	५	एवह्यर्घो	एषह्यर्घो.	५१	१	१
वदति	वदन्ति.	४६	२	१	शिल्हक	शिह्लक एवंसर्व्वत्रह कारोधःप्रदेशेलकारः	५१	१	५
दीका	दीपिका	४७	१	२					

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
काशा	काश	५१	१	६
कुरण्टक	कुरुण्टक	५१	१	७
जातीजवा	जवाजाती	५१	१	७
बर्व्वर	वर्व्वर	५१	२	३
पष्पाणाम्	पुष्पाणाम्	५२	१	४
भ्रभरिका	भ्रमरिका	५३	२	५
भल्लकं	भुल्लकं	५३	२	७
इदम्मानीयं	इदंस्नानीयम्	५४	२	३
रक्तचंन्दनं	रक्तचन्दनं	५४	२	३
पृथग्दद्यात्	पृथक्पृथग्दद्यात्	५५	१	२
वामोऽर्ध	वामोर्द्ध	५५	२	५
बिल्वपत्र	विल्वपत्रएवंसर्व्वत्रा.			

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
	न्तस्थवकारोज्ञेयः	५६	२	३
होतारंव्विश्व.	होतारंव्विँश्व	५६	२	७
देवा २आसा	देवाँ २॥ ऽआसा	५७	१	२
वक्र	वक्त्र	५८	२	१
दुरितात्यग्निः.	दुरितान्त्यग्निः	५८	२	३
इमँस्तोम	इमंस्तोम	५८	२	३
भद्राहीन्नः	भद्राहिनः	५८	२	४
वासिनींइति	वासिनीमिति	५८	२	५
जातीजवा	जवाजाती	५९	१	५
धुत्तूर	धत्तूरएवंसर्व्वत्रधत्तूरोज्ञेयः	५९	१	५
द्रोणा	द्रोण	५९	१	५

For Private and Personal Use Only

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
ठव्रन्धूक	बन्धूक	५९	१	६
नांव्विहितानि .	नँव्विहितानि.	५९	२	५
दिवसल्लिङ्गे	दिवसल्लिँङ्गे	६०	२	६
स्याटिकम्	स्फाटिकम्	६१	१	७
प्रकणे	प्रकरणे	६२	१	२
पमंल्लिङ्गं	पमल्लिँङ्गं	६२	१	५
साध्वित्यर्थः	साध्वीत्यर्थः.	६२	२	१
दङ्नुखेन	दङ्मुखेन	६२	२	६
त्रिपुण्डेन	त्रिपुण्ड्रेण	६३	१	५
मृत्युंन	मृत्युर्न्न	६३	२	३
फलंव्वक्तुं	फलव्वँक्तुं	६३	२	४
तिमिनिंदा	मितिनिन्दा	६३	२	५

अशुद्धं	शुद्धं	पत्र	पृष्ठं	पंक्तिः
वाण	वारण	६३	२	७
लंव	लम्ब	६४	१	३
त्र्यम्बकँय्यजामहे	त्र्यम्बकय्यँजामहे	६४	२	३
कस्तुरी	कस्तूरी.	६४	२	६
कराट	करहाट.	६५	१	१
बकुल	वकुलएवंसर्व्वत्रान्त स्थवकारोज्ञेयः	६५	१	५
विहि	विहित	६६	१	२
दधिन्थ.	दधित्थ	६६	१	६
तैलनिषिद्धम्.	तैलन्निषिद्धम्.	६६	२	१
नेवेद्यम्.	नैवेद्यम्	६६	२	१
चण्डादि	चण्डाधि	६७	२	४

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
भक्षत्वे	भक्ष्यत्वे	६७	२	५
नैवैद्यम्.	नैवेद्यम्	६७	२	६
भक्षत्व.	भक्ष्यत्व	६७	२	७
स्वार्गावन्द्यम्.	स्वर्गिवन्द्यम्.	६९	१	२
स्वकँल्लोक	स्वकल्लोँक	६९	१	६
कारणात्	कारणम्	६९	२	१
गृण्हामि	गृह्णामिएवंहकाराधो देशेणकारोज्ञेयोऽत्र पदेसर्व्वत्र	६९	२	२
स्थंण्डिले	स्थण्डिले	६९	२	४
र्च्चनं	र्च्चने	६९	२	७
मणिमंयी.	मणिमयी	७०	२	२

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
त्रेधा	वेद्या	७१	१	३
श्रप्त्रो	श्रप्त्रे	७१	१	७
कुशाग्रणि	कुशाग्राणि	७१	२	२
अर्घ्यातिरिक्त	अर्घातिरिक्त	७१	२	४
तत्क्षाणा	तत्क्षणा	७२	१	१
प्रल्हाद	प्रह्लाद	७२	१	२
घण्टांऽवै	घण्टाऽवैँ	७२	१	८
घण्टां	घण्टा	७२	२	१
नित्यंचन्दन	नित्यचन्दन	७२	२	६
भवति	भवन्ति	७३	१	३
प्रमाणिकः	प्रामाणिकः	७३	१	६
कुरुवक.	कुरुवक	७४	१	४

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
दीपंय्यो	दीपय्योँ	७६	१	३	ञ्चपमी	पञ्चमी	८३	१	१
वदर	वदर	७६	२	१	सर्व्वंय्यच्च	सर्व्वय्यँच्च	८३	२	४
कुलित्थाः	कुलत्थाः	७६	२	३	जदन्ये	यदन्ये	८३	२	४
सस्य	शस्य	७६	२	६	पर्शुं	पर्शूं	८४	१	२
कुलित्थाः	कुलत्थाः	७६	२	६	लोकॉअ	लोकाँ २॥ऽअ.	८४	२	६
परकीय्य	परकीय	७७	२	७	विष्णो	भगवन्विष्णो	८५	१	४
वाद्यञ्च	ठ्वाँद्यञ्च	७८	१	३	जलंव्वा	जलव्वाँ	८५	१	६
मूर्धनि	मूर्द्धनि	७९	१	१	हितंव्वदे	हितव्वँदे	८५	२	१
व्यय	व्ययम्	७९	१	१	विदु	विन्दु	८६	१	५
उद्देश्य	उद्दिश्य	७९	१	४	वचानात्	वचनात्	८७	१	६
हिरण्मवय	हिरण्मयव	८१	१	१	प्रदक्षिणंय्ये	प्रदक्षिणय्येँ	८७	२	१
लक्षक	लक्षकम्	८१	१	२	नीराजमं	नीराजनं	८७	२	७

For Private and Personal Use Only

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
व्वँजेत्	व्व्रँजेत्	८८	१	५
द्वेस्य	देवस्य	८८	२	१
पुरुषस्यते	पुरुषस्यतु	८८	२	१
सँयोगो	सय्योँगो	८८	२	३
सदुस्त्यज	सुदुस्त्यज	८८	२	६
सहस्रंय्य	सहस्रय्यँ	८९	२	१
शालिग्राम	शालग्राम	८९	२	३
मूर्धा	मूर्द्धा	८९	२	७
धायेत्	धारयेत्	९०	१	२
मुद्धारेत्	मुद्धरेत्	९०	२	३
परकीयेनाशुन्चिना ..	परकीयेणाशुन्चिना ..	९२	१	१
गृण्हन्ती	गृह्णन्तीएवं हकाराधो			

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
	देशोणकारोबोध्योत्र पदेसर्वत्र	९३	२	१
पूजाद्वार	पूजागृहद्वार	९३	२	४
वासान्यतमै	वासान्यतमेन ..	९४	१	५
बिम्ब	विम्बएवंसर्व्वत्रान्त स्थ वकारोज्ञेयः ..	९४	१	५
वामेक्षेत्र	ऑंवामेक्षेत्र	९५	२	३
नैऋत्यां	नैर्ऋत्या	९६	२	६
दूर्व्वाङ्करा	दूर्व्वाङ्कुरा	९७	१	३
सम्पूज्यपठेत्. ..	सम्पूज्य	९७	१	७
त्वंव्विष्णुना	त्व व्विँष्णुना	९७	२	२
देहलींव्विलंघ्य ..	देहलीव्विँलङ्घ्य ..	९७	२	७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
कम्बलोत्तरंव्वि	कम्बलोत्तरव्विँ.	९८	१	५
वेदिकायांव्विन्यस्य	वेदिकायाव्विँन्यस्य.	९८	१	५
स्वदशिणे	स्वदक्षिणे	९८	१	७
परात्पर	परापर	९८	२	३
ऊर्ध्वोर्ध्व	ऊर्द्ध्वोर्द्ध्व	९८	२	५
रक्षांविधाय	रक्षा व्विँधाय	९९	१	१
विस	विश	९९	१	४
निभांव्विद्यु	निभाव्विँद्यु	९९	१	४
हताख्य	हताख्यानि	९९	१	५
संयोज्य	सय्योँज्य एवंसर्व्वत्र परसवर्णसहितोज्ञेयः	९९	१	७
बिन्दु	विन्दु	९९	२	४
वर्णव्वायु	वर्णव्वाँयु	९९	२	५
पुरुषंव्विचिन्त्य	पुरुषव्विँचिन्त्य	१००	१	७
नसा	नासा	१०१	२	२
व्विचिन्त्य	व्विँचिन्त्य	१०१	२	४
वह्निमयीं	वर्णमयीं	१०१	२	७
मूलाधरो	मूलाधारो	१०२	२	५
वय्वग्नि	वाय्वग्नि	१०३	१	५
बिन्दून्	विन्दून्एवंसर्न्वत्रान्तस्थवकारोज्ञेयः	१०५	१	६
वकारादि	बकारादि	१०५	२	१
ध्यानन्	ध्यानम्	१०५	२	४
सुधाय	सुधाढ्य	१०५	२	५

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
मुण्डमातंत्र	मुण्डमालातन्त्रम् ..	१०६	२	२	हसोः	हौः	११३	२	१
ठकारान्	ठकारान्तान्	१०७	१	२	ध्यातंमिति	ध्यानमिति	११४	१	४
मूलमन्त्रस्यस्य ..	मूलमन्त्रस्य	१०७	२	२	सगणम्	सगुणम्	११४	१	६
तत्रऋष्यादि	ततऋष्यादि	१०८	२	५	सुभनोहरम्	सुमनोहरम्	११४	२	२
सङ्गमंव्विभाव्य ..	सङ्गमव्विँभाव्य ..	१०९	१	४	देवतायाः	देवताया	११५	१	२
कर्त्तव्यंयदि ..	कर्त्तव्यय्यँदि. ..	११०	१	१	प्राणान्प्रतिष्ठापयेत् ..	०००	११५	१	४
मेतदर्घ	मेतदर्घ्य	११०	२	२	न्तिष्ठंतु	न्तिष्ठन्तु	११५	१	४
हमिति	ह्रूमिति	१११	१	५	शालि	शाल	११५	१	५
नयन्नयन	नयन	१११	१	५	देवतायाः	देवतां	११५	२	३
सङ्कलीकृत्य ..	सकलीकृत्य	१११	२	१	मितीरितम्	मीरितम्	११६	१	३
सस्थाप्य	संस्थाप्य	१११	२	७	आचमनीयं अमुक ..	आचमनीयममुक ..	११७	१	४
ज्ञानंव्वैराग्य ..	ज्ञानव्वैँराग्य	११२	१	५	पीतं	पीते	११७	२	३

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
सितं	सिते	११७	२	३
घटम्संस्था	घटंसंस्था	११८	१	६
मन्त्रेणमातः	मन्त्रमातः	११८	२	४
ध्यममा	मध्यमा	१२०	१	३
निर्व्वाणजपः	निर्व्वाणजपम्	१२१	१	४
विभावना	विभाव्नाम्	१२१	१	५
जिव्हाशोधनन्	जिह्वाशोधनम्	१२१	१	६
शौचभङ्गं	शौचभङ्ग्ञ्चकृत्वा	१२१	१	७
भ्रमध्यंवा	भ्रूमध्यं	१२१	१	७
विंस	विश	१२२	१	२
जिव्हा	जिह्वा	१२२	१	२
ऱ्हींक्ष्वींहूं	ह्रीँ क्ष्वीँ हूँ	१२२	१	५
क्रींक्ष्वींऱ्हींहूंफट्	क्रीँ हूँक्ष्वीँ ह्रीँ फट्	१२२	१	६
ऐंक्लींऱ्हीं	ऐँ क्लीँ ह्रीँ	१२२	२	१
आन्यासाम्	अन्यासाम्	१२२	२	५
जिव्हा	जिह्वा	१२३	१	२
ऱ्हीं	ह्रीँ	१२३	२	२
मालाम्स	मालांस	१२३	२	४
ऱ्हीं	ह्रीँ	१२३	२	४
हस्तमध्यपर्व्वणि	हस्तमध्यमामध्यपर्व्वणि	१२३	२	६
ऱ्हीँ	ह्रीँ	१२४	१	१
ऱ्हीँ सिध्यै	ह्रीँ सिद्ध्यै	१२४	१	२
पंचपुष्पांजलिम्	पञ्चपुष्पाञ्जलीन्	१२४	१	७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पत्रं	पृष्ठं	पंक्तिः
सर्व्वसिध्यै	सर्व्वसिद्धयै	१२४	२	१	हँसः	हंसः	१३५	२	३
पर्य्यन्तंआरात्रिकम्.	पर्य्यन्तमारात्रिकम्.	१२४	२	३	भित्वत्वबुद्धिः	भिन्नत्वबुद्धिः	१३७	१	५
लिपिंव्त्रिना	लिपिंव्त्रिँना	१२६	१	१	वुत्ध्या	वुद्ध्या	१३७	१	५
पूजाव्विस्तरतः	पूजाव्विँस्तरतः	१२६	१	६	फलदर्शनम्	फलप्रदर्शनम्	१३७	२	२
जपसङ्ख्या	जपसङ्ख्यां	१२९	१	४	नैःष्कर्म्म्यां	नैष्कर्म्म्यां	१३७	२	३
दशिणानिबिडा	दक्षिणानिविडा	१३०	२	२	मदृष्टंव्वा	मदृष्टव्वाँ.	१३८	२	७
पिनाकधृषेनमः	पिनाकधृजेनमः	१३२	२	२	बुत्ध्या	वुद्ध्या	१३९	२	१
शिम्बयजेत्	शिवय्यँजेत्	१३३	१	६	सुर्य्यै	सूर्य्यै	१४०	१	३
पादोदक	पादोदकम्	१३३	२	४	यात्वेनं.	पात्वेनं	१४०	१	५
गृण्हन्ति	गृह्णन्ति.	१३४	२	६					

एकचत्वारिंशत्पत्र द्वितीयपृष्ठप्रथमपङ्क्तावभिधानादित्यस्याग्रेत्रुटिः ॥ पवित्रलक्षणंछन्दोगपरिशिष्टे अनन्तगर्ग्भिणंसाग्रङ्कौशन्द्विद ॥ ७ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लमेवच प्रादेशमात्रंविज्ञेयम्पवित्रय्यँत्रकुत्रचित् द्विदलंद्विसङ्ख्याकं दलं पत्रम् अनन्तर्ग्गर्ब्भिणम् तथात्र गर्ब्भम् गर्ब्भि अन्तर्ग्ग
र्ब्भिचत्यक्त्वाचतुर्थङ्ग्राह्यम् छान्दसत्वात्पुल्लिङ्गनिर्देशः यत्रकुत्रचित् सन्ध्यावन्दनातिरिक्तेपिकर्म्मणि इदमेवपवित्रलक्षणम् पवि
त्रे सन्न्यासपद्धतिलिखितम् वाक्यम्पठन्ति सव्यापसव्यवलितम्ब्रह्मग्रन्थिसमन्वितम् लङ्घयेत्प्रथमम्पर्व्व द्विपर्व्वन्नैवलङ्घयेत् लङ्घये
त्पर्व्वमेकन्त्वितिपाठान्तरमित्याचारचिन्तामणिः ॥ ॥ एकचत्वारिंशत्पत्रद्वितीयपृष्ठस्यचतुर्थपंक्तौवदन्तीत्यस्याग्रेत्रुटिः ॥ अनन्तर्ग्ग
र्ब्भिणमित्यादिपवित्रलक्षणमुक्त्वा अनन्तर्ग्गर्ब्भिणमन्तर्ग्गर्ब्भशून्यम् तथाचशौनकः अनन्तस्तरुणौयौतु कुशौप्रादेशसम्मितौ अन
खच्छेदिनौसाग्रौतौपवित्राभिधेयकौ एतदभावे कुशपत्रचतुष्टयन्त्रयव्वाँ चतुर्ब्भिःकुशपत्रैश्चत्रिभिर्द्वाभ्यामथापिवा पवित्रङ्कारयेन्नि
त्यम्प्रशस्तंसर्व्वकर्म्मसु इतिसमुद्रकरधृतवचनात् विद्याकरवाजपेयिधृतम् पवित्रन्तुद्विजः कुर्य्यात्कुशपत्रद्वयेनतु पत्रत्रयेणवाका
र्य्यन्नैकपत्रेणकुत्रचिदितिचलिखन्ति दाक्षिणात्यास्तु शङ्खः अनन्तर्ग्गर्ब्भिणंसाग्रमितिवचनमुक्त्वा हारीतः पवित्रंब्राह्मणस्यैव चतु
र्ब्भिर्द्दर्ब्भपिञ्जुलैः एकैकन्न्यूनमुद्दिष्टव्वँर्ण्णेवर्ण्णेयथाक्रमम् स्मृत्यर्थसारे सर्व्वेषाव्वाँभवेद्वाभ्याम्पवित्रङ्ग्रन्थितन्नवम् रत्नावल्याम् द्वयो
स्तुपर्व्वणोर्म्मध्येपवित्रन्धारयेद्बुधः हेमाद्रौस्कान्दे अनामिकाधृतादर्ब्भाद्येकानामिकयापिवा द्वाभ्यामनामिकाभ्यान्तुधार्य्येदर्ब्भपवित्रके
पवित्राभावेतु तत्रैवखुमन्तुः समूलाग्रौविगर्ब्भौतुकुशौद्वौदक्षिणेकरे सव्येचैवतथात्रीन्वैबिभृयात्सर्व्वकर्मस्वित्याहुः ॥ ॥ ॥ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

फञ्चाशत्पत्रद्वितीयपृष्ठषष्ठपंङ्क्तौकार्य्यैत्यस्याग्रे त्रुटिः ॥ इमौचमन्त्रौकौथुमशाखिमाध्यन्दिनशाखिनोरुक्तौ एवमन्यैरापस्तीयवेदस्व शाखीयमन्त्रैःसूर्य्यपूजाविधेया एवमन्यदेवतापूजायामपिबोध्यम् ॥

॥ इति पूजापङ्कजभास्करग्रन्थस्यशुद्धाशुद्धपत्रं समाप्तिमगमत् ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ इति पूजापङ्कजभास्करः समाप्तः ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only